

Ανθοζωή Χάιδου

Σημειώσεις

για το μάθημα

«Ναρκωτικά: Νομοθεσία και πολιτικές»

*Οι σημειώσεις αυτές αφορούν αποκλειστικά το μάθημα
«Ναρκοτικά: Νομοθεσία και πολιτικές»*

Καθηγήτρια Α. Χάιδου
Πάντειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Κοινωνιολογίας
2013

1. Η χρήση ως παρεκκλίνουσα συμπεριφορά

Οι πράξεις οι οποίες σχετίζονται με τη χρήση, διακίνηση και εμπορία τοξικών ουσιών θεωρούνται εδώ και πολλά χρόνια ως ένα μείζον πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας για το οποίο αναζητούνται λύσεις.

Φυσικά η απαξία της χρήσης είναι διαφορετική από εκείνη της διακίνησης και της εμπορίας. Αν εκλάβουμε τη χρήση ως μια παρεκκλίνουσα - εγκληματική συμπεριφορά, τότε η λύση θα πρέπει να αναζητηθεί στα πλαίσια της απονομής ποινικής δικαιοσύνης, αν τη θεωρήσουμε ως μια παθολογική κατάσταση, σωματική ή ψυχική, θα πρέπει να χρειαστεί η παρέμβαση της ιατρικής επιστήμης ή της ψυχολογίας, αν δε κριθεί ότι αποτελεί απλώς ένα κοινωνικό πρόβλημα, όπως τόσα άλλα, θα χρειαστεί η παρέμβαση των κοινωνικών επιστημόνων.

Επειδή ήδη από τα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα μέχρι σήμερα η διαχείριση της ανθρώπινης συμπεριφοράς και η ερμηνεία της γίνονται κατά κανόνα από ειδικούς οι οποίοι ανήκουν στη νομική και την ιατρική επιστήμη, έτσι και στον χώρο της χρήσης των τοξικών ουσιών οι επιστήμονες των προαναφερθέντων κλάδων αναλύουν και μελετούν το φαινόμενο κάτω από το πρίσμα της παρεκκλίνουσας - εγκληματικής συμπεριφοράς και της παθογένειας, μέσα από ένα θετικιστικό μοντέλο αναζήτησης των παραγόντων εκείνων που οδηγούν σε αυτήν. Τα αίτια, τα οποία μπορεί να είναι ψυχικά ή κοινωνικά, επενεργούν μέσα από ένα σχήμα αιτίου - αιτιατού και καθιστούν τα άτομα υπεύθυνα για την εκδήλωση της χρήσης ουσιών.

Το ποινικό (νομικό) μοντέλο είτε εναλλάσσεται με το ιατρικό, είτε συμβαδίζει με αυτό. Ορισμένες ουσίες, οι οποίες σε συγκεκριμένες ιστορικές περιόδους ήσαν καθ' όλα νόμιμες,¹ απασχόλησαν για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα μόνο την ιατρική επιστήμη, σε σχέση με την επίδρασή τους, δηλαδή την ανοχή και την τοξικότητά τους στον άνθρωπο. Στη συνέχεια, με την αναγωγή τους σε απαγορευμένες ουσίες και συνεπώς την εγκληματοποίηση των συμπεριφορών που συνδέονται με αυτές, ενεπλάκη η ποινική επιστήμη, και ακολούθως, μέχρι και τη σημερινή εποχή, κυριαρχούν και οι δύο στην άσκηση του κοινωνικού ελέγχου² της χρήσης ουσιών και επιδιώκουν κυρίως αρχο ρόλο στη διαχείριση του φαινομένου. Παράλληλα με το νομικό - απαγορευτικό μοντέλο υπάρχει και το θεραπευτικό. Εκτός από τους παράγοντες, οι οποίοι προσδίδονται στο άτομο για τη δημιουργία μιας αιτιολογικής σχέσης, η οποία εξυπηρετεί την απενοχοποίηση της κοινωνίας και της πολιτείας για την παρεκκλίνουσα - εγκληματική συμπεριφορά, όπως είναι στη συγκεκριμένη περίπτωση η αιτιολογία της χρήσης τοξικών ουσιών, καταλυτικό ρόλο στην «εγκληματοποίηση» ενός ατόμου παίζει και η διαδικασία της «ετικέτας», με άλλα λόγια ο στιγματισμός του. Τα μέλη μιας ομάδας,

¹ Βλ. σχετικά παρακάτω.

² Σχετικά με την ιατρικοποίηση/ποινικοποίηση συμπεριφορών και την εναλλαγή τους βλ. αναλυτικά Α. Κουκουτσάκη (2002), *Χρήση ναρκωτικών. Ομοφυλοφιλία. Συμπεριφορές μη συμμόρφωσης μεταξύ ποινικού και ιατρικού ελέγχου*, Κριτική, Αθήνα, σελ. 45.

κοινότητας ή κοινωνίας προσδίδουν σε μια συμπεριφορά το στοιχείο της παρέκκλισης. Το άτομο συχνά καταλήγει να γίνει αυτό που περιγράφεται ότι είναι.³

Η παρέκκλιση μπορεί να εκληφθεί ως μια διαδικασία κατά την οποία τα μέλη μιας κοινωνίας ερμηνεύουν τη συμπεριφορά ως παρεκκλίνουσα, προσδιορίζουν τα άτομα που συμπεριφέρονται κατ' αυτόν τον τρόπο ως ένα συγκεκριμένο είδος παρέκκλισης και τους παρέχουν τη μεταχείριση που θεωρούν κατάλληλη για τέτοια παρεκκλίνοντα άτομα.⁴ Η βασική και καθοριστική μεταβλητή επομένως στη μελέτη της παρέκκλισης είναι το κοινωνικό «ακροατήριο» παρά ο μεμονωμένος «δράστης», εφόσον το κοινό είναι εκείνο που θα ορίσει ενδεχομένως εάν κάποιο επεισόδιο ή σειρά επεισοδίων στη συμπεριφορά θα «ετικεταριστούν» ως παρεκκλίνοντα.⁵

Σχετικά με τη χρήση ναρκωτικών ουσιών, καταλληλότερη για την ερμηνεία της συμπεριφοράς αυτής είναι η προσέγγιση του Howard Becker: «Η παρέκκλιση δεν είναι ένα απλό χαρακτηριστικό, παρόν σε ορισμένες μορφές συμπεριφοράς και απόν σε άλλες. Περισσότερο πρόκειται για το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας που έχει να κάνει με τις αντιδράσεις των άλλων ατόμων στη συμπεριφορά. Η ίδια συμπεριφορά μπορεί να αποτελεί παραβίαση των κανόνων σε μια χρονική στιγμή και όχι σε μια άλλη. Μπορεί να είναι παραβίαση όταν διαπράττεται από ένα άτομο και όχι όταν διαπράττεται από ένα άλλο. Μερικοί κανόνες παραβιάζονται ατιμωρητί και άλλοι όχι. Γενικά, το κατά πόσο μια δεδομένη πράξη είναι παρεκκλίνουσα εξαρτάται εν μέρει από τη φύση της πράξης – εάν, δηλαδή, παραβιάζει ή όχι κάποιον κανόνα – και εν μέρει από το πώς αντιδρούν τα άλλα άτομα σε αυτήν. [...] Η παρέκκλιση δεν είναι, λοιπόν, ένα χαρακτηριστικό που βρίσκεται στην ίδια τη συμπεριφορά, αλλά στην αλληλεπίδραση ανάμεσα στο άτομο που διαπράττει μια πράξη και εκείνους που αντιδρούν σε αυτήν».⁶

Μεταφέροντας την αναφορά αυτή στη χρήση ουσιών, πράγματι σε ορισμένες χρονικές περιόδους η χρήση ορισμένων ουσιών δεν ήταν απαγορευμένη.⁷ Επίσης, στην αντίληψη των κοινωνιών, ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή, αν ένα οικονομικά και κοινωνικά καταξιωμένο άτομο κάνει χρήση ουσιών, αυτό έχει διαφορετική απαξία ή παραμένει αδιάφορο, σε αντίθεση με το αν κάνει χρήση ένα άτομο που ανήκει στο περιθώριο. Για το πρώτο δεν θα ενδιαφερθεί κανείς, και φυσικά δεν θα σπεύσει να επαναφέρει τον παρεκκλίνοντα στον «σωστό» δρόμο, ίσως δε το άτομο αυτό να αποτελεί και πρότυπο προς μίμηση για κάποιους και να προβάλλεται ως επαγγελματικά και κοινωνικά

³ Το είχε ήδη επισημάνει ο F.Tannenbaum (1938), *Crime and the Community*, Ginn, New York. Βλ. σχετικά σελ.19 επ.

⁴ J. I. Kitsuse (1964), "Societal Reaction to deviant behavior: Problems of Theory and Method", στο H. S. Becker (ed.), *The Other Side: Perspectives on Deviance*, Macmillan, New York, (87-102), σελ. 87 επ.

⁵ K. T. Erikson (1964), "Notes on the Sociology of deviance", στο H. S. Becker (ed.), *The Other Side: Perspectives on Deviance*, Macmillan, New York, (9-21), σελ. 11,15.

⁶ H. S. Becker (1973), *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*, 2d ed., Macmillan, New York (Free Press, New York 1963), σελ. 14.

⁷ Βλ. σχετικά παρακάτω.

καταξιωμένο. Αντίθετα, στη δεύτερη περίπτωση, η παρέμβαση ή τουλάχιστον μια απόπειρα αυτής είναι σχεδόν βέβαιη, πλαισιωμένη από μια φιλοσοφία απεξάρτησης, επανένταξης και επιλογής ενός πλέον ορθού τρόπου ζωής! Ενδεχομένως, στην πρώτη περίπτωση η χρήση ή και η ενδεχόμενη εξάρτηση να μη θεωρείται πρόβλημα, το δε υποκείμενο της πράξης αυτής είναι σε θέση με πολλούς τρόπους να διαχειρίζεται την κατάστασή του σε όλες τις φάσεις, οι οποίες σχετίζονται με την απόκτηση, χρήση ακόμα και την απεξάρτηση, ενώ στη δεύτερη κάτι τέτοιο δεν είναι εφικτό και το πρόβλημά του γίνεται ορατό. Αναμφίβολα η τοξικοεξάρτηση πλήττει όλες τις κοινωνικές τάξεις, το ζήτημα που παραμένει είναι πώς ο καθένας το διαχειρίζεται από την πλευρά του, ανάλογα με τις δυνατότητές του, κυρίως οικονομικές. Και στο θέμα των ναρκωτικών επομένως τίθεται ένα ταξικό θέμα. Μπορεί και στις δύο περιπτώσεις να γίνεται χρήση. Στα πλαίσια όμως του άτυπου κοινωνικού ελέγχου, στη δεύτερη μόνο περίπτωση να στοιχειοθετείται η παρέκκλιση, με όλες τις επακόλουθες επιπτώσεις.

Ο Becker υποστηρίζει ότι οι κοινωνικές ομάδες δημιουργούν την παρέκκλιση διαμορφώνοντας τους κανόνες – η παραβίαση των οποίων στοιχειοθετεί την παρέκκλιση – εφαρμόζουν δε τους κανόνες σε ορισμένα άτομα και τα στιγματίζουν ως «περιθωριακά» (outsiders). Παρεκκλίνων τελικά είναι αυτός στον οποίον έχει επιτυχώς εφαρμοστεί το στίγμα.⁸ Ο στιγματισμός, στην περίπτωση της χρήσης ουσιών, είναι καθοριστικός και μπορεί να επαυξήσει την πιθανότητα συνέχισής της, έτσι ώστε η χρήση αυτή να εξελιχθεί σε μια κατάσταση εξάρτησης.⁹

Τη διαδικασία αυτή του στιγματισμού ή «ετικεταρίσματος» περιγράφει αναλυτικά ο Edwin Lemert, ο οποίος διέκρινε ανάμεσα στην πρωτογενή και τη δευτερογενή παρέκκλιση. Μεταφέροντας τον συλλογισμό του στην περίπτωση της χρήσης θα μπορούσαμε να πούμε ότι αυτή μπορεί να ξεκίνησε από έναν ή περισσότερους προσωπικούς λόγους, όπως για παράδειγμα τον θάνατο ενός αγαπημένου προσώπου, λόγω πίεσεων, αποτυχίας κλπ. Μη λησμονούμε επίσης και την «απόσυρση» του Robert Merton, σύμφωνα με την οποία, στην πίεση της ανομίας που επικρατεί στην κοινωνία, το άτομο μπορεί, μεταξύ άλλων, να επιλέξει ως απάντηση - αντίδραση την «απόσυρση» ως μορφή συμπεριφοράς. Αυτή αντιπροσωπεύει την ουσιαστική εγκατάλειψη των πολιτισμικών στόχων και των μέσων επίτευξής τους. Το άτομο έχει εσωτερικεύσει αυτούς τους στόχους αλλά δεν είχε διαθέσιμα μέσα για να τους πραγματοποιήσει. Επειδή, από την άλλη, διάφοροι (προσωπικοί) λόγοι το εμποδίζουν να καταφύγει σε παράνομα μέσα, το άτομο απογοητεύεται και θεωρεί τον εαυτό του αποτυχημένο. Έτσι «αποσυρόμενο», μπορεί να καταφύγει, μεταξύ άλλων, στα ναρκωτικά. Ο Merton αναφέρει¹⁰ ότι ορισμένα άτομα, κυρίως κομορμιστές, τα οποία απέτυχαν επανειλημμένα να επιτύχουν τους κοινωνικούς στόχους με τα παραδεκτά μέσα συχνά δεν είναι σε θέση

⁸ H. S. Becker ό.π., σελ. 9.

⁹ Για τη διάκριση απλής χρήσης και εξάρτησης βλ. στη συνέχεια.

¹⁰ R. K. Merton (1968), *Social Theory and Social Structure*, (enlarged edition), Free Press, New York, σελ. 207 επ.

να αναπληρώσουν τα νόμιμα μέσα με παράνομα. Η παρουσία των στόχων και η απραξία σχετικά με τα παραδεκτά μέσα αποτελεί μια πηγή εσωτερικής σύγκρουσης. Έτσι το άτομο προσπαθεί να αποσυρθεί. Η σύγκρουση εξανεμίζεται με την εγκατάλειψη και των στόχων και των μέσων. Το άτομο οδηγείται στην εξάρτηση, ως αποσυρόμενο, αποκοινωνικοποιείται, και συχνά κατακρίνεται σοβαρά από την κοινωνία διότι είναι μη παραγωγικό. Φυσικά η συμπεριφορά του είναι εγκληματική στον βαθμό που έχει αναχθεί σε έγκλημα από την πολιτεία, όπως συγκεκριμένα, η χρήση ναρκωτικών.

Το άτομο μπορεί βεβαίως να οδηγηθεί και για άλλους λόγους στη χρήση, όπως είναι η μίμηση, η περιέργεια, η επιβεβαίωση της ταυτότητάς του από τους άλλους για να μην εκληφθεί ως οπισθοδρομικός, συχνά ως συνειδητή επιλογή στα πλαίσια μιας περίστασης, ακόμα και ο εξαναγκασμός, καθώς επίσης και ακούσια, μη συνειδητά, όταν λαμβάνει την ουσία εν αγνοία του (π.χ. σε ένα προσφερόμενο ποτό κλπ.).

Σε κάθε περίπτωση από τις προηγούμενες, για τη μελλοντική πορεία του ατόμου σε σχέση με τη χρήση, καθοριστική σημασία έχει η κοινωνική αντίδραση. Στον βαθμό που η «παρεκκλίνουσα» αυτή συμπεριφορά θα είναι ανεκτή και θα ενσωματωθεί στη συνολική, μη παρεκκλίνουσα εικόνα του ατόμου, η συμπεριφορά θα παραμείνει «πρωτογενής» με ελάχιστες επιπτώσεις τόσο για το ίδιο όσο και για το περιβάλλον του. Εάν, όμως, η συμπεριφορά του προκαλέσει αρνητική αντίδραση από τους άλλους και, παρ' όλα αυτά, συνεχιστεί, είναι πολύ πιθανό τελικά η χρήση να αποδοθεί όχι στα αρχικά αίτια αλλά στα νέα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από τις αντιδράσεις. Σε αυτό το σημείο η παρέκκλιση γίνεται «δευτερογενής».

Ο Lemert περιέγραψε¹¹ την αλληλουχία που οδηγεί στη δευτερογενή παρέκκλιση: (1) πρωτογενής παρέκκλιση, (2) κοινωνικές κυρώσεις, (3) περαιτέρω πρωτογενής παρέκκλιση, (4) αυστηρότερες κυρώσεις, (5) περαιτέρω παρέκκλιση, με εχθρότητα και μνησικακία, που αρχίζει να στοχεύει σε εκείνους που επιβάλλουν τις κυρώσεις, (6) η κρίση φτάνει σε ένα οριακό σημείο που εκφράζεται με επίσημη κοινωνική αντίδραση από την κοινωνία, η οποία στιγματίζει τον παρεκκλίνοντα, (7) ενδυνάμωση της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς ως αντίδραση στον στιγματισμό, (8) τελική αποδοχή του ρόλου (παρεκκλίνοντος) και προσπάθεια προσαρμογής στις απαιτήσεις του.

Την αλληλουχία αυτή καθορίζει σε μεγάλο βαθμό ο στιγματισμός του ατόμου για την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά του. Δέχεται μια νέα αντιμετώπιση από το περιβάλλον, αποκλείεται από κοινωνικές δραστηριότητες που πριν ήσαν απόλυτα φυσικές και αποδέχεται μια νέα ταυτότητα για τον εαυτό του. Σταδιακά περιορίζονται οι επαφές του με τους νόμιμους κύκλους, συγχρωτίζεται όλο και περισσότερο με άλλους χρήστες - εξαρτημένους, θεωρεί και τον εαυτό του ως τοξικομανή, εφόσον έχει στιγματιστεί ως τέτοιος και τελικά αποδέχεται αυτόν τον ρόλο, αποδεχόμενο ταυτόχρονα τις απόψεις

¹¹ E. Lemert (1951), *Social Pathology*, McGraw-Hill, New York, σελ. 77. Βλ. και Α. Χάιδου (1996), *Θετικιστική εγκληματολογία. Αιτιολογικές προσεγγίσεις του εγκληματικού φαινομένου*, Νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 243 επ.

του κόσμου για το τι συνεπάγεται ο ρόλος αυτός, πλαισιωμένος από όλα τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις. Το τελικό βήμα είναι η είσοδός του σε μια παρεκκλίνουσα ομάδα τοξικομανών. Ένα άτομο που θα στιγματιστεί ως τοξικοεξαρτημένο, εξωθείται από το κοινωνικό περιβάλλον σε μια αντίστοιχη υποπολιτισμική ομάδα (υποκουλτούρα) τοξικομανών, όπου θα μπορέσει να βρει δικαίωση για την εξάρτησή του αυτή, εφόσον εκεί η συμπεριφορά του θα τύχει θετικής αξιολόγησης. Ως μέλος μιας ομάδας πλέον, δεν θα αποτελεί ως προς αυτήν παρεκκλίνον άτομο.

Αν λοιπόν ο στιγματισμός είναι καθοριστικός για τη μελλοντική εξέλιξη ενός χρήστη ουσιών, αντιλαμβάνεται κανείς την ιδιαίτερη σημασία που έχει, όταν πρόκειται για ανήλικο άτομο. Κατά την άποψή μας, όταν υποκείμενο της χρήσης και ακολούθως της εξάρτησης είναι άτομο κάτω των δεκαοκτώ ετών, καθίσταται η παρέμβαση τόσο στα πλαίσια του άτυπου όσο και του επίσημου κοινωνικού ελέγχου επιτακτική και αναγκαία, διότι το ανήλικο άτομο δεν έχει ήδη διαμορφωμένη προσωπικότητα, δεν αντιλαμβάνεται ενδεχομένως τους κινδύνους που ελλοχεύουν, τόσο για τη σωματική του υγεία όσο και την πιθανή εμπλοκή του στο ποινικό σύστημα, βρίσκεται δε ακόμα στη φάση της κοινωνικοποίησής του. Διαφορετική θα πρέπει να είναι η παρέμβαση όταν πρόκειται για ενήλικο άτομο. Αυτή θα πρέπει να λαμβάνει χώρα μόνο όταν το επιθυμεί ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος.

2. Οι εξαρτησιογόνες ουσίες¹²

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι ο όρος «ναρκωτικά», τόσο από ετυμολογική άποψη όσο και από επιστημονική, είναι λανθασμένος, διότι υποδηλώνει ουσίες που «ναρκώνουν», που θέτουν το άτομο σε «λήθαργο». Οι ναρκωτικές όμως ουσίες αποτελούν ένα μέρος μόνο των ουσιών που αναφέρονται στα νομοθετικά κείμενα και περιλαμβάνονται στον όρο «ναρκωτικά». Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται στην καθομιλουμένη κυρίως για τις παράνομες εξαρτησιογόνες ουσίες.¹³ Ορθότερο είναι να γίνεται λόγος για «τοξικές ουσίες», ουσίες οι οποίες έχουν τοξικές δυνατότητες, προκαλούν δηλαδή στο άτομο εξάρτηση από την οποία δεν μπορεί να απαλλαγεί χωρίς επίπονες προσπάθειες και χωρίς τη βοήθεια ειδικών, και στη χειρότερη περίπτωση είναι δυνατό να προκαλέσουν ακόμα και θάνατο. Η διάκριση των ουσιών μπορεί να γίνει είτε ανάλογα με την επίδραση που ασκούν στο κεντρικό νευρικό σύστημα, είτε ανάλογα με την ανοχή του οργανισμού σε αυτές, σε συνάρτηση με την τοξικότητα που έχουν. Όσον αφορά την επίδραση των τοξικών ουσιών στο κεντρικό νευρικό σύστημα, μπορούν να διαιρεθούν σε διεγερτικές, σε κατασταλτικές και παραισθησιογόνες.

¹² Βλ. και Α. Χάιδου (1995), «Ναρκωτικά: Τρέχουσα νομοθεσία και διεθνείς τάσεις», στο: *Το τρίγωνο της συνάντησης. Ουσία – Περιβάλλον – Προσωπικότητα. Το φαινόμενο της ουσιοεξάρτησης*, Ε.Ε.Τ.Α.Α., Αθήνα (66-82), σελ. 66 επ.

¹³ Ε.Π.Ι.Ψ.Υ. - Ο.ΚΑ.ΝΑ. (2003), *Στοιχεία για τις εξαρτησιογόνες ουσίες*, 2η έκδ., Αθήνα, σελ. 11.

α. Διεγερτικές ουσίες

Στις **διεγερτικές** ουσίες ανήκουν, μεταξύ άλλων, οι αμφεταμίνες, η κοκαΐνη, η καφεΐνη και η κάνναβη.

Οι **αμφεταμίνες**¹⁴ παρασκευάστηκαν για πρώτη φορά το 1887, αλλά οι θεραπευτικές τους ιδιότητες για το άσθμα και τη ναρκοληψία ανακαλύφθηκαν το 1927. Χρησιμοποιήθηκαν, μεταξύ άλλων, για τη θεραπεία των υπερκινητικών παιδιών, γνώρισαν μεγάλη διάδοση κατά τη διάρκεια του παγκοσμίου πολέμου καθώς και κατά τη δεκαετία του '60 στα νεανικά κινήματα της εποχής. Από τα τέλη της δεκαετίας του '70 δεν παρασκευάζονται πια φαρμακευτικά και βρίσκονται μόνο στην παράνομη αγορά.

Η **μεθαμφεταμίνη**¹⁵ είναι συνθετική ουσία και αποτελεί εξέλιξη της αμφεταμίνης. Για πρώτη φορά παρασκευάστηκε τέλος του 19ου αιώνα στην Ιαπωνία και χρησιμοποιήθηκε για φαρμακευτικούς λόγους (π.χ. θεραπεία άσθματος). Το παρασκεύασμα αυτό εγκρίθηκε από την Επιτροπή Τροφίμων και Φαρμάκων των ΗΠΑ το 1944. Σύμφωνα με την επιτροπή, μπορούσε να θεραπεύσει αρκετές παθήσεις, μεταξύ των οποίων η ναρκοληψία, ο αλκοολισμός, η ήπια κατάθλιψη, ακόμα και οι εποχιακές αλλεργίες. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, η χρήση της μεθαμφεταμίνης και ο εθισμός σε αυτήν ήταν βασικό πρόβλημα στις δυτικές ΗΠΑ. Σταδιακά όμως, άρχισε να εξαπλώνεται σε αγροτικές και αστικές περιοχές του Νότου, στις Μεσοδυτικές πολιτείες των ΗΠΑ, στην Αφρική, στις ανατολικές περιοχές της Ευρώπης και στην Άπω Ανατολή. Η εξάπλωσή της στην Αφρική και στην ανατολική Ευρώπη οφείλεται και στο γεγονός, ότι οι λαθρέμποροι μπορούσαν εύκολα να προμηθευτούν τις δύο χημικές ουσίες που απαιτούνται για την παρασκευή της, την εφεδρίνη και την ψευδοεφεδρίνη. Το 1970 πέρασε στις ΗΠΑ μία νέα νομοθεσία ελέγχου των ουσιών, η οποία απαγόρευε τη χρήση μεθαμφεταμίνης.

Η μάσηση των φύλλων του φυτού της κόκας ήταν μια διαδεδομένη συνήθεια μεταξύ των ιθαγενών των Άνδεων, επειδή τους βοηθούσε στην αναπνοή στα μεγάλα υψόμετρα όπου ο αέρας ήταν αραιός. Χρησιμοποιείτο ως φάρμακο κατά της πείνας, του κρύου, για να αυξήσει την αντοχή και τη δύναμή τους, κατά της νευρασθένειας, των εντερικών και στομαχικών ενοχλήσεων. Η συνήθεια αυτή υπήρχε και στους Ίνκας, η χρήση όμως περιοριζόταν στην άρχουσα τάξη.¹⁶ Το 1855 ο γερμανός χημικός Friedrich Gaedcke απομόνωσε το ενεργό συστατικό της κόκας, την **κοκαΐνη**. Το 1884 ο Freud τη συνιστά σε μελέτες του για διάφορες ασθένειες, όπως το άσθμα, τις γαστρικές διαταραχές κλπ. Η κοκαΐνη χρησιμοποιείται και ιατρικά ως τοπικό αναισθητικό. Το 1892 ιδρύεται στην Αμερική η Coca Cola Company, προωθώντας στην αγορά ένα ποτό που προερχόταν από εκχύλισμα κόκας και φυσικό αεριούχο νερό, παίρνοντας

¹⁴ Βλ. αναλυτικά ό.π., σελ. 24 επ.

¹⁵ Βλ. σχετικά <http://www.prolipsis.gr/index.php?id=29,35,0,0,1,0> και <http://dailyarticle.gr/2012/09/09/10-narkotika-pou-itan-kapote-nomima/>

¹⁶ Ε.Π.Ι.Ψ.Υ. - Ο.ΚΑ.ΝΑ., ό. π., σελ. 28.

την ιδέα από ένα κρασί με απόσταγμα κόκας που κυκλοφορούσε στην Ευρώπη από έναν κορσικανό, ήδη στα τέλη του 19ου αιώνα. Το 1903 η κοκαΐνη¹⁷ τίθεται εκτός νόμου και έτσι η Coca Cola αναγκάζεται να την αντικαταστήσει με καφεΐνη. Από το 1914 απαγορεύτηκε στα περισσότερα κράτη του κόσμου, ενώ στην ιατρική χρησιμοποιείται ως τοπικό αναισθητικό και ισχυρό παυσίπονο.

Το **κρακ** είναι η πιο δυνατή μορφή κοκαΐνης και η πιο επικίνδυνη, αλλά πολύ πιο φτηνή. Είναι 75% με 100% ανόθευτο, πολύ ισχυρότερο και πολύ δραστικότερο από την κοινή κοκαΐνη. Το κρακ ήταν η «προσπάθεια του Χάρλεμ» να δημιουργήσει ένα φθηνότερο υποκατάστατο της κοκαΐνης τη δεκαετία του 1980. Αποτέλεσμα ήταν η εφεύρεση ενός από τα πιο καταστρεπτικά ναρκωτικά, καθώς κάποιος μπορεί να εθιστεί πολύ εύκολα σε αυτό. Η χρήση του κρακ παρουσιάζει ανοδική τάση σε αρκετές Ευρωπαϊκές χώρες, καθώς και στις φτωχογειτονίες των ΗΠΑ. Έχει εξαπλωθεί με ραγδαίους ρυθμούς, αφού πωλείται στην αγορά σε τιμές φθηνότερες της (υδροχλωρικής) κοκαΐνης. Στις περισσότερες χώρες ζητείται κυρίως θεραπεία από τη χρήση κοκαΐνης, παρά από κρακ (υπάρχουν όμως και εξαιρέσεις: π.χ. στην Ολλανδία, όπου περίπου τα δύο τρίτα των αιτημάτων για θεραπεία από την κοκαΐνη, σχετίζονται με το κρακ).¹⁸ Σε αντίθεση με το κρακ, η κοκαΐνη έχει συνδεθεί με το γόητρο και την κοινωνική επιτυχία. Σύμφωνα με στοιχεία του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου οι χρήστες κοκαΐνης είναι συνήθως κοινωνικά ενσωματωμένοι νέοι ενήλικες (20-40 ετών) με ανώτερο του μέσου μορφωτικό ή/ και επαγγελματικό επίπεδο.¹⁹

Η **καφεΐνη**²⁰ είναι νόμιμη εξαρτησιογόνος ουσία, η οποία απομονώθηκε για πρώτη φορά το 1820. Διαδόθηκε στην Ευρώπη μέσω της Αραβίας και της Τουρκίας από τη βορειοανατολική Αφρική. Ο καφές έγινε δημοφιλής στην Ευρώπη τον 17ο αιώνα. Τον 18ο αιώνα άρχισε να καλλιεργείται στην Ινδονησία και στις Δ. Ινδίες. Παρά το ότι η επικινδυνότητα της καφεΐνης για τον άνθρωπο επισημάνθηκε τη δεκαετία του '70, το εμπόριο του καφέ και του τσαγιού ανθούν μέχρι σήμερα.

Η **κάνναβη** είναι γνωστή από την αρχαιότητα, για θεραπευτικούς δε σκοπούς χρησιμοποιείται ήδη από το 2000 π.Χ. στην Κίνα και την Ινδία. Στην Ελλάδα γνωρίζουμε από τον Ηρόδοτο ότι η κάνναβη χρησιμοποιείτο για την κατασκευή υφασμάτων καθώς και για τελετές. Από τον 13ο έως και τον 19ο αιώνα η κάνναβη καλλιεργείται σε όλη σχεδόν την Ευρώπη και την Αμερική.

Στο τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα, η Ελλάδα ήταν η μεγαλύτερη εξαγωγική χώρα σε χασίς.²¹ Το 1906 ψηφίζεται νόμος «Περί φορολογίας της Ινδικής καννάβεως και περί τελωνειακών μέτρων κατά την εξαγωγήν αυτής εις την αλλοδαπήν». Από τα τέλη

¹⁷ Βλ. αναλυτικά ό.π., σελ. 28 επ.

¹⁸ <http://www.prolipsis.gr/index.php?id=29,30,0,0,1,0>

¹⁹ http://www.iatronet.gr/article.asp?art_id=4584

²⁰ Βλ. αναλυτικά ό.π., σελ. 20 επ.

²¹ Το όνομα «χασίς» το πήρε η κάνναβη από τα αραβικά, όπου η λέξη σημαίνει «χόρτο». Ό.π., σελ. 26.

του 19ου αιώνα αρχίζει να απαγορεύεται η χρήση του χασίς στις αραβικές χώρες, έτσι ήκμασε το λαθρεμπόριο προς την Αίγυπτο. Ο φόρος που όφειλε ο έμπορος να καταβάλει, ως εγγύηση στον τόπο φόρτωσης, επιστρεφόταν όταν έπαιρνε βεβαίωση από τις προξενικές αρχές του κράτους στο οποίο παρεδίδετο το εμπόρευμα. Εφόσον όμως ήταν απαγορευμένο κάτι τέτοιο δεν ήταν εφικτό και έτσι το ελληνικό δημόσιο εισέπραττε πολλούς φόρους, ανεξάρτητα αν η εμπορία ήταν νόμιμη ή λαθραία!

Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι αγρότες προτιμούν να καλλιεργήσουν σιτάρι παρά ινδική κάνναβη (η τιμή του σιταριού κατά τη διάρκεια του πολέμου είχε ανεβεί πολύ). Από τα 1919 όμως αρχίζει και πάλι η καλλιέργεια της ινδικής κάνναβης. Το 1920 το Ελληνικό Κράτος παίρνει μια πολύ σημαντική απόφαση. Σύμφωνα με τον νόμο 2107 «Περί απαγορεύσεως της καλλιέργειας, της εμπορίας και της καταναλώσεως της ινδικής καννάβεως (χασίς)», «απαγορεύεται καθ' όλον το Κράτος η καλλιέργεια της ινδικής καννάβεως (χασίς), από 1ης δε Ιανουαρίου 1921 απαγορεύεται και η αγορά, πώλησις, κατοχή, μεταφορά αυτής ως και πάσα άλλη δικαιοπραξία επ' αυτής». Βέβαια για αρκετά χρόνια ακόμα, με νομοθετικές τροπολογίες, παρατείνεται η φορολόγηση των αγροτών παραγωγών χασίς, η επιβολή χρηματικών εγγυήσεων στους λαθρεμπόρους του χασίς, και η είσπραξη εσόδων.²²

Το 1932 με τον νόμο 5539 «Περί μονοπωλίου των ναρκωτικών φαρμάκων και του ελέγχου αυτών» κλείνει η αυλαία της νόμιμης και υπό το κράτος ενισχυόμενης καλλιέργειας ινδικής κάνναβης, παραγωγής και εξαγωγής χασίς. Καταγράφει ποιές ουσίες θεωρεί ο νόμος ως ναρκωτικά – μεταξύ αυτών και η ινδική κάνναβη – και ορίζει ότι «η καθ' άπαν το Κράτος εισαγωγή και πώλησις των εν τω άρθρω 1 καθοριζομένων ναρκωτικών είναι αποκλειστικόν δικαίωμα του Κράτους και ανήκει εις το Υπουργείο Υγιεινής» καθώς και ότι «η καλλιέργεια της ινδικής καννάβεως ως και η κατοχή αυτής εν Ελλάδι απαγορεύεται».

Η Αμερική, όπου η ζήτηση για την κάνναβη ήταν μεγαλύτερη, πρωτοστάτησε στην απαγόρευσή της.²³ Η πληθώρα των πλεονεκτημάτων και οι πολυποικίλες εφαρμογές καθιστούσαν την κάνναβη υπολογίσιμο ανταγωνιστή των προϊόντων πολλών βιομηχανικών κλάδων (πετρελαιοειδή, οινόπνευμα, καπνός, χημικά φάρμακα, χαρτοπολτός κ.α.), που συνεργάστηκαν στενά για να πετύχουν την απαγόρευσή της. Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1930, η κάνναβη ήταν αδιαμφισβήτητα καθιερωμένη ως αξιόλογο και ακίνδυνο θεραπευτικό μέσο που συγκέντρωνε την επιδοκιμασία και την εκτίμηση του ιατρικού κόσμου: Μέχρι το 1937, το βασικό *Εγχειρίδιο Φαρμακοποιίας* και το *Εθνικό Συνταγολόγιο* των ΗΠΑ, την αναφέρει ως ακίνδυνο φάρμακο κατάλληλο για ένα ευρύτατο φάσμα ασθενειών. Αλλά το 1937 θεσπίστηκε ο νόμος Marihuana Tax Act,

²² Βλ. αναλυτικά στο <http://www.feri-fthiotidos.gr/index.php/2012-03-22-17-06-26.html>

²³ Γ. Στάμκος, *Τα παράδοξα της κάνναβης. Το Απαγορευμένο «Ιερό» Φυτό από την Αρχαιότητα ως τις Μέρες μας*, στο <http://zenithmag.wordpress.com/2011/12/12/>

με τον οποίον ουσιαστικά ποινικοποιήθηκε η καλλιέργεια, η κατοχή, η χρήση και η εμπορία της Ινδικής Κάνναβης και των παραγώγων της.

Η κρίσιμη περίοδος για την απαγόρευση της κάνναβης ήταν μεταξύ 1930-1937, που σηματοδοτήθηκε από τα παρακάτω γεγονότα. Το 1930 δημιουργήθηκε το «Ομοσπονδιακό Γραφείο Ναρκωτικών». Μέχρι το 1932 η φαρμακοβιομηχανία είχε τη δυνατότητα να παράγει μαζικά χημικά προϊόντα. Το 1933 έγινε η άρση της ποτοαπαγόρευσης και το αλκοόλ άρχισε και πάλι να πουλιέται ελεύθερα. Έγινε εφικτή η κατασκευή μηχανών για την παραγωγή χαρτιού από δασική ξυλεία. Τέλος την ίδια εποχή έγινε δυνατή η μαζική εισαγωγή στην αγορά των προϊόντων της πετροχημικής βιομηχανίας και του νάιλον. Για όλους αυτούς τους λόγους η κάνναβη έπρεπε να βγει από την μέση κι έτσι απαγορεύτηκε ως «επικίνδυνο ναρκωτικό».²⁴ Η χρήση της (αλλιώς και μαριχουάνα) επιτρεπόταν στην Αμερική μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα. Το 1919, όμως, ο νόμος της Βιρτζίνια απαιτούσε από τους αγρότες το φυτό να καλλιεργείται στις φυτείες τους και κάθε ανυπακοή σήμαινε καταπάτηση του νόμου. Τη δεκαετία του '50 σχηματίστηκαν οι πρώτες ποινές για τους κατόχους μαριχουάνας με την δικαιολογία πως ήταν το πρώτο βήμα για τα σκληρά ναρκωτικά.²⁵ Οι απαγορεύσεις όμως δεν εξοβέλισαν την κάνναβη από την αμερικανική κοινωνία, που πήρε την ρεβάνς της κατά τη δεκαετία του 1960 με το κίνημα των «χίπις».

β. Κατασταλτικές ουσίες

Στις **κατασταλτικές** ουσίες ανήκουν λχ. τα οπιούχα, τα βαρβιτουρικά και οι διαλύτες.

Το **όπιο** προέρχεται από το φυτό «μήκων η υπνοφόρος», μια παπαρούνα που καλλιεργείται σε διάφορες χώρες, κυρίως της Ασίας. Είναι γνωστό από την προϊστορική εποχή (20.000 π.Χ). Το χρησιμοποιούσαν ήδη από το 5.000 π.Χ. οι Ασσύριοι, οι Σουμέριοι και οι Αιγύπτιοι. Στην Ελλάδα υπάρχουν σχετικές αναφορές στον Όμηρο και τον Ιπποκράτη. Ο Γαληνός, γιατρός ελληνικής καταγωγής, το συνιστά κατά τον 2ο αιώνα μ.Χ. ως φάρμακο για πολλές ασθένειες. Τον 16ο αιώνα χρησιμοποιείται στη φαρμακευτική. Το 1729 θα απαγορευτεί, χωρίς αποτέλεσμα, για πρώτη φορά στην Κίνα, ενώ το 1799 η απαγόρευση γίνεται αυστηρότερη, με απειλή της θανατικής ποινής. Τον 19ο αιώνα το μονοπώλιο του εμπορίου οπίου θα προκαλέσει δύο πολέμους μεταξύ Άγγλων και Κινέζων, που ονομάστηκαν «πόλεμοι του οπίου» (1839-42 και 1856-60).

Ένας τύπος αποξηραμένου χυμού από την παπαρούνα ήταν πολύ δημοφιλής κατά τον 19ο αιώνα. Το όπιο θεωρείτο καλό φαρμακευτικό προϊόν για τη θεραπεία των κρampfών και για τον πονόδοντο των μωρών. Στο τέλος του 19ου αιώνα το κάπνισμά του μεταδίδεται στην Αμερική από τους χιλιάδες κινέζους μετανάστες που δούλευαν

²⁴ Οι Αμερικανοί χρήστες της κάνναβης έπρεπε πλέον να περάσουν στην παρανομία και να κωδικοποιήσουν τη συμπεριφορά και το λεξιλόγιό τους. Έτσι, ο καρτούνιστας Έλζι Σίγκαρ, ο δημιουργός του Ποπάϊ, έβαλε τον διάσημο ναύτη του να τρώει δυναμωτικό «σπανάκι»: «Σπανάκι» (Spinach) ήταν κατά την δεκαετία του 1930 η κωδική ονομασία της μαριχουάνας.

²⁵ <http://dailyarticle.gr/2012/09/09/10-narkotika-pou-itan-kapote-nomima/>

στους σιδηροδρόμους.²⁶ Το 1875 και το 1907 το όπιο απαγορεύθηκε σε Σαν Φρανσίσκο και Καλιφόρνια αντιστοίχως και το 1914 με τον νόμο του Francis Burton Harrison απαγορεύθηκε πλήρως,²⁷ μπορούσε δε να διατεθεί μόνο με ιατρική συνταγή.

Είναι χαρακτηριστικό το ότι οι κυριότερες ουσίες οι οποίες απαντώνται σήμερα στα περισσότερα νομοθετήματα ως απαγορευμένες, ή στην καλύτερη περίπτωση χορηγούνται μόνο με ειδική ιατρική συνταγή, υπήρξαν απόλυτα νόμιμες την εποχή που έκαναν την πρώτη τους εμφάνιση και το χαρακτηριστικό τους γνώρισμα ήταν ότι κάθε μία από αυτές εμφανίστηκε για να καταπολεμήσει την εξάρτηση που δημιουργούσε κάποια προηγούμενη.

Ο γερμανός Friedrich Sertürner απομονώνει και περιγράφει τη **μορφίνη** το 1804. Το 1817 διαφημίζεται στο κοινό από αυτόν και την εταιρία του ως αναλγητικό και ως θεραπεία για την εξάρτηση από το όπιο και το αλκοόλ. Το 1832 παράγεται εκχύλισμα **κωδεΐνης**, ως φάρμακο για την εξάρτηση από το όπιο, για τον βήχα και τους πόνους, το οποίο προκαλεί εθισμό και τοξικομανία σε μικρότερο βαθμό από τη μορφίνη.

Το 1856 εμφανίζεται η ενέσιμη μορφίνη, ως ισχυρό αναλγητικό, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν μορφινομανείς. Αργότερα διαπιστώθηκε ότι προκαλούσε μεγαλύτερη εξάρτηση από το όπιο και το αλκοόλ, χρησιμοποιήθηκε δε κατά κόρον κατά τη διάρκεια του αμερικανικού εμφυλίου πολέμου, με αποτέλεσμα να φημολογείται ότι προέκυψαν πάνω από 400.000 άτομα τα οποία υπέφεραν από τη «νόσο των στρατιωτών», εθισμένοι στη μορφίνη.²⁸

Αν συνυπολογίσουμε ότι ακολούθησε η κοκαΐνη, όπως προαναφέρθηκε στις διεγερτικές ουσίες, για να καταπολεμήσει την εξάρτηση από την κωδεΐνη και αποτελούσε συγχρόνως φάρμακο για τους μορφινομανείς, στα τέλη του 19ου αιώνα έχουμε εξαρτημένους από την κωδεΐνη, τη μορφίνη και την κοκαΐνη. Ως παράγωγο της μορφίνης παρουσιάζει η Bayer το 1898 την ηρωίνη, ως ουσία που θεραπεύει κάθε είδους εξάρτηση. Κυκλοφορεί ελεύθερα στην αγορά, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ηρωινομανών.²⁹

Το 1943 η Hoechst προωθεί ελεύθερα στο εμπόριο τη **μεθαδόνη**, μια συνθετική ουσία, παράγωγο της μορφίνης, με παρόμοια δράση των οπιούχων, ως ισχυρό αναλγητικό. Χρησιμοποιείται για την απεξάρτηση από τα οπιούχα ή ως υποκατάστατό τους. Με τη σειρά της προκαλεί εθισμό, με αποτέλεσμα τη δημιουργία μεθαδονομανών.

Τα **βαρβιτουρικά** φάρμακα παραγόμενα από το βαρβιτουρικό οξύ είναι καταπραϋντικά και «υπνωτικά», που ασκούν ηρεμιστική επίδραση στο άτομο, καθώς καταπιέζουν

²⁶ Ε.Π.Ι.Ψ.Υ. – Ο.ΚΑ.ΝΑ., ό. π., σελ.31.

²⁷ Βλ. σχετικά <http://dailyarticle.gr/2012/09/09/10-narkotika-pou-itan-kapote-nomima/>

²⁸ Ορισμένοι, εν τούτοις, υποστηρίζουν ότι δεν πρόκειται για πραγματικό γεγονός, αλλά για κατασκευάσμα, στο πλαίσιο της απαγορευτικής πολιτικής των ΗΠΑ. Αναφορά για τη νόσο αυτή έγινε για πρώτη φορά το 1915, μισό αιώνα μετά τη λήξη του αμερικανικού εμφυλίου.

²⁹ C. Lamour, M. R. Lamberti (1986), *Όπιο. Οι μεγάλες διαδρομές*, Γνώση, Αθήνα, σελ.23.

συγκεκριμένα κέντρα του νευρικού συστήματος. Στη δεκαετία του 1950 και του 1960, όλο και περισσότερες αναφορές άρχισαν να δημοσιεύονται σχετικά με υπερβολική δόση βαρβιτουρικών και προβλήματα εξάρτησης, οι οποίες οδήγησαν τελικά την ένταξή τους στα ελεγχόμενα ναρκωτικά.

Οι **διαλύτες**, οι οποίοι προκαλούν νάρκωση, είναι υγρές χημικές ενώσεις ή μίγματα που επιτυγχάνουν τη διάλυση ουσιών αδιάλυτων στο νερό.

γ. *Παραισθησιογόνες ουσίες*

Τέλος, στις **παραισθησιογόνες** ουσίες ανήκουν, μεταξύ άλλων, το LSD (χημική ουσία) και η μεσκαλίνη (φυσική ουσία).

Το **LSD** παρασκευάστηκε για πρώτη φορά στις 16 Νοεμβρίου 1938 (Lysergsäure-diethylamid - διαιθυλαμίδιο του λυσεργικού οξέος) από τον Ελβετό χημικό Albert Hofmann, στα εργαστήρια της φαρμακευτικής εταιρείας Sandoz στη Βασιλεία, στα πλαίσια ενός γενικού ερευνητικού προγράμματος για τη μελέτη της ιατρικής χρήσης θεραπευτικών βοτάνων. Μεγάλος λάτρης της αρχαίας Ελλάδας και μελετητής των Ελευσίνιων μυστηρίων έφτασε στην ανακάλυψη και στη σύνθεση του LSD. Εκεί, κατέληξε ουσιαστικά παίρνοντας ερέθισμα από τα Ελευσίνια μυστήρια όπου χρησιμοποιούσαν εκχυλίσματα δημητριακών κατά τη διάρκεια των τελετών. Ο Hofmann απομόνωσε το μύκητα ερυσίβη από τα δημητριακά, τον ανασυνέταξε χημικά και προέκυψε το LSD. Η παραισθησιογόνος δράση του διαπιστώθηκε πέντε χρόνια αργότερα τυχαία όταν μια μικρή ποσότητα χύθηκε στο χέρι του στη διάρκεια εργαστηριακού πειράματος στις 16 Απριλίου 1943. Παίρνοντας ο ίδιος μια δόση από αυτήν την ανακάλυψη, αισθάνθηκε να πετάει από το παράθυρο του εργαστηρίου του, μέσα σε μια μεγάλη συνειδησιακή έκσταση, με το ποδήλατο. Από τότε έμεινε αυτό γνωστό ως «η μέρα του ποδηλάτου» καθώς και σε μερικές χώρες της Ευρώπης η έκφραση «ταξίδι με ποδήλατο» ή απλά «ποδήλατο». Στη δεκαετία του 1960, η χρήση του προτάθηκε για τη θεραπεία νευρώσεων, ειδικά σε ασθενείς που αρνούνταν να ακολουθήσουν άλλες θεραπευτικές μεθόδους, καθώς και για την αντιμετώπιση του αλκοολισμού. Ο Hofmann θεωρούσε ότι το LSD θα μπορούσε να χρησιμεύσει στην ανάλυση του τρόπου που λειτουργεί το μυαλό του ανθρώπου και πάντα είχε την ελπίδα ότι θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για τη διάγνωση και θεραπεία ασθενειών, όπως η σχιζοφρένεια. Γι αυτό και το υπερασπίστηκε ακόμη και μετά την απαγόρευσή του τη δεκαετία του '60. Στη δεκαετία μεταξύ 1965 και 1975 η χρήση του LSD υπήρξε ιδιαίτερα διαδεδομένη, έγινε σημαία των «χίπις» ή ατόμων με τάσεις πειραματισμού τόσο στις ΗΠΑ όσο και στη Δυτική Ευρώπη και αποτέλεσε σύμβολο της ψυχεδελικής κουλτούρας της εποχής. Αυτό οδήγησε σε δυσμένεια την ουσία του LSD και σε απαγόρευση από το ψυχιατρικό κατεστημένο.

Η **μεσκαλίνη** προέρχεται από το peyote, είδος μη ακανθώδους κάκτου (ονομάζεται και mescal), ο οποίος φύεται κυρίως στο Μεξικό και στις νότιες περιοχές των ΗΠΑ. Γνωστός στις θρησκευτικές τελετές των λαών της Ν. Αμερικής, περιέχει στις ρίζες του

παραισθησιογόνες ουσίες, η κυριότερη των οποίων είναι η μεσκαλίνη.³⁰ Η ουσία αυτή απομονώθηκε το 1896, μπορεί δε να παρασκευαστεί και συνθετικά. Σε πολλές πολιτείες των ΗΠΑ κρίθηκε παράνομη τις δεκαετίες του 1920 και 1930. Το 1970 απαγορεύτηκε σε όλη τη χώρα με τη νομοθεσία περί ελέγχου ουσιών που ψηφίστηκε από το Κογκρέσο.³¹

Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι παράνομα, και κυρίως στο διαδίκτυο, κυκλοφορούν και τα συνθετικά ναρκωτικά, τα οποία παρασκευάζονται με ολοένα αυξανόμενους ρυθμούς, κυρίως στην Κίνα και την Ινδία, από χημική διαφοροποίηση ήδη υπαρχουσών ουσιών και διάφορες προσμίξεις, με παρόμοια, αλλά πολύ πιο επικίνδυνα, ψυχοδραστικά αποτελέσματα από τα αντίστοιχα που προκύπτουν από τις γνωστές εξαρτησιογόνες ουσίες. Επειδή πολλά από αυτά δεν είναι απαγορευμένα, θεωρούνται συχνά από τους χρήστες ως μη επιβλαβή, αγνοώντας τις καταστροφικές συνέπειες που μπορεί να έχουν. Όπως αναφέρεται στην ετήσια έκθεση για το 2012 της Διεθνούς Επιτροπής του ΟΗΕ για τον έλεγχο των ναρκωτικών, τα τελευταία χρόνια υπάρχει ραγδαία άνοδος στη χρήση νέων ψυχοδραστικών ουσιών. Ειδικότερα στην Ευρώπη, ο αριθμός των ανακοινώσεων για την εμφάνιση νέων ουσιών έχει αυξηθεί από πέντε το χρόνο, όπως ήταν μεταξύ 2000 και 2005, σε περίπου 50 το 2011 και αυτές μόνο στη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη.

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του Ευρωπαϊκού Κέντρου Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας EMCDDA³² τα συνθετικά ναρκωτικά αλλάζουν σταδιακά το τοπίο της τοξικομανίας στην Ευρώπη. Παρατηρείται μείωση της χρήσης κάνναβης και ηρωίνης αλλά ολοένα ευρύτερη διάδοση συνθετικών ψυχοτρόπων ουσιών, ειδικά στους νέους. Η κάνναβη παραμένει το ευρύτερα διαδεδομένο ναρκωτικό στην Ευρώπη με δεύτερη την κοκαΐνη, αλλά η κατανάλωση αμφοτέρων δείχνει σημεία κάμψης. Η ηρωίνη βρίσκεται σαφώς σε ύφεση ως προς τη χρήση της αλλά εξακολουθεί να προκαλεί τον μεγαλύτερο αριθμό νεκρών. Συνολικά το 2011, έτος που καλύπτει η έκθεση, 23 εκατομμύρια ευρωπαίοι 15-64 ετών έκαναν χρήση κάνναβης, ενώ 4 εκατομμύρια χρησιμοποίησαν κοκαΐνη, 2 εκατομμύρια Ecstasy, άλλα 2 εκατομμύρια αμφεταμίνες και περίπου 1,4 εκατομμύρια οπιοειδή.

Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία³³ με τον όρο «ναρκωτικά»,³⁴ νοούνται ουσίες με διαφορετική χημική δομή και διαφορετική δράση στο κεντρικό νευρικό σύστημα και με κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τη μεταβολή της θυμικής κατάστασης του χρήστη και την πρόκληση εξάρτησης διαφορετικής φύσης, ψυχικής ή και σωματικής και

³⁰ Ε.Π.Ι.Ψ.Υ. – Ο.Κ.Α.Ν.Α., ό. π., σελ. 35.

³¹ <http://dailyarticle.gr/2012/09/09/10-narkotika-pou-itan-kapote-nomima/>

³² <http://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/content/20121122STO56227/html>

³³ Βλ. σχετικά ν. 4139/20 Μαρτίου 2013 «*Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις*» στο Παράρτημα.

³⁴ Στις παραπάνω ουσίες δεν περιλαμβάνονται τα ακατέργαστα συγκομιζόμενα προϊόντα που προκύπτουν από την καλλιέργεια ποικιλιών κάνναβης του είδους Cannabis Sativa L. Αποποινικοποιούνται, δηλαδή, τα είδη που πωλούνται σε καταστήματα τύπου «Cannabis shop».

ποικίλου βαθμού, καθώς και την ανακούφιση των χρονίως πασχόντων από τα συμπτώματα συγκεκριμένης νόσου, για την οποία αυτές κρίνονται ιατρικά επιβεβλημένες. Με βάση τα διεθνώς κρατούντα στην επιστήμη προσδιορίστηκαν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ναρκωτικών, έτσι ώστε στον ορισμό να περιλαμβάνεται κάθε ουσία γνωστή ή άγνωστη στο εμπόριο, ως και άγνωστες συνθέσεις ουσιών, οι οποίες έχουν τις ιδιότητες των ναρκωτικών, ανεξάρτητα από την ονομασία τους.

3. Χρήση και εξάρτηση

Ο άνθρωπος συχνά είναι «εξαρτημένος» από διάφορες καταστάσεις στη ζωή του. Το αντικείμενο της εξάρτησης μπορεί να είναι οτιδήποτε δίνει τη δυνατότητα εγκαθίδρυσης μιας σχέσης κυριαρχίας πάνω στο «εγώ» του ατόμου, είτε πρόκειται για ουσία, είτε για πρόσωπο, κατάσταση, δραστηριότητα ή συνθήκη. Δυστυχώς η εξάρτηση δεν γίνεται αντιληπτή από την αρχή. Κάποια χρονική στιγμή όμως καταδυναστεύει το άτομο, αυτό όμως δεν είναι σε θέση με τις δικές του μόνο δυνάμεις να την κόψει. Οι συνέπειες είναι ποικίλες, ανάλογα με το αντικείμενο ή την κατάσταση από την οποία έχει εξαρτηθεί το άτομο, μπορεί όμως να οδηγήσει και σε μη αναστρέψιμες περιπτώσεις, οι οποίες πλήττουν κυρίως την ελευθερία του ατόμου και στη χειρότερη περίπτωση την υγεία του και τη διακινδύνευση και της ζωής του ακόμα. Μπορεί καταρχάς να αναφερθεί κανείς σε εξαρτήσεις από πρόσωπα. Επίσης από τον υπολογιστή και τις συναφείς ειδικότερες εφαρμογές, όπως τα video games. Έχουν αναφερθεί παθολογικές καταστάσεις ατόμων που περνούν ατέλειωτες ώρες χωρίς να απομακρυνθούν έστω και για λίγο από την οθόνη, μάλιστα μερικά έχουν χάσει και τη ζωή τους. Εξαρτήσεις έχουμε ακόμη και από τα κινητά τηλέφωνα τα οποία έχουν εισβάλει τα τελευταία χρόνια στην καθημερινότητά μας. Εξάρτηση μπορεί να υπάρξει και από το φαγητό, το αλκοόλ, τον τζόγο και τα «ναρκωτικά». Στην προκειμένη περίπτωση μας ενδιαφέρει μόνο η εξάρτηση από το αλκοόλ και τις διάφορες απαγορευμένες ουσίες. Στην περίπτωση του αλκοολισμού η ειδοποιός διαφορά είναι ότι το αλκοόλ είναι απολύτως νόμιμο, ενώ η διακίνηση των λοιπών ουσιών είναι εγκληματοποιημένη συμπεριφορά.

Η απλή χρήση διαφέρει από την εξάρτηση. Μπορεί να γίνει μία ή μερικές φορές μόνο ή αντίστοιχα να είναι περιστασιακή, χωρίς να προκαλεί στο άτομο εθισμό, στάδιο κατά το οποίο ενσυνείδητα πλέον αναζητεί την εξαρτησιογόνο ουσία και αρχίζει να μην είναι σε θέση να ελέγχει τον εαυτό του. Για να θεωρηθεί κάποιος εξαρτημένος από μια ψυχοτρόπο ουσία, θα πρέπει να παρουσιάζει κάποια από τα ακόλουθα συμπτώματα, τα οποία να διαρκούν για ένα τουλάχιστον μήνα ή να επανεμφανίζονται για μεγάλο χρονικό διάστημα.³⁵

- Χρήση ουσιών πιο συχνή και σε μεγαλύτερες δόσεις απ' ότι σχεδιάζεται.

³⁵ Βλ. και Ν. Παρασκευόπουλος (2010), *Η καταστολή της διάδοσης των ναρκωτικών στην Ελλάδα*, γ' έκδ., Σάκκουλας, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, σελ. 72.

- Ανοχή στην ουσία, η οποία στην πράξη σημαίνει ότι με τη λήψη της ίδιας ποσότητας το αναμενόμενο αποτέλεσμα δεν επιτυγχάνεται, γι' αυτό ο χρήστης νιώθει την ανάγκη ότι πρέπει να λαμβάνει όλο και μεγαλύτερη ποσότητα από αυτήν.
- Συμπτώματα στερητικού συνδρόμου όταν το άτομο μειώνει απότομα ή διακόπτει τη λήψη της ουσίας.
- Συχνή χρήση της ουσίας ή υιοθέτηση συγκεκριμένης συμπεριφοράς για τον περιορισμό των στερητικών συμπτωμάτων.
- Αποτυχημένες προσπάθειες για να ελέγξει τη χρήση ή τη συμπεριφορά ή να διακόψει τη χρήση της ουσίας.
- Σπατάλη χρόνου του χρήστη σε δραστηριότητες που σχετίζονται με την απόκτηση της ουσίας.
- Καταστροφικές συνέπειες εξαιτίας της χρήσης τόσο στους ίδιους τους εθισμένους (μέθη και στερητικά συμπτώματα), όσο και στους ανθρώπους του περιβάλλοντός τους (προβλήματα στη δουλειά ή το σχολείο, συγκρούσεις με τους ανθρώπους που βρίσκονται στο κοντινό περιβάλλον, αφιέρωση λιγότερου χρόνου για λοιπές δραστηριότητες).
- Εξακολούθηση της χρήσης ακόμα κι αν το άτομο γνωρίζει ότι αυτό είναι καταστροφικό για τον εαυτό του, διότι δημιουργούνται προβλήματα από σωματική, ψυχική και κοινωνική άποψη.

Η εξάρτηση εκδηλώνεται σωματικά, αλλά κυρίως ψυχικά. Η σωματική εξάρτηση εμφανίζεται όταν το σώμα του ανθρώπου έχει προσαρμοστεί στην ουσία και αναπτύσσει συμπτώματα όταν σταματήσει τη χρήση (το ονομαζόμενο στερητικό σύνδρομο). Αν ο χρήστης, δηλαδή, διακόψει τελείως ή μειώσει τη συγκεκριμένη γι' αυτόν δοσολογία της ουσίας, ή μετά από συγκεκριμένο χρονικό διάστημα μειωθεί η δραστική ικανότητά της, ο χρήστης εμφανίζει ποικίλα δυσμενή σωματικά συμπτώματα, όπως λ.χ. ρίγη, ζάλη, ναυτία, εμετό, διαταραχές στο γαστρικό, αναπνευστικό ή νευρικό σύστημα. Τα συμπτώματα εξαφανίζονται μόλις γίνει ξανά χρήση αυτής της ουσίας, στην απαιτούμενη δοσολογία, γι' αυτό και ο χρήστης γίνεται από κάθε άποψη υποχείριο αυτής.

Η ψυχική εξάρτηση, σε σύγκριση με τη σωματική, είναι πιο σημαντική και είναι αυτή που απαιτεί πολύ περισσότερο χρόνο για να αντιμετωπιστεί. Αναγκάζει το άτομο να οργανώσει όλη του τη ζωή γύρω από την ουσία, η οποία γίνεται αυτοσκοπός. Δεν μπορεί να φανταστεί τη ζωή του χωρίς τη χρήση της, γιατί μόνο με αυτή θεωρεί ότι θα αντεπεξέλθει στις καθημερινές απαιτήσεις. Η ψυχική εξάρτηση επιμένει και διαρκεί περισσότερο από τη σωματική. Όλες οι εξαρτησιογόνες ουσίες προκαλούν ψυχική εξάρτηση, ενώ σωματική εξάρτηση προκαλούν ορισμένες από αυτές.

Για το πώς ο χρήστης μετατρέπεται σε εξαρτημένο υπάρχουν πολλές εκδοχές. Καταρχάς κάθε χρήση δεν μετατρέπεται σε εξάρτηση. Εξαρτάται από την ουσία, τις ιδιότητές της, αλλά κυρίως την προσωπικότητα του ατόμου. Αν κάποιος αντιμετωπίζει ποικίλα προβλήματα (οικονομικά, κοινωνικά) και έχει μία ευάλωτη προσωπικότητα και

ανύπαρκτο κοινωνικό (οικογενειακό, συγγενικό, φιλικό) περιβάλλον το οποίο θα είναι σε θέση να τον στηρίξει για να αντεπεξέλθει στις δυσκολίες, είναι ευκολότερο να μετατρέψει τη χρήση σε εξάρτηση. Σε αντίθετη περίπτωση, μπορεί ομαλά να ξεπεράσει την οποιαδήποτε κατάσταση και να μείνει χωρίς τις εξαρτητικές συνέπειες. Ως παράδειγμα μπορεί να αναφερθούν συνταγογραφούμενες εξαρτησιογόνες ουσίες, οι οποίες χορηγούνται για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα νόμιμα για ιατρικούς λόγους, μετά τη λήξη της χρήσης των οποίων το άτομο με υγιές και υποστηρικτικό περιβάλλον δεν οδηγείται σε υποτροπή και περαιτέρω αναζήτηση στα πλαίσια του στερητικού συνδρόμου.³⁶

Οι βασικοί παράγοντες που οδηγούν στην εξάρτηση, σύμφωνα με τη γνώμη των ειδικών,³⁷ σχετίζονται με τη γενετική προδιάθεση, το περιβαλλοντικό στρες, τις κοινωνικές πιέσεις, τα ψυχιατρικά προβλήματα και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας.

Σύμφωνα με τους συντάκτες του νέου νόμου για τα ναρκωτικά (4139/2013) ως εξάρτηση³⁸ νοείται μία κατάσταση ψυχική ή και φυσική («σωματική»), που εμφανίζεται ως αποτέλεσμα της επίδρασης μιας ουσίας σε έναν ζωντανό οργανισμό και χαρακτηρίζεται από μια ποικιλία εκδηλώσεων, μέσα στις οποίες περιλαμβάνεται πάντοτε η διάθεση για τη συνέχιση λήψης της ουσίας με σκοπό την επανεκδήλωση των ψυχοδραστικών ενεργειών της ή αντίθετα την αποφυγή δυσάρεστων συμπτωμάτων, που μπορεί να εκδηλωθούν όταν δεν ληφθεί.

4. Η αντίδραση του επίσημου κοινωνικού ελέγχου

Μέχρι σήμερα τα ζητήματα της χρήσης, της εξάρτησης, των συναφών με αυτές πράξεων καθώς και της απεξάρτησης διαχειρίζονται οι νομικοί και οι γιατροί.³⁹

Η ποινική καταστολή δεν έχει μέχρι σήμερα επιφέρει θετικά αποτελέσματα ως προς το παράνομο εμπόριο και τη χρήση. Η τιμή των παρανόμων ουσιών ανεβαίνει διαρκώς, παράλληλα παράγονται συνθετικά ναρκωτικά χαμηλού κόστους, με άγνωστα και πολύ πιο επικίνδυνα συστατικά, όπως προαναφέρθηκε, η δε εγκληματική δραστηριότητα για την απόκτηση της δόσης δεν έχει παταχθεί. Η δε εμπορία και οι συναφείς πράξεις, ενώ με την πάροδο του χρόνου τιμωρούνται όλο και πιο αυστηρά, η απονομή της ποινικής δικαιοσύνης περιορίζεται κυρίως στους χρήστες και στους μικροδιακινητές. Αυτό συμβαίνει, διότι οι πραγματικοί έμποροι, οι οποίοι αποκομίζουν τεράστια κέρδη και δεν έχουν δοσοληψίες με τον νόμο, δεν διατρέχουν κίνδυνο σύλληψης, διότι συνήθως

³⁶ Βλ. και Ν. Παρασκευόπουλος (2010), ό.π., σελ. 74.

³⁷ Ε. Χεΐλαρη (1995), «Εφηβος, γονέας, ομήλικος. Χρήση, κατάχρηση, εξάρτηση», στο: *Το τρίγωνο της συνάντησης. Ουσία - Περιβάλλον - Προσωπικότητα. Το φαινόμενο της ουσιοεξάρτησης*, Ε.Ε.Τ.Α.Α., Αθήνα (34-53), σελ. 48.

³⁸ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Νόμος περί Ναρκωτικών και άλλες διατάξεις», 24/1/2013. http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=w_pvTvFYUPc%3d&tabid=132

³⁹ Σε αυτούς περιλαμβάνονται κυρίως οι ψυχίατροι.

οι ίδιοι δεν εμφανίζονται. Αντίθετα, το «βαποράκι» ή ο απλός χρήστης, οι οποίοι δεν έχουν την παραμικρή κάλυψη και υποστήριξη, διατρέχουν μεγάλο κίνδυνο εντοπισμού, καταδίκης και περιθωριοποίησης, δεδομένου ότι αυτοί εντοπίζονται εύκολα να συναλλάσσονται στην αγορά.⁴⁰

Η αντίδραση των οργάνων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου είναι διαφορετική, ανάλογα με τη σχέση που δημιουργείται ανάμεσα στο άτομο και τις τοξικές ουσίες. Στον νόμο υπάρχει διαφοροποίηση ανάλογα με την περίπτωση, αν δηλαδή κάποιος είναι απλώς χρήστης, αν είναι εξαρτημένος, αν διαπραχθεί έγκλημα από χρήστη ή εξαρτημένο άτομο, αν υπάρχει διακίνηση ή εμπορία και λοιπές συναφείς πράξεις από μη εξαρτημένο ή εξαρτημένο άτομο, αν υπάρχει συγκεκριμένη ιδιότητα στο υποκείμενο της διάπραξης του σχετικού εγκλήματος, αν εμπλέκονται ανήλικα άτομα και, σε κάθε περίπτωση από τις προαναφερθείσες, αν ο ίδιος ο δράστης είναι ενήλικος ή ανήλικος.

5. Νομοθετικό πλαίσιο

Όπως προαναφέρθηκε,⁴¹ στην Ελλάδα εγκληματοποιήθηκε για πρώτη φορά η χρήση χασίς ήδη το 1919 με τον νόμο 1681 «Περί αλητείας και επαιτείας».

Το 1920 με τον νόμο 2107 το Ελληνικό Κράτος απαγορεύει την καλλιέργεια, την εμπορία και την κατανάλωση της ινδικής κάνναβης (χασίς) και στη συνέχεια με τον νόμο 2736/1921 και το ν.δ. 14/27.10.1925 εγκληματοποιήθηκε η χρήση καθώς και το λαθρεμπόριο και άλλων ουσιών (οπίου, μορφίνης, ηρωίνης και παραγώγων).⁴² Το 1932 με τον νόμο 5539 «Περί μονοπωλίου των ναρκωτικών φαρμάκων και του ελέγχου αυτών» καταγράφονται ποιές ουσίες θεωρούνται ναρκωτικά και ορίζεται ότι «η καθ' άπαν το Κράτος εισαγωγή και πώλησις των εν τω άρθρω 1 καθοριζομένων ναρκωτικών είναι αποκλειστικόν δικαίωμα του Κράτους και ανήκει εις το Υπουργείο Υγιεινής». Ο α.ν. 2430/1940 προέβλεψε παρεπόμενες κυρώσεις και αύξησε το αξιόποινο. Μεταπολεμικά με το ν.δ. 3084/1954 «Περί τιμωρίας των παραβατών ναρκωτικών και μεταχειρίσεως των τοξικομανών» προβλέπονται ευνοϊκότερες ρυθμίσεις για τον μικροδιακινητή ναρκωτικών ουσιών, ενώ για τις διάφορες περιπτώσεις διακίνησης και λοιπών πράξεων προβλέπεται πρόσκαιρη κάθειρξη μέχρι δέκα ετών και χρηματική ποινή μέχρι δέκα εκατομμύρια μεταλλικών δραχμών. Στην περίπτωση μικρής εμπορίας επιβάλλεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών, αρκεί αυτή να διενεργείται μεταξύ τοξικομανών και σε ασήμαντες ποσότητες.⁴³

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία του 1970 παρατηρείται μία σημαντική εξάπλωση της ποινικής κατασταλτικής πολιτικής των ΗΠΑ στον

⁴⁰ Α. Χάιδου (1995), ό.π., σελ. 68.

⁴¹ Βλ. αναλυτικά και στο κεφάλαιο για τις εξαρτησιογόνες ουσίες.

⁴² Ν. Παρασκευόπουλος (2010), ό.π., σελ. 50.

⁴³ Βλ. άρθρο 2 ν.δ. 3084/1954.

τομέα των ναρκωτικών, μία πολιτική η οποία εξαπλώνεται και στην Ευρώπη στα πλαίσια της πάταξης του οργανωμένου εγκλήματος. Στην Ελλάδα αυστηροποιείται η ποινική καταστολή της χρήσης και διακίνησης ναρκωτικών, οι οποίες αντιμετωπίζονται για πρώτη φορά ως «μάστιγα της κοινωνίας» με το ν.δ. 743/1970 και όχι απλώς ως παραβίαση του κρατικού μονοπωλίου των ναρκωτικών (δηλαδή ως λαθρεμπορία), όπως συνέβαινε με το μέχρι τότε νομοθετικό καθεστώς. Αυτό το νομοθετικό διάταγμα αποτελεί αφορμή για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας προς την κατεύθυνση της διάκρισης των δραστών σε τοξικομανείς και μη. Περιγράφει τις πράξεις χρήσης και προμήθειας ναρκωτικών για ιδία χρήση και είναι η πρώτη φορά που το Ελληνικό κράτος επισήμως «μιλά» για «άρρωστους» δράστες οι οποίοι δεν είναι δυνατόν να υπέχουν τις ίδιες ευθύνες με όλους τους υπόλοιπους που «δραστηριοποιούνται» στον χώρο αυτό.

Ακολουθεί κατά τη δεκαετία του '80, περίοδο κατά την οποία παρατηρούνται στην Ελλάδα αυξητικές τάσεις ως προς τη χρήση και την εμπορία ναρκωτικών, ο ν. 1729/87 για την «Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις» (ο οποίος αντικαθιστά το ν.δ. 743/1970). Θεωρείται το πρώτο θεμέλιο της ισχύουσας νομοθεσίας, εισήγαγε χρήσιμες διακρίσεις στην ποινική μεταχείριση και ίδρυσε τον πρώτο πανελλήνιο οργανισμό απεξάρτησης, το ΚΕ.Θ.Ε.Α. (Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων). Ο νόμος αυτός αναφέρεται διεξοδικά στην πρόληψη, την απεξάρτηση και την κοινωνική επανένταξη. Κινείται μεταξύ κοινωνικής και κατασταλτικής πολιτικής. Είναι αυστηρός απέναντι στην εμπορία ναρκωτικών ουσιών και ευμενέστερος απέναντι στους χρήστες και εξαρτημένους. Με τον ν. 1738/87 «Σύσταση συμβουλίου πρόληψης της εγκληματικότητας, τροποποίηση διατάξεων του ποινικού κώδικα, των κωδίκων ποινικής και πολιτικής δικονομίας και άλλες διατάξεις» προβλέπεται, μεταξύ άλλων, η ειδική μεταχείριση των εξαρτημένων ατόμων, η υποβολή τους δηλαδή ως προσωρινά κρατούμενων ή καταδίκων σε θεραπεία, ο δε χρόνος παραμονής σε νοσηλευτικό ίδρυμα προσμετράται ως χρόνος έκτισης της ποινής.

Με βάση τον ν. 1729/87 η αντιμετώπιση για τον χρήστη τοξικών ουσιών είχε διττή φυσιογνωμία. Είχαμε ποινή - θεραπεία, είτε σε σωφρονιστικό κατάστημα, είτε σε ψυχιατρείο και στην καλύτερη περίπτωση παραπομπή σε θεραπευτικές κοινότητες του ΚΕ.Θ.Ε.Α., όταν ο χρήστης - τοξικομανής δεν ήταν εγκληματίας ούτε ασθενής. Για τον χρήστη συγκεκριμένα η προβλεπόμενη ποινή ήταν η φυλάκιση. Στην περίπτωση που ο χρήστης δεν είχε καταδικαστεί τελεσίδικα για άλλη παράβαση του νόμου για τα ναρκωτικά, ούτε ήταν εξαρτημένο άτομο, το δικαστήριο μπορούσε να διατάξει την υποχρεωτική παρακολούθηση κάποιου θεραπευτικού προγράμματος. Στην περίπτωση που ο δράστης ήταν εξαρτημένο άτομο και είχαμε καταδίκη από το δικαστήριο για αξιόποινη πράξη ή κήρυξη ανικανότητας για καταλογισμό, είχαμε υποχρεωτική εισαγωγή είτε σε κατάλληλο σωφρονιστικό κατάστημα είτε σε άλλο δημόσιο νοσηλευτικό ίδρυμα.

Στη συνέχεια ψηφίζεται ο ν. 2161/93, με βάση τον οποίο ιδρύεται ο Ο.ΚΑ.ΝΑ. και παρέχονται υποκατάστατα στους εξαρτημένους από ναρκωτικά. Και με βάση τον νόμο αυτόν, ο οποίος τροποποίησε τον προγενέστερο, ο χρήστης εξακολουθεί να τιμωρείται με φυλάκιση. Στην περίπτωση που ο χρήστης δεν είχε στο παρελθόν τιμωρηθεί για έγκλημα του νόμου για τα ναρκωτικά ούτε είχε κριθεί ότι δεν πρέπει να τιμωρηθεί και δήλωνε ο ίδιος μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης ότι επιθυμούσε την παρακολούθηση συμβουλευτικού προγράμματος, μπορούσε να ανασταλεί η πρόοδος της δίκης και να οριστεί το πρόγραμμα που όφειλε αυτός να παρακολουθήσει. Αν στη συνέχεια ο κατηγορούμενος δεν παρακολουθούσε το πρόγραμμα δικαζόταν κατ' ουσία η υπόθεση μετά την ανάκληση της απόφασης για αναστολή της δίκης. Στην περίπτωση επιτυχούς παρακολούθησης του προγράμματος τουλάχιστον για ένα εξάμηνο, το δικαστήριο μπορούσε να κρίνει τον δράστη ατιμώρητο.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι ο απλός χρήστης, ο οποίος δεν είχε απασχολήσει τη δικαιοσύνη για παρόμοια αδικήματα, μπορούσε να αποφύγει την τιμωρία, αρκεί να επιθυμούσε την ένταξή του σε κάποιο πρόγραμμα. Εδώ τίθεται το ερώτημα, κατά πόσο η συναίνεση για την ένταξή του σε κάποιο πρόγραμμα ήταν προϊόν ελεύθερης βούλησης, ή προκειμένου να αποφύγει τον εγκλεισμό σε κάποιο κατάστημα κράτησης (διότι ειδικά θεραπευτικά καταστήματα δεν είχαν ακόμα συσταθεί), αναγκαζόταν να δηλώσει την επιθυμία θεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης. Πάντως, ήταν θετικό το ότι δινόταν η ευκαιρία στον χρήστη να μην εμπλακεί στις επόμενες φάσεις του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης στα πλαίσια της καταστολής.

Αν ο χρήστης ήταν εξαρτημένο άτομο, και προμηθευόταν ναρκωτικά σε μικροποσότητες για προσωπική χρήση, παρέμενε ατιμώρητος και υποβαλλόταν σε ειδική μεταχείριση σε αντίθεση με τον απλό χρήστη για τον οποίο προβλεπόταν φυλάκιση.⁴⁴

Στον ν. 2331/1995 «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες ποινικές διατάξεις - Ολομέλεια Αρείου Πάγου - Διαιτησίες και άλλες διατάξεις» προβλέφθηκε, μεταξύ άλλων, η αναβολή της ποινικής δίωξης για τα εξαρτημένα άτομα και η θεραπευτική αγωγή.⁴⁵

Τέλος με τον ν. 2408/1996⁴⁶ «Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Βασικών Κανόνων για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων και άλλες διατάξεις» εισήχθησαν αναγκαίες ρυθμίσεις στο αξιόποινο της διακίνησης ουσιών από εξαρτημένους.

⁴⁴ Με τις τροποποιήσεις του ν. 2161/93 και του ν. 3189/2003 μετατράπηκε η κύρωση για τον απλό χρήστη σε φυλάκιση ενός έτους κατά ανώτατο όριο.

⁴⁵ Αναλυτικά για τα δικονομικά και διοικητικά μέσα για τη διευκόλυνση της θεραπείας β. Ν. Παρασκευόπουλος (2004), *Η καταστολή της διάδοσης των ναρκωτικών στην Ελλάδα*, β' έκδ., Σάκκουλας, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, σελ. 198 επ.

⁴⁶ Ν. Παρασκευόπουλος (2010), ό.π., σελ. 52.

Με τον ν. 3459/2006 κωδικοποιήθηκε η διάσπαρτη νομοθεσία σε έναν ενιαίο «Κώδικα Νόμων για τα ναρκωτικά», μεταξύ των οποίων τα ν.δ.. 3084/1954 και 743/1970 καθώς και ο ν. 1729/1987. Αυτή η κωδικοποίηση διευκολύνει την αναζήτηση όλων των σχετικών ρυθμίσεων, από τις ουσίες, τη χρήση, τη διακίνηση μέχρι και την επιβολή των θεραπευτικών μέτρων.

Ο ν. 3459/2006 τροποποιήθηκε με τους ν. 3727/2008 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης, μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την αποσυμφόρηση των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις» (ιδιαίτερα κεφάλαιο Β': Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την απόφαση – πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του κώδικα νόμων για τα ναρκωτικά) και ν. 3772/2009 «Μεταρρυθμίσεις στην οργάνωση της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας, στη θεραπευτική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών και άλλες διατάξεις». Οι τροποποιήσεις αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στις μορφές διακίνησης ναρκωτικών, στις επιβαρυντικές και ελαφρυντικές περιστάσεις, στις ειδικές ρυθμίσεις για εξαρτημένους και στην ποσότητα των ουσιών που καθορίζει την προσωπική χρήση ή τη διακίνηση.⁴⁷ Τη σχετική νομοθεσία συμπληρώνει το π.δ. 148/2007 «Κωδικοποίηση των διατάξεων κανονιστικών διαταγμάτων και κανονιστικών υπουργικών αποφάσεων της εθνικής νομοθεσίας για τα ναρκωτικά», το οποίο κωδικοποίησε όλες τις σχετικές με τα ναρκωτικά υπουργικές αποφάσεις.

6. Ισχύουσα νομοθεσία

Τον Μάρτιο του 2013 δημοσιεύτηκε ο νέος Κώδικας περί Ναρκωτικών με τίτλο «**Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις**». Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση⁴⁸ του σχεδίου νόμου γίνεται παραδεκτό ότι κατά τα τελευταία τριάντα χρόνια οι εξελίξεις στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς ξεπέρασαν τις προβλέψεις του νομοθέτη. Με βάση τα πορίσματα αυτά, τα οποία είναι η ενίσχυση των δυνατοτήτων και δραστηριοτήτων του οργανωμένου εγκλήματος, η οποία οφείλεται στην ανάπτυξη των διακρατικών σχέσεων, της τεχνολογίας και των επικοινωνιών, καθώς και η ευρύτερη διάδοση των ναρκωτικών ουσιών λόγω της σύνδεσής τους με την ψυχαγωγία των νέων, καθίσταται αναγκαία η εκπόνηση ενός νέου νόμου. Παραδέχεται επίσης ότι η στήριξη της προληπτικής πολιτικής ιδίως στην καταπολέμηση της προσφοράς, δηλαδή του εμπορίου, διέψευσε τις προσδοκίες. Προέκυψε ότι μόνο ο συνδυασμός πολιτικών

⁴⁷ Ν. Παρασκευόπουλος, Κ. Κοσμάτος (2009), *Ναρκωτικά. Σύμφωνα με τις πρόσφατες τροποποιήσεις του Κώδικα Νόμων για τα ναρκωτικά (ν.3459/2006) με το ν. 3727/2008 και το ν. 3772/2009*, Σάκκουλας, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, σελ. V.

⁴⁸ http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=w_pvTvfUYPC%3d&tabid=132

κατά της προσφοράς και κατά της ζήτησης ναρκωτικών, κι όχι μονομερώς η επιβάρυνση των ποινών, μπορεί να έχει αποτελέσματα.

Σύμφωνα με τα μέλη της επιτροπής, η μεταρρύθμιση του Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά εμφανίζεται αναγκαία στις εξής κατευθύνσεις:

- Αυστηρή καταστολή των βαρύτερων και οργανωμένων μορφών διακίνησης, αλλά με προσεκτικό διαχωρισμό τους από τις ελαφρύτερες περιπτώσεις.
- Γενικά, προσπάθεια διάκρισης και διαβάθμισης των σχετικών εγκλημάτων, ώστε να αποφεύγονται οι δυσανάλογα βαριές ή ευνοϊκές μεταχειρίσεις.
- Διευκόλυνση της ουσιαστικής εφαρμογής μέτρων απεξάρτησης (σωματικής και ψυχικής) αντί του εγκλεισμού στις κοινές συνθήκες της φυλακής.
- Διατήρηση της ποινικοποίησης τόσο της χρήσης ναρκωτικών ουσιών όσο και των υποστηρικτικών αυτής πράξεων (κατοχή και με οποιονδήποτε τρόπο προμήθεια προς ίδια χρήση).
- Η συστηματοποίηση των ρυθμίσεων που αφορούν τα όργανα σχεδιασμού, συντονισμού και υλοποίησης της πολιτικής κατά των ναρκωτικών και ειδικότερα η αποτύπωση και αποσαφήνιση αρμοδιοτήτων οργάνων, όπως η Διυπουργική Επιτροπή, ο Εθνικός Συντονιστής για την αντιμετώπιση των ναρκωτικών και η Εθνική Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού για την αντιμετώπιση των ναρκωτικών, στα οποία κατανέμονται οι ευθύνες σχεδιασμού, απόφασης και εποπτείας εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Δράσης περί τα ναρκωτικά και των συναφών προγραμμάτων.

Στη συνέχεια θα αναλυθούν οι επιμέρους περιπτώσεις οι οποίες είναι συνυφασμένες με τις εξαρτησιογόνες ουσίες και εμπίπτουν στα πλαίσια της ποινικής καταστολής:

α. Απλή χρήση

Και στον νέο νόμο, τόσο η χρήση ναρκωτικών ουσιών όσο και οι αναγκαία σχετιζόμενες με αυτήν πράξεις της προμήθειας και κατοχής ναρκωτικών προς ιδίαν αποκλειστική χρήση του προσώπου συνεχίζουν να είναι εγκληματοποιημένες συμπεριφορές. Όποιος για δική του αποκλειστικά χρήση, με οποιονδήποτε τρόπο προμηθεύεται ή κατέχει ναρκωτικά, σε ποσότητες που δικαιολογούνται μόνο για την ατομική του χρήση ή κάνει χρήση αυτών ή καλλιεργεί φυτά κάνναβης σε αριθμό ή έκταση που δικαιολογούνται μόνο για την ατομική του χρήση, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι 5 μηνών. Η διαπίστωση του σκοπού εξυπηρέτησης της δικής του αποκλειστικά χρήσης γίνεται με συνεκτίμηση του είδους, της καθαρότητας και της ποσότητας του συγκεκριμένου ναρκωτικού, σε συνδυασμό με τη συχνότητα χρήσης, τον χρόνο χρήσης, την ημερήσια δόση και τις ιδιαίτερες ανάγκες χρήσης του συγκεκριμένου χρήστη.

Σαφώς αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση ότι αυτές οι συμπεριφορές προσδιορίζουν μια στάση ζωής που η πολιτεία δεν επιδοκιμάζει. Η ελαφρά δε αυτή τιμώρηση θα δι-

ευκολύνει την ελεγκτική δραστηριότητα των αρχών για τη διερεύνηση σοβαρότερων εγκλημάτων.

Το να αποτελεί όμως η χρήση εγκληματική πράξη θα πρέπει να προσβάλλει κάποιο έννομο αγαθό και να στρέφεται κατ' άλλου. Έχει υποστηριχθεί⁴⁹ ότι τα βασικά απειλούμενα αγαθά είναι της ζωής, λόγω της θνησιμότητας των χρηστών, της ελευθερίας, διότι η ελευθερία του ατόμου περιορίζεται ως προς τις επιλογές του,⁵⁰ και τέλος η διακινδύνευση της υγείας του χρήστη. Αν αναλογιστούμε ότι και στην περίπτωση της χρήσης νικοτίνης ή αλκοόλ (ενδεχομένως και κάποιων τροφών), υπάρχουν οι ίδιες απειλές, τότε γεννάται το ερώτημα σε τι διαφοροποιείται η χρήση των λοιπών ουσιών. Μήπως ακριβώς στο ότι είναι απαγορευμένες; Εξάλλου για να στοιχειοθετηθεί η εγκληματοποίηση μιας συμπεριφοράς, θα πρέπει αυτή να στρέφεται κατ' άλλου. Η χρήση ναρκωτικών ουσιών, ως αυτοκαταστροφική πράξη, πράξη δηλαδή, στην οποία δράστης και φορέας του προσβαλλόμενου αγαθού ταυτίζονται, δεν πρέπει να εγκληματοποιείται, διότι κάτι τέτοιο έρχεται σε αντίθεση με το Σύνταγμα, σύμφωνα με το οποίο (άρθρο 7 παρ. 1) – αλλά και κατά τον Ποινικό Κώδικα (άρθρο 14) – για να τιμωρηθεί ο πολίτης πρέπει να έχουμε πράξη, η οποία να στρέφεται κατ' άλλου. Τόσο όμως η χρήση όσο και η κατοχή της ποσότητας που απαιτείται για τη χρήση δεν εμπίπτουν στην έννοια της «πράξης» που απαιτείται από τον νόμο. Άρα ουσιαστικά τιμωρείται η κατοχή παράνομης ουσίας από τον χρήστη.

Σε κάθε περίπτωση πάντως είναι θετικό το ότι μειώθηκε η προβλεπόμενη ποινή από φυλάκιση μέχρι ενός έτους σε φυλάκιση μέχρι πέντε μηνών.

Διατηρείται επίσης η πρόβλεψη του προγενέστερου νόμου, σύμφωνα με την οποία ο δράστης μπορεί να κριθεί ατιμώρητος, εάν το δικαστήριο, εκτιμώντας τις περιστάσεις τέλεσης της πράξης και την προσωπικότητα του δράστη, κρίνει ότι η αξιόποινη πράξη ήταν εντελώς περιστασιακή και δεν είναι πιθανόν να επαναληφθεί.

Άξια ιδιαίτερης μνείας είναι η καινοτομία που εισάγεται, σύμφωνα με την οποία τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών, όποιος καταρτίζει πλαστή ιατρική συνταγή χορήγησης ναρκωτικών ουσιών, καθώς και όποιος νοθεύει ή χρησιμοποιεί μια τέτοια συνταγή με σκοπό να χρησιμοποιήσει ο ίδιος τα σχετικά ναρκωτικά.

β. Εξάρτηση

Η εξάρτηση μπορεί να εμφανίζεται είτε σε σωματικό είτε και σε ψυχικό επίπεδο και αφορά σε όλες ανεξαιρέτως τις ουσίες που περιγράφονται στον νόμο. Η σωματική εξάρτηση εμφανίζεται ως αποτέλεσμα μιας προσαρμοστικής κατάστασης στη λήψη μιας ουσίας και εκδηλώνεται με έντονες σωματικές διαταραχές όταν η χορήγηση αυτή διακοπεί. Οι διαταραχές αυτές εκδηλώνονται ως σύνδρομο αποστέρησης ή αποχής. Η κατάσταση αυτή, υποχωρεί όταν χορηγηθεί και πάλι η ίδια ουσία ή άλλη παρόμοιας

⁴⁹ Βλ. και Ν. Παρασκευόπουλος (2010), ό.π., σελ.65 επ.

⁵⁰ Βέβαια αυτό μπορεί να το ισχυριστεί κανείς μόνο όταν υπάρχει εξάρτηση.

φαρμακολογικής δράσης (διασταυρούμενη εξάρτηση). Η ψυχική εξάρτηση χαρακτηρίζεται από διάθεση για τη συνέχιση λήψης της ουσίας προκειμένου έτσι να αναπαράχθει κάποια «ευχάριστη» διέγερση του θυμικού.

Όσοι απέκτησαν την έξη της χρήσης ναρκωτικών και δεν μπορούν να την αποβάλουν με τις δικές τους δυνάμεις, υποβάλλονται σε ειδική μεταχείριση. Η συνδρομή ή μη των προϋποθέσεων της εξάρτησης διαπιστώνεται κατά την άσκηση της ποινικής δίωξης και σε κάθε φάση της ποινικής διαδικασίας. Για τη διάγνωση της εξάρτησης ενός προσώπου από ναρκωτικά συνεκτιμώνται ιδίως ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα στοιχεία: πιστοποιήσεις αναγνωρισμένων υπηρεσιών απεξάρτησης, χορήγησης υποκατάστατων ή ανταγωνιστικών στα οπιοειδή ουσιών, περίθαλψης για παθήσεις συνδεδεμένες με τη χρήση ουσιών, ψυχολογικά και κοινωνικά δεδομένα που αφορούν τον κατηγορούμενο, καθώς και ευρήματα εργαστηριακών εξετάσεων που αποκαλύπτουν χρήση ναρκωτικών για μακρόχρονες περιόδους.

Σε κάθε φάση της ποινικής διαδικασίας μπορεί να διαταχθεί πραγματογνωμοσύνη είτε αυτεπάγγελτα είτε μετά από αίτημα του κατηγορουμένου, προκειμένου να καθοριστεί αν πράγματι υπάρχει εξάρτηση, όπως επίσης και το είδος και η βαρύτητα αυτής. Η αποδοχή ή η απόρριψη του αιτήματος για πραγματογνωμοσύνη πρέπει να αιτιολογείται ειδικά.

Στην περίπτωση που η προμήθεια, καλλιέργεια κάνναβης ή η κατοχή είναι για προσωπική χρήση καθώς και στις περιπτώσεις που τα παραπάνω κριθούν περιστασιακά και ο δράστης είναι εξαρτημένος, τότε παραμένει ατιμώρητος, σε αντίθεση με την περίπτωση του απλού χρήστη.⁵¹

Στην περίπτωση του ατόμου που κατηγορείται ότι καταρτίζει πλαστή ιατρική συνταγή χορήγησης ναρκωτικών ουσιών, νοθεύει ή χρησιμοποιεί μια τέτοια συνταγή με σκοπό να χρησιμοποιήσει το ίδιο τα σχετικά ναρκωτικά και είναι εξαρτημένο, τότε:

- α) Εάν δηλώσει ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, ο ανακριτής με σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα μπορεί αυτοτελώς ή αντί της προσωρινής κράτησης να επιβάλει ως περιοριστικό όρο την εισαγωγή του σε εγκεκριμένο κατά νόμο θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης.
- β) Σε περίπτωση επιβολής προσωρινής κράτησης, εάν δηλώσει ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης εντός θεραπευτικών ή ειδικών καταστημάτων κράτησης ή καταστημάτων κράτησης ή τμημάτων αυτών στα οποία λειτουργεί τέτοιο πρόγραμμα, υποβάλλεται σε πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης διάρκειας τριών εβδομάδων. Μετά την ολοκλήρωση της παραπάνω φάσης, ειδική επιτροπή οριζόμενη από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και

⁵¹ Βλ. σχετικά παραπάνω.

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αποτελούμενη από το Συμβούλιο Φυλακής, στη σύνθεση του οποίου προστίθενται για τη συγκεκριμένη περίπτωση ο υπεύθυνος του προγράμματος σωματικής αποτοξίνωσης ή ο υπεύθυνος του προγράμματος ψυχικής απεξάρτησης του καταστήματος κράτησης, μπορεί να διατάξει την παρακολούθηση ειδικού συμβουλευτικού προγράμματος ψυχικής απεξάρτησης. Ο χρόνος παραμονής στα ανωτέρω αναφερόμενα καταστήματα υπολογίζεται ως χρόνος προσωρινής κράτησης ή σε περίπτωση καταδίκης σε ποινή κατά της ελευθερίας ως χρόνος έκτισης της ποινής.

γ) Σε περίπτωση αντικατάστασης της προσωρινής κράτησης με περιοριστικούς όρους, το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο μπορεί να συμπεριλάβει μεταξύ των όρων και την παρακολούθηση θεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης του αιτούντος, εφόσον έχει γίνει δεκτός από εγκεκριμένο προς τούτο φορέα.

Παρατηρούμε ότι η νομοθετική ρύθμιση για τον τοξικομανή είναι ευμενέστερη και αυτό γίνεται διότι το συγκεκριμένο άτομο δεν είναι σε θέση πλέον να αποβάλει την έξη με τις δικές του δυνάμεις και χρειάζεται ειδική μεταχείριση σε σχέση με τον απλό χρήστη.

γ. Διακίνηση - εμπορία

Όποιος, διακινεί παράνομα ναρκωτικά, τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον 8 ετών και με χρηματική ποινή μέχρι 300.000 ευρώ. Ως διακίνηση νοείται κάθε πράξη με την οποία συντελείται η κυκλοφορία ναρκωτικών ουσιών ή πρόδρομων ουσιών που αναφέρονται στον νόμο, οι δε τρόποι διακίνησης είναι ενδεικτικοί. Σε αυτούς περιλαμβάνονται η εισαγωγή, η εξαγωγή, η διαμετακόμιση, η πώληση, η αγορά, η προσφορά, η διανομή, η διάθεση, η αποστολή, η παράδοση, η αποθήκευση, η παρακατάθεση, η παρασκευή, η κατοχή, η μεταφορά, η νόθευση, η πώληση νοθευμένων ειδών μονοπωλίου ναρκωτικών ουσιών, η καλλιέργεια ή η συγκομιδή οποιουδήποτε φυτού του γένους της κάνναβης, του φυτού της μήκωνος της υπνοφόρου, οποιουδήποτε είδους φυτού του γένους ερυθρόξυλου, καθώς και οποιουδήποτε άλλου φυτού από το οποίο παράγονται ναρκωτικές ουσίες, η παραγωγή και η εκχύλιση ναρκωτικών ουσιών, η χορήγηση ουσιών για υποκατάσταση της εξάρτησης κατά παράβαση των σχετικών διατάξεων, η διεύθυνση καταστήματος στο οποίο γίνεται εν γνώσει του δράστη συστηματική διακίνηση ναρκωτικών, η χρηματοδότηση, η οργάνωση ή η διεύθυνση δραστηριοτήτων διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, η νόθευση ή η κατάρτιση ή η χρησιμοποίηση πλαστής ιατρικής συνταγής για τη χορήγηση ναρκωτικών με σκοπό τη διακίνησή τους, καθώς και η μεσολάβηση σε κάποια από τις πράξεις αυτές.

Στην περίπτωση που περισσότερες πράξεις διακίνησης αφορούν την ίδια ποσότητα ναρκωτικών συντρέπει μόνο ένα έγκλημα διακίνησης. Κατά την επιμέτρηση της ποινής λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των επί μέρους πράξεων διακίνησης, το είδος, η συνολική ποσότητα και η καθαρότητα του ναρκωτικού, καθώς και η βαρύτητα των σχετικών επιπτώσεων στην υγεία.

Εκτός από το βασικό έγκλημα της διακίνησης, έχουμε τις **ιδιαίτερες**, τις **διακεκριμένες** και τις **ιδιαίτερα διακεκριμένες** περιπτώσεις.

Στις **ιδιαίτερες** εμπίπτει και η συμπεριφορά του μικροδιακινητή («βαποράκι»), η διακίνηση δηλαδή μικροποσότητας ναρκωτικών, η προμήθευση οικείου και το «κέρασμα». Οι λόγοι της ηπιότερης αυτής μεταχείρισης είναι αντίστοιχα, η ιδιαίτερα μικρή απαξία και επικινδυνότητα της συμπεριφοράς, σε συνδυασμό με την πιεστική ανάγκη εξασφάλισης της καθημερινής δόσης του δράστη, η έλλειψη σκοπού κέρδους και η ψυχολογική πίεση που ασκείται στον δράστη από τον οικείο ή τον άλλο χρήστη. Η διάθεση γίνεται για αποκλειστική χρήση από τον τρίτο, ελέγχεται δε το είδος της εξαρτησιογόνου ουσίας, η καθαρότητα και η ποσότητά της, σε συνδυασμό με τις ιδιαίτερες ανάγκες του χρήστη, όπως αυτές προκύπτουν από τον χρόνο που κάνει χρήση, τη συχνότητα και την ημερήσια δόση του.

Συγκεκριμένα, με ποινή φυλάκισης μέχρι τρία έτη τιμωρείται όποιος διακινεί μικροποσότητες ναρκωτικών, με σκοπό να εξασφαλίσει την κάλυψη των καθημερινών ατομικών του αναγκών χρήσης και είναι εξαρτημένος ή διαθέτει ναρκωτικά χωρίς κέρδος σε οικείους του, με σκοπό να καλύψει τις άμεσες ανάγκες χρήσης τους.

Με την ίδια ποινή τιμωρείται όποιος, από την ποσότητα ναρκωτικών που έχει προμηθευτεί για τις προσωπικές του ανάγκες, διαθέτει χωρίς κέρδος μέρος της σε άλλον για δική του αποκλειστική χρήση. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να διαπιστώνεται το ότι η διάθεση γίνεται για αποκλειστική χρήση από τον τρίτο και από ποσότητα που καλύπτει προσωπικές ανάγκες του δράστη, διαφορετικά πρόκειται για κανονική διακίνηση χωρίς ευνοϊκότερη μεταχείριση.

Στις **διακεκριμένες** περιπτώσεις της διακίνησης απειλείται κάθειρξη τουλάχιστον 10 ετών (10 – 20 έτη) και σφωρευτικά χρηματική ποινή από 50.000 μέχρι 500.000 ευρώ. Σε αυτές εντάσσονται ειδικότερα η τέλεση διακίνησης από υπάλληλο που νόμιμα ασχολείται με τα ναρκωτικά, για διευκόλυνση ή απόκρυψη άλλων κακουργημάτων, σε ευαίσθητους χώρους (στρατόπεδα, καταστήματα κράτησης, σχολεία κ.λπ.), περιπτώσεις που ο δράστης ενεργεί στα πλαίσια εγκληματικής οργάνωσης, καθώς επίσης και όταν ο δράστης είναι υπότροπος. Υπότροπος θεωρείται όποιος, χωρίς να έχει κριθεί ως εξαρτημένος, έχει ήδη καταδικαστεί αμετάκλητα για κακούργημα διακίνησης ναρκωτικών μέσα στην προηγούμενη δεκαετία. Ακόμη, περιλαμβάνονται περιπτώσεις όπου ο δράστης αναμιγνύει ναρκωτικά με τρόφιμα κ.λπ. ή είναι φαρμακοποιός και χορηγεί εν γνώσει του ναρκωτικά παράνομα ή γιατρός που εκδίδει, χωρίς ιατρική ένδειξη, συνταγή για ναρκωτικά ή ουσίες για να παρασκευαστούν ναρκωτικά.

Οι λόγοι της αυξημένης απαξίας των εν λόγω πράξεων εντοπίζονται είτε στην ιδιαίτερη ευθύνη του δράστη (υπάλληλος, γιατρός, φαρμακοποιός κ.λπ.), είτε στην αυξημένη επικινδυνότητα της πράξης του και ειδικότερα αναφορικά με τον τρόπο διακίνησης (π.χ. σχολεία, φροντιστήρια, χώρους άθλησης), το πλαίσιο τέλεσής της (εγκληματική

οργάνωση), τον σκοπό της (π.χ. διευκόλυνση άλλου κακουργήματος) ή τον επικίνδυνα συγκαλυμμένο τρόπο της (ανάμιξη με τρόφιμα).

Τα διακεκριμένα αυτά κακουργήματα δεν απαιτούν οποιαδήποτε κρίση αναφορικά με την ποσότητα και συνεπώς υπάγονται στη ρύθμιση αυτή ακόμη και περιπτώσεις μικροποσότητας, που θα μπορούσαν να υπαχθούν στις ιδιαίτερες περιπτώσεις οι οποίες, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του νόμου, τιμωρούνται ως διακεκριμένα κακουργήματα.

Στον νόμο προβλέπονται και οι **ιδιαίτερα διακεκριμένες** περιπτώσεις διακίνησης, οι οποίες τιμωρούνται με δύο τρόπους:

Πρώτον, με την εσχάτη των ποινών (ισόβια κάθειρξη) ή με πρόσκαιρη κάθειρξη 10-20 ετών και χρηματική ποινή από 50.000 ευρώ που μπορεί να φτάσει τις 600.000 ευρώ. Οι προβλεπόμενες αυτές κυρώσεις παρέχουν στον δικαστή την ευχέρεια να αποφύγει, κατά την επιμέτρηση, την εσχάτη των ποινών και να έχει τη δυνατότητα, σε περιπτώσεις μικρότερης απαξίας ή σε δράστες όχι ιδιαίτερα επικίνδυνους, να επιβάλει κάθειρξη από 10 μέχρι 20 έτη. Η απειλή τέτοιας ποινικής κύρωσης (ισόβια ή πρόσκαιρη κάθειρξη τουλάχιστον 10 ετών) είναι συνήθης και στα κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα του Ποινικού Κώδικα.

Οι περιπτώσεις που τιμωρούνται με τις παραπάνω κυρώσεις είναι: όταν η πράξη του δράστη αφορά ναρκωτικά, τα οποία μπορούν να προκαλέσουν βαριά σωματική βλάβη και είτε προκάλεσαν βαριά σωματική βλάβη ή θάνατο σε τρίτο είτε προκάλεσαν επικίνδυνη σωματική βλάβη στην υγεία πολλών ατόμων και όταν είναι ενήλικος και τελεί τις άνω πράξεις κατ'επάγγελμα με σκοπό να προκαλέσει τη χρήση ναρκωτικών από ανήλικο ή μεταχειρίζεται με οποιονδήποτε τρόπο ανήλικο πρόσωπο κατά την τέλεση των πράξεων αυτών.

Δεύτερον, μόνο με ισόβια κάθειρξη και με χρηματική ποινή από 50.000 μέχρι 1.000.000 ευρώ τιμωρείται ο δράστης των πράξεων διακίνησης και διακεκριμένων περιπτώσεων όταν κατ'επάγγελμα χρηματοδοτεί την τέλεση κάποιας πράξης διακίνησης ή κατ'επάγγελμα διακινεί ναρκωτικές ουσίες και το προσδοκώμενο όφελος του δράστη στις ανωτέρω περιπτώσεις υπερβαίνει το ποσό των 75.000 ευρώ, ή όταν μετέρχεται τη χρήση όπλων κατά την τέλεση των πράξεων αυτών ή προς τον σκοπό διαφυγής του.

Η προβλεπόμενη για τις περιπτώσεις αυτές ποινή της ισόβιας κάθειρξης έγκειται ακριβώς στα στοιχεία της ιδιαίτερης επικινδυνότητας της κατ'επάγγελμα τέλεσης με αυξημένο οικονομικό όφελος και της χρήσης όπλων με σκοπό τη διαφυγή, η τελευταία δε αυτή πράξη ενέχει και το στοιχείο της προσβολής της δημόσιας τάξης. Είναι προφανές δηλαδή ότι οι εν λόγω πράξεις έχουν τη μέγιστη κοινωνική απαξία και γι' αυτό απαιτούν τη συγκεκριμένη ποινική κύρωση. Ειδικότερα, η επικινδυνότητα του δράστη της πρώτης περίπτωσης θα πρέπει να προκύπτει, πέραν της κατ'επάγγελμα

τέλεσης, σωρευτικά και από τη μεγάλη ποσότητα των διακινούμενων ναρκωτικών, η οποία προσδιορίζεται, για λόγους αντικειμενικότητας και ομοιόμορφης εφαρμογής του νόμου, από το ύψος του οικονομικού οφέλους που αντικειμενικά μπορεί να αποκομίσει ο δράστης από τη διακίνηση της συγκεκριμένης ποσότητας των ναρκωτικών. Έτσι αποφεύγεται η χρήση αόριστων εννοιών όπως λ.χ. ο όρος «ιδιαίτερα μεγάλη ποσότητα», που ενέχουν κινδύνους διαφορετικού προσδιορισμού της μεγάλης ποσότητας από διάφορα δικαστήρια. Ακόμη, πρέπει να σημειωθεί, ότι αν η κατ' επάγγελμα τέλεση μπορούσε από μόνη της να επισύρει την ισόβια κάθειρξη, χωρίς να απαιτείται σωρευτικά και η μεγάλη ποσότητα, θα υπήρχε ο κίνδυνος καταδίκης σε ισόβια κάθειρξη μικροδιακινητών που δρουν κατ' επάγγελμα, δηλαδή σε ποινή δυσανάλογη και υπερβολική με την απαξία της πράξης τους.

Περαιτέρω, σε ότι αφορά τη δεύτερη περίπτωση, κρίνεται αναγκαία η επιβολή της συγκεκριμένης ποινής προκειμένου να επιτευχθεί ευχερέστερα η σύλληψη των δραστών των εγκλημάτων διακίνησης και διακεκριμένων περιπτώσεων διακίνησης λόγω της αυξημένης επικινδυνότητας της συμπεριφοράς και της αντίστοιχης συμπροσβολής της δημόσιας τάξης.

δ. Διάπραξη εγκλήματος από χρήστη ή εξαρτημένο

Όταν ο χρήστης ή ο τοξικομανής διαπράττει αξιόποινη πράξη, μπορεί οι συνθήκες, κάτω από τις οποίες τελέστηκε το έγκλημα, να αποτελέσουν λόγο αποκλεισμού ή μείωσης του καταλογισμού, οπότε είτε δεν επιβάλλεται ποινή είτε η ποινή είναι μειωμένη. Αυτό μπορεί να συμβεί κυρίως όταν το έγκλημα διαπράττεται σε κατάσταση σοβαρής διαταραχής της συνείδησης λόγω παραληρήματος που προκαλεί η κατανάλωση ορισμένων ναρκωτικών ουσιών, όταν φτάσει σε σημείο οξείας δηλητηρίασης. Επίσης όταν ο δράστης λόγω παρατεταμένης τοξικομανίας έχει υποστεί σημαντικές μεταβολές και αλλοιώσεις στην προσωπικότητά του, καθώς και στην περίπτωση που το έγκλημα τελέστηκε σε περίοδο αναγκαστικής αποκοπής από τη ναρκωτική ουσία και υπό το κράτος των ψυχωτικών και παραληρητικών καταστάσεων που συνοδεύουν συνήθως την κατάσταση αποστέρησης.

Συγκεκριμένα, αν πρόκειται για εξαρτημένο που καλλιεργεί κάνναβη, προμηθεύεται ή κατέχει ναρκωτικά μόνο για ατομική χρήση, παραμένει ατιμώρητος (η προβλεπόμενη ποινή για τον μη εξαρτημένο είναι φυλάκιση μέχρι 5 μηνών). Αν πρόκειται για εξαρτημένο που τέλεσε τις βασικές πράξεις διακίνησης ναρκωτικών, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους (η προβλεπόμενη ποινή για τον μη εξαρτημένο είναι κάθειρξη τουλάχιστον 8 ετών και χρηματική ποινή μέχρι 300.000 ευρώ). Αν πρόκειται για εξαρτημένο που τέλεσε τις προνομιούχες μορφές διακίνησης, οι οποίες εντάσσονται στις ιδιαίτερες περιπτώσεις τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ένα έτος (η προβλεπόμενη ποινή για τον μη εξαρτημένο είναι φυλάκιση μέχρι τρία έτη). Αν πρόκειται για εξαρτημένο που τέλεσε τις διακεκριμένες μορφές διακίνησης τιμωρείται με πρόσκαιρη κάθειρξη μέχρι 10 έτη (η προβλεπόμενη ποινή για τον μη εξαρτημένο είναι κάθειρξη

τουλάχιστον 10 ετών (10 – 20 έτη) και σωρευτικά χρηματική ποινή από 50.000 μέχρι 500.000 ευρώ). Για τις ιδιαίτερα διακεκριμένες περιπτώσεις διακίνησης υπάρχει ρητή απαγόρευση ηπιότερης αντιμετώπισης του εξαρτημένου δράστη αυτών, ο οποίος δεν έχει πλέον μειωμένο πλαίσιο ποινής, αλλά τιμωρείται με την προβλεπόμενη ποινή.

ε. Οδήγηση μεταφορικών μέσων

Όποιος οδηγεί ή κυβερνά οποιοδήποτε πλωτό, χερσαίο ή εναέριο μεταφορικό μέσο υπό την επίδραση ναρκωτικών τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 5 μηνών και με χρηματική ποινή 1.000 μέχρι δεκαπέντε χιλιάδων 15.000 ευρώ, καθώς και με στέρηση από δύο έως πέντε έτη της άδειας οδήγησης ή του οικείου διπλώματος ή του πτυχίου ή του αποδεικτικού ναυτικής ικανότητας. Αν από την πράξη αυτή προκλήθηκε απλή σωματική βλάβη επιβάλλεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους. Αν προκλήθηκε βαριά σωματική βλάβη επιβάλλεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών. Αν από την πράξη αυτή προκλήθηκε θάνατος επιβάλλεται ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης μέχρι 10 ετών.⁵²

Αν ο υπαίτιος της παραπάνω πράξης, παρακολουθεί εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, τιμωρείται με βάση τις σχετικές διατάξεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας οι οποίες αναφέρονται στην οδήγηση υπό την επίδραση οινόπνευματος, φαρμάκων ή τοξικών ουσιών.

Σύμφωνα με σχετικές έρευνες περίπου 30.000 άνθρωποι πεθαίνουν σε τροχαία ατυχήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση κάθε χρόνο, με το αλκοόλ να εξακολουθεί να είναι η νούμερο ένα απειλή για τη ζωή στους δρόμους της Ευρώπης (περίπου το ένα τέταρτο των θανάτων από τροχαία ατυχήματα). Συχνά όμως γίνεται χρήση των παράνομων ναρκωτικών και ψυχοτρόπων φαρμάκων κατά την οδήγηση σε συνδυασμό με αλκοόλ.

Στην έκθεση του Ευρωπαϊκού Κέντρου Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction – EMCDDA)⁵³ παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του μεγαλύτερου ερευνητικού έργου (DRUID) που πραγματοποιήθηκε ποτέ στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την οδήγηση υπό την επήρεια ναρκωτικών, αλκοόλ και φαρμάκων, η οποία διήρκεσε από το 2006 έως και το 2011. Για πρώτη φορά, χρησιμοποιώντας συγκρίσιμα δεδομένα, το έργο κατέληξε στην καταγραφή του προβλήματος σε 13 ευρωπαϊκές χώρες. Πάνω από 50.000 οδηγοί εξετάστηκαν σε τυχαίες καθ' οδόν έρευνες για ίχνη 25 ουσιών, συμπεριλαμβανομένων των παράνομων ναρκωτικών, του αλκοόλ και των φάρμακων. Αλκοόλ ανιχνεύτηκε στο

⁵² Μετά την πάροδο διετίας, το συμβούλιο πλημμελειοδικών, ύστερα από αίτηση του καταδικασθέντος, μπορεί να αποφασίσει για την επανάκτηση της άδειας, με την προϋπόθεση ότι έχει ολοκληρώσει επιτυχώς τη θεραπεία συντήρησης και απεξάρτησης.

⁵³ Βλ. σχετικά: <http://www.emcdda.europa.eu/news/2012/13>

3,5% των οδηγών, παράνομα ναρκωτικά στο 1,9% και φάρμακα στο 1,4% των οδηγών.

Η έρευνα έδειξε ότι η κάνναβη είναι η πιο συχνή ουσία από τα παράνομα ναρκωτικά που ανιχνεύτηκε στους οδηγούς, και ακολουθεί η κοκαΐνη και η αμφεταμίνες. Από τα φάρμακα, οι βενζοδιαζεπίνες ήταν η πιο συχνή ουσία που ανιχνεύτηκε και τα οπιοειδή φάρμακα τα λιγότερο συχνά. Σε όλη την Ευρώπη, η επικράτηση της χρήσης ουσιών, και ιδιαίτερα αλκοόλ, κοκαΐνης, κάνναβης και συνδυασμοί τους, βρέθηκε να είναι υψηλότερη στις χώρες της νότιας και δυτικής Ευρώπης. Φαρμακευτικά οπιοειδή ανιχνεύθηκαν περισσότερο στη βόρεια Ευρώπη. Αλκοόλ και ναρκωτικά βρέθηκαν πιο συχνά στους άνδρες οδηγούς, ενώ τα φάρμακα εντοπίστηκαν κυρίως σε γυναίκες οδηγούς μέσης και μεγαλύτερης ηλικίας. Επίσης, εξετάστηκαν δεδομένα από εννέα χώρες σχετικά με τους οδηγούς που είχαν τραυματιστεί σοβαρά ή σκοτωθεί σε τροχαία ατυχήματα. Το ένα τέταρτο ως και οι μισοί από τους οδηγούς που ενεπλάκησαν σε σοβαρά τροχαία στις χώρες αυτές (28% έως και 53%) ήταν θετικοί για μια ή και περισσότερες ψυχοτρόπες ουσίες.

Το ερευνητικό πρόγραμμα εξέτασε επίσης το πώς οι διαφορετικές ουσίες μπορεί να επηρεάσουν την οδήγηση. Τα ευρήματα διαψεύδουν την κοινή πεποίθηση ότι τα παράνομα διεγερτικά ενισχύουν την οδήγηση ή μετριάζουν τα προβλήματα του αλκοόλ και της έλλειψης ύπνου. Διαπιστώθηκε ότι τα διεγερτικά λαμβάνονται συχνά σε πολύ υψηλές δόσεις και έχουν σημαντικές αρνητικές συνέπειες για την αυτο-αντίληψη, την κριτική σκέψη και τη διακινδύνευση. Επί πλέον, οι καταστροφικές αυτές επιδράσεις αυξάνονται, όταν τα διεγερτικά συνδυάζονται με το αλκοόλ.

στ. Πρόκληση και διαφήμιση

Εδώ τιμωρούνται σε πλημμεληματική μορφή πράξεις που δεν συνιστούν μεν διακίνηση, αλλά προωθούν τη διάδοση της χρήσης ναρκωτικών. Εξαιρούνται ρητά οι επιστημονικές απόψεις, ενώ η πράξη γίνεται κακουργηματική, αν τελείται κατ' επάγγελμα και με σκοπό το κέρδος. Συγκεκριμένα, όποιος παρακινεί ή προκαλεί άλλον στην παράνομη χρήση ναρκωτικών ή διαφημίζει τη χρήση τους ή παρέχει πληροφορίες για την κατασκευή ή την προμήθειά τους με σκοπό τη διάδοσή τους ή προσφέρεται στη διακίνηση ναρκωτικών, τιμωρείται, αν δεν προβλέπεται βαρύτερη ποινή από άλλη διάταξη, με φυλάκιση τουλάχιστον 6 μηνών και χρηματική ποινή 500 μέχρι 50.000 ευρώ. Αν ο δράστης τελεί τις προηγούμενες πράξεις κατ' επάγγελμα ή με σκοπό το κέρδος γι' αυτόν ή τρίτο τιμωρείται με ποινή κάθειρξης έως 10 έτη. Τέλος, δεν θεωρείται άδικη πράξη η διατύπωση γνώμης ή επιστημονικής κρίσης σχετικά με τα ναρκωτικά.

ζ. *Ανήλικοι και νεαροί ενήλικοι δράστες*

Όταν δράστες πράξεων που προβλέπονται στον νόμο περί εξαρτησιογόνων ουσιών είναι ανήλικα άτομα, ηλικίας οκτώ έως δεκαοκτώ ετών ή νεαροί ενήλικες, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα (άρθρα 121-133),⁵⁴ εφόσον είναι ευμενέστερες γι' αυτούς.

Όταν ποινικά υπεύθυνοι ανήλικοι είναι δράστες των πράξεων διακίνησης (εκτός από τις ιδιαίτερα διακεκριμένες περιπτώσεις), πρόκλησης και διαφήμισης ναρκωτικών, οδήγησης μεταφορικών μέσων, για τις ίδιες δε πράξεις, καθώς και για την καλλιέργεια κάνναβης, χρήση ναρκωτικών ουσιών, πλαστογραφία ιατρικής συνταγής, καθώς και εγκλήματος το οποίο τελέστηκε για να διευκολυνθεί η χρήση ναρκωτικών ουσιών, έχει κριθεί ότι οι ανήλικοι αυτοί είναι εξαρτημένοι από ναρκωτικά, μπορεί να επιβάλλεται αντί της ποινής η παρακολούθηση ειδικού προγράμματος απεξάρτησης ανηλίκων.

Βλέπουμε δηλαδή μια ευνοϊκότερη ρύθμιση για τον εξαρτημένο ανήλικο, η οποία παρέχει τη δυνητική ευχέρεια στο δικαστήριο να επιβάλλει πρόγραμμα απεξάρτησης αντί για ποινή. Το ίδιο μέτρο μπορεί επίσης να επιβάλλεται σε δράστες ηλικίας 18–21 ετών (νεαρούς ενηλίκους), οι οποίοι εμπίπτουν στις προαναφερθείσες κατηγορίες.

Η παραμονή των παραπάνω στο ειδικό πρόγραμμα δεν μπορεί να παρατείνεται πέραν του 25ου έτους της ηλικίας τους. Αν ως τότε ο παρακολουθών το πρόγραμμα δεν το έχει ολοκληρώσει επιτυχώς, μετάγεται στα γενικά σωφρονιστικά καταστήματα. Πάντως, σε κάθε περίπτωση, ο χρόνος παραμονής του στα καταστήματα όπου εκπονούνται τα παραπάνω προγράμματα λογίζεται ως χρόνος έκτισης ποινής.

7. *Απεξάρτηση*

Η τοξικομανία είναι μία κατάσταση χρόνιας ή περιοδικής δηλητηρίασης που δημιουργείται από την επανειλημμένη κατανάλωση μιας τοξικής ουσίας φυσικής ή συνθετικής. Εξαρτημένο άτομο είναι, σύμφωνα με τον νόμο, εκείνο το οποίο έχει αποκτήσει την έξη της χρήσης ναρκωτικών και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις.

⁵⁴ Οι διατάξεις αυτές προβλέπουν, μεταξύ άλλων, την επιβολή **αναμορφωτικών και θεραπευτικών** μέτρων σε ανηλίκους 8-18 ετών, την επιβολή ποινικού σωφρονισμού (**εγκλεισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων**) σε ανηλίκους, ποινικά υπεύθυνους, άνω των 15 ετών, εφόσον η πράξη, αν την τελούσε ενήλικος, θα ήταν κακούργημα και εμπεριέχει στοιχεία βίας, στρέφεται κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας ή τελείται κατ' επάγγελμα ή κατ' εξακολούθηση, πάντοτε με ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία από την οποία να προκύπτει γιατί τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα δεν κρίνονται στη συγκεκριμένη περίπτωση επαρκή, λαμβανομένων κατά περίπτωση υπόψη των ιδιαίτερων συνθηκών τέλεσης της πράξης και της προσωπικότητας του ανηλίκου, καθώς και την επιβολή **ελαττωμένης ποινής** σε νεαρούς ενηλίκους.

Τα χαρακτηριστικά της εξάρτησης είναι η ακαταμάχητη ανάγκη του ατόμου να παίρνει το ναρκωτικό και να αποκτά τούτο με κάθε μέσο, η τάση για συνεχή αύξηση των δόσεων, καθώς και η σωματική και ψυχική εξάρτηση από την επίδραση της εξαρτησιογόνου ουσίας. Τα σωματικά συμπτώματα ποικίλλουν ανάλογα με το είδος της εξαρτησιογόνου ουσίας. Τα ψυχικά είναι περισσότερο επίμονα και διαρκή και δύσκολα το άτομο απαλλάσσεται από αυτά. Η σωματική απεξάρτηση είναι ευκολότερη και διαρκεί μικρό χρονικό διάστημα (συνήθως ένα δεκαήμερο), μέχρι να απαλλαγεί ο οργανισμός από τις τοξικές ουσίες. Το σωματικό στερητικό σύνδρομο είναι δυνατόν να ξεπεραστεί. Εκείνο όμως που είναι δύσκολο και περισσότερο επίπονο είναι το στάδιο της ψυχικής απεξάρτησης.

Μέχρι σήμερα έχουν προταθεί διάφορα μοντέλα απεξάρτησης, με διαφορετική προσέγγιση και φιλοσοφία. Η «θεραπεία» πρέπει να είναι σφαιρική. Να περιλαμβάνει, δηλαδή, αφενός την αποκοπή από την τοξική ουσία, ώστε να αποκατασταθεί η λειτουργικότητα του σώματος, αλλά ταυτόχρονα και την αλλαγή του ψυχισμού του ατόμου, πράγμα το οποίο θα του επιτρέψει μια ομαλή κοινωνική ζωή απαλλαγμένη από περιορισμούς, εμμονές και καταστάσεις κρίσης.

Συνήθως, πριν από την απεξάρτηση, παρατηρούνται τρία στάδια.⁵⁵ Κατά το πρώτο ο εξαρτημένος θεωρεί ότι δεν υφίσταται πρόβλημα, ότι ανά πάσα στιγμή μπορεί να διακόψει τη χρήση και είναι ανεπίδεκτος συμβουλών ή θεραπείας. Κατά το δεύτερο αποδέχεται το πρόβλημα, σταθμίζει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της εξάρτησης, αλλά παράλληλα και τα αντίστοιχα μιας θεραπείας. Στο τρίτο πλέον συνειδητοποιεί τις βλαπτικές συνέπειες της εξάρτησης και επιθυμεί πλέον τη θεραπεία, ώστε να απαλλαγεί από την κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει.

Βασικά υπάρχουν τα προγράμματα ριζικής απεξάρτησης (στεγνά) από τις εξαρτησιογόνες ουσίες, σύμφωνα με τα οποία προηγείται η σωματική αποτοξίνωση και ακολουθεί η ψυχολογική παρέμβαση έτσι ώστε το άτομο να απεξαρτηθεί και ψυχικά και να ενταχθεί στον κοινωνικό ιστό, και τα προγράμματα κατά τα οποία χορηγούνται υποκατάστατα της ουσίας, έτσι ώστε να μειώνεται η βλάβη, παράλληλα δε με παρεμβάσεις ψυχολογικές και κοινωνικές επιδιώκεται η θεραπεία. Αντιλαμβάνεται κανείς ότι και στα δύο είδη προγραμμάτων η ψυχολογική υποστήριξη είναι καθοριστική.

α. Στεγνά προγράμματα

Αυτά στοχεύουν στη ριζική απεξάρτηση. Τα στεγνά προγράμματα πρωτοεμφανίστηκαν στις ΗΠΑ στα μέσα του 20ού αιώνα ως θεραπευτικές κοινότητες διαμονής των εξαρτημένων.

Αρχικά ο Synanon (νεολογισμός από τις λέξεις σεμινάριο και συμπόσιο), μία οργάνωση αυτοβοήθειας που ιδρύθηκε το 1958 από τον Αμερικανό Charles E. Dederich στην

⁵⁵ Ν. Παρασκευόπουλος (2010), ό.π., σελ. 78 επ.

Santa Monica της Καλιφόρνιας ήταν από τις πρώτες που ασχολήθηκε με την απεξάρτηση των τοξικομανών. Καθιέρωσε μια νέα μορφή κοινωνικής οργάνωσης, στα πλαίσια μιας ιεραρχημένης κοινότητας, χωρίς βοήθεια από επαγγελματίες ή δημόσιες υπηρεσίες, στην οποία κυριαρχούν στάδια, τα οποία αποτυπώνουν επίπεδα ανερχόμενης προσωπικής και κοινωνικής ευθύνης.

Πρώην τοξικομανείς ζουν και αγωνίζονται μαζί, για να αποκτήσουν ένα νέο τρόπο ζωής, που θα είναι απαλλαγμένος από ναρκωτικά. Αυτές οι κοινότητες διοικούνται με αυστηρότητα όχι από επαγγελματίες - απόφοιτους Πανεπιστημίου, αλλά από πρώην τοξικομανείς που έχουν περάσει από το ίδιο πρόγραμμα και δείχνουν μια κλίση γι' αυτό το είδος της δουλειάς. Το χωριό Daytop, αντικείμενο αυτής της μελέτης, ιδρύθηκε το 1963 και είναι μια από τις πρώτες και με μεγαλύτερη επιρροή κοινότητες στα νέα προγράμματα που ακολούθησαν. Η επίδραση του Daytop στον τομέα της θεραπείας και επανένταξης των τοξικομανών ήταν πάρα πολύ μεγάλη. Βρισκόταν στη Νέα Υόρκη (κέντρο των τοξικομανών), και απολάμβανε δημόσια αποδοχή, συμπαράσταση και οικονομική υποστήριξη από την αρχή της ίδρυσής του. Ήδη κατά τα έτη 1968-1969 υπήρχαν 40 προγράμματα θεραπείας για τοξικομανείς που ονομάζονταν «θεραπευτικές κοινότητες». Το Synanon, μεταξύ άλλων χαρακτηριζόταν από την υιοθέτηση ολοκληρωτικών πρακτικών, ενώ το 1975 αναγορεύτηκε σε «εκκλησία», μέχρι που το 1991 έπαυσε όλες τις δραστηριότητες μετά από μια σειρά παρανομιών και εγκλημάτων που της καταλογίστηκαν. Οι αδυναμίες του αμερικανικού μοντέλου, λόγω της σκληρής πειθαρχίας και των φαινομένων ιδρυματισμού, οδήγησαν στη συνέχεια σε κοινότητες με διαφορετική φιλοσοφία.

Στην Ελλάδα αρχικά ως «Ιθάκη» και στη συνέχεια ως ΚΕ.Θ.Ε.Α., ιδρύθηκε η πρώτη θεραπευτική κοινότητα το 1983 στη Σίνδο της Θεσσαλονίκης. Την χαρακτήριζε μια ιεραρχημένη δομή και πειθαρχία, ακολούθως όμως το αρχικό μοντέλο υπέστη πολλές αλλαγές, με αποτέλεσμα σήμερα το ΚΕ.Θ.Ε.Α. να έχει μια πολύπλευρη δραστηριότητα σε όλη την Ελλάδα στα πλαίσια της πρόληψης, της παρέμβασης - θεραπείας και της επανένταξης. Τα προγράμματα του ΚΕ.Θ.Ε.Α.⁵⁶ αντιμετωπίζουν ολοκληρωμένα την εξάρτηση και τα προβλήματα που τη συνοδεύουν, παρέχοντας συμβουλευτική και θεραπεία απεξάρτησης, υποστήριξη της οικογένειας, φροντίδα για θέματα υγείας και νομικές εκκρεμότητες, εκπαίδευση και κατάρτιση, επανένταξη στην κοινωνία και τον κόσμο της εργασίας. Κατά τη διάρκεια της θεραπείας δεν χορηγούνται υποκατάστατα ή φάρμακα. Στόχος είναι η πλήρης και σταθερή αποχή από τις ουσίες και η ισότιμη επανένταξη του ατόμου στην κοινωνία.

Τα θεραπευτικά προγράμματα του ΚΕ.Θ.Ε.Α. ακολουθούν ψυχοκοινωνική κατεύθυνση και δεν χορηγούν φαρμακευτικές ή υποκατάστατες ουσίες για την αντιμετώπιση της εξάρτησης. Στόχος της θεραπείας είναι να εντοπίσει και να αντιμετωπίσει το σύνολο των ψυχοκοινωνικών παραγόντων που συμβάλλουν στη δημιουργία και διατή-

⁵⁶ www.kethea.gr

ρηση της εξάρτησης, αποκόπτοντας οριστικά το άτομο από τον φαύλο κύκλο της. Για τον σκοπό αυτό η θεραπευτική διαδικασία λαμβάνει υπόψη και εμπλέκει όχι μόνο το ίδιο το άτομο, αλλά και το διαπροσωπικό του δίκτυο και το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Στο πλαίσιο αυτό ο εξαρτημένος δεν αντιμετωπίζεται ως «ασθενής» που υποβάλλεται παθητικά σε θεραπεία, αλλά συμμετέχει ενεργά σε αυτήν. Η συμμετοχή στο πρόγραμμα προϋποθέτει τη συναίνεση του ατόμου, δεν πραγματοποιούνται αναγκαστικές εισαγωγές και ο θεραπευόμενος διατηρεί το δικαίωμα να διακόψει την παρακολούθηση ανά πάσα στιγμή. Από τη στιγμή που το άτομο αποφασίζει να ενταχθεί στο θεραπευτικό πρόγραμμα, απαιτείται η ενεργητική συμμετοχή του στις καθημερινές θεραπευτικές, εκπαιδευτικές και άλλες δραστηριότητες. Η μακροχρόνια και πολύπλευρη θεραπευτική παρέμβαση του ΚΕ.Θ.Ε.Α. περιλαμβάνει υπηρεσίες ενημέρωσης, μείωσης της βλάβης, συμβουλευτικής υποστήριξης, φροντίδας της υγείας, ψυχικής απεξάρτησης, οικογενειακής θεραπείας, εκπαίδευσης και κατάρτισης, νομικής στήριξης, επανένταξης στην κοινωνία και στον κόσμο της εργασίας. Τελικός στόχος είναι η πλήρης και σταθερή αποχή από τη χρήση ουσιών και την παραβατικότητα και το χτίσιμο ενός νέου τρόπου ζωής με ισότιμη και δημιουργική ένταξη του ατόμου στην κοινωνία. Όλες οι υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν στους χρήστες ουσιών και στις οικογένειές τους και χωρίς διακρίσεις.

Η θεραπευτική προσέγγιση⁵⁷ μπορεί να γίνει είτε σε ανοικτό, είτε σε κλειστό περιβάλλον. Στην πρώτη περίπτωση ο εξαρτημένος μένει σπίτι του, εργάζεται ή πηγαίνει στο σχολείο και κάποιες ώρες παρακολουθεί το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Στη δεύτερη μένει στην κοινότητα, μετά από δική του επιθυμία, έχει δε τη δυνατότητα να αποχωρήσει όποτε το επιθυμεί.

Θετικό των στεγνών προγραμμάτων είναι ότι το άτομο αποκόπτεται τελείως από την ουσία. Σήμερα, περίπου το 1/3 των θέσεων θεραπείας στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλύπτεται από τα «στεγνά» θεραπευτικά προγράμματα. Κατά κανόνα, τα προγράμματα αυτού του είδους έχουν καλύτερα αποτελέσματα σε άτομα που επιδεικνύουν ισχυρό κίνητρο να θεραπευτούν, είναι νεότερα σε ηλικία, και έχουν λιγότερο βεβαρημένο ιστορικό εξάρτησης. Η ένταξη και η θεραπεία στα «στεγνά» προγράμματα ενδείκνυται για όλα τα εξαρτημένα άτομα, πριν αυτά αποφασίσουν να ζητήσουν βοήθεια στο πρόγραμμα υποκατάστασης.⁵⁸

β. Προγράμματα με υποκατάστατα

Στη θεραπεία με υποκατάστατα χορηγείται ίδια ή παρόμοια ουσία με το ναρκωτικό που λαμβάνει ο εξαρτημένος. Ουσιαστικά δεν πρόκειται για απεξάρτηση, τουλάχιστον όχι άμεση. Στοχεύει τόσο στη μείωση των βλαβερών επιπτώσεων στην υγεία και τη συμπεριφορά του ατόμου και στη σταδιακή απεξάρτηση με διαρκή μείωση της δοσο-

⁵⁷ Ν. Παρασκευόπουλος (2010), ό.π., σελ. 85.

⁵⁸ www.okana.gr

λογίας που χορηγείται. Τις περισσότερες φορές παρέχεται παράλληλα και ψυχολογική υποστήριξη.

Η χορήγηση υποκατάστατων έχει διαδοθεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες σε εξαρτημένα άτομα από οπιούχα και κυρίως ηρωίνη. Υπάρχουν προγράμματα τα οποία απλώς χορηγούν την υποκατάστατη ουσία και εκείνα τα οποία περιλαμβάνουν ψυχοκοινωνική στήριξη.

Από τα τέλη της δεκαετίας του '70, σημειώθηκε στη χώρα μας αύξηση του αριθμού των εξαρτημένων, όπως είχε ήδη παρατηρηθεί στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η αύξηση αυτή καταγραφόταν στους διάφορους δείκτες υπολογισμού της έκτασης του προβλήματος (θάνατοι, συλλήψεις, καταδίκες, κατασχέσεις ναρκωτικών κ.λπ.), οι οποίοι – ιδιαίτερα μετά το 1985 – παρουσίαζαν αλματώδη άνοδο. Η κατάσταση αυτή επιβαρυνόταν διεθνώς από την εμφάνιση του ιού του AIDS και από την ταχεία εξάπλωσή του στους χρήστες ηρωίνης. Παράλληλα, αυξανόταν στη χώρα μας και η διάθεση όλων των ναρκωτικών και ιδιαίτερα της ηρωίνης. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, προέκυψε η ανάγκη για αλλαγή της νομοθεσίας, ώστε να καταστεί δυνατή η φαρμακευτική αντιμετώπιση των χρονίως εξαρτημένων από ηρωίνη ατόμων με τη χορήγηση υποκατάστατων ναρκωτικών ουσιών («πρόγραμμα υποκατάστασης»)⁵⁹.

Το 1993 ιδρύθηκε ο Ο.ΚΑ.ΝΑ., στα πλαίσια του οποίου προβλέφθηκε η ίδρυση μονάδων υποκατάστασης, το δε 1995 προσδιορίστηκαν οι προδιαγραφές για την ίδρυση και τη λειτουργία Πειραματικών Προγραμμάτων Υποκατάστασης (ΠΠΥ) για εξαρτημένους χρήστες ηρωίνης. Τον Ιανουάριο του 1996 ο ΟΚΑΝΑ ξεκίνησε το πρώτο στη χώρα μας πειραματικό πρόγραμμα με χορήγηση μεθαδόνης, ιδρύοντας τις δύο πρώτες μονάδες υποκατάστασης, μία στην Αθήνα και μία στη Θεσσαλονίκη. Σήμερα διαθέτει μονάδες σε πολλά μέρη της χώρας.

Η υποκατάσταση εφαρμόζεται σήμερα σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα οποία η θεραπευτική αυτή μέθοδος καλύπτει περίπου τα 2/3 των θέσεων θεραπείας. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπάρχει ομοφωνία όσον αφορά τα οφέλη της θεραπείας αυτής, καθώς τα επιστημονικά δεδομένα τόσο από την Ελλάδα όσο και από άλλες χώρες δείχνουν ότι η θεραπεία υποκατάστασης συμβάλλει στη μείωση της εγκληματικότητας, των λοιμωδών νοσημάτων, των θανάτων που συνδέονται με τα ναρκωτικά καθώς και του κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ ταυτόχρονα βοηθά στην κοινωνική επανένταξη των θεραπευμένων.

Η θεραπεία υποκατάστασης δεν είναι πανάκεια, ούτε αποτελεί την ενδεδειγμένη θεραπεία για όλα τα εξαρτημένα από οπιούχες ουσίες άτομα. Για τον λόγο αυτόν άλλωστε, τίθενται και ορισμένες προϋποθέσεις για να γίνει δεκτό ένα άτομο στη θεραπεία υποκατάστασης, όπως η ηλικία και η προηγούμενη προσπάθεια θεραπείας σε «στεγνό» θεραπευτικό πρόγραμμα. Είναι προτιμότερο να πετύχει ένα άτομο την πλήρη α-

⁵⁹ Βλ. σχετικά πολιτική του ΟΚΑΝΑ, www.okana.gr

πεξάρτησή του από το να παίρνει ένα φάρμακο, ενδεχομένως για πολλά χρόνια. Υπάρχουν όμως χρόνιοι και βαριά εξαρτημένοι χρήστες που δεν κατορθώνουν να απεξαρτηθούν στα «στεγνά» προγράμματα (νευροβιολογικές συνιστώσες), και επομένως έχουν ανάγκη από μια θεραπεία μακράς διάρκειας με υποκατάστατα. Στο Πρόγραμμα Υποκατάστασης παρέχεται φαρμακευτική θεραπεία σε συνδυασμό με ψυχοκοινωνική υποστήριξη και θεραπεία της ψυχιατρικής και σωματικής συννοσηρότητας. Μέλημα του προγράμματος είναι η μείωση της χρήσης ναρκωτικών καθώς και των συναφών με τη χρήση προβλημάτων - κοινωνικών και υγείας - καθώς και η διασφάλιση της δημόσιας υγείας από τη μετάδοση μολυσματικών ασθενειών ενώ παράλληλα, στόχος παραμένει να βοηθηθούν τα άτομα, που το επιθυμούν και μπορούν, να πετύχουν, μαζί με τη μείωση της βλάβης, την απεξάρτηση. Κύρια επιδίωξη είναι η σταθεροποίηση σε έναν κανονικό τρόπο ζωής που θα συνοδεύεται από βελτίωση των οικογενειακών και κοινωνικών σχέσεων, καθώς και από ενδιαφέρον για εκπαίδευση/κατάρτιση, για εργασία και για επαγγελματική αποκατάσταση.

Τα θεραπευτικά προγράμματα υποκατάστασης του Ο.ΚΑ.ΝΑ. παρέχουν ολοκληρωμένη θεραπεία σε άτομα εξαρτημένα από τα οπιοειδή, η οποία περιλαμβάνει την αποκατάσταση της σωματικής και ψυχικής υγείας των εξαρτημένων ατόμων αλλά και την κοινωνική τους ενσωμάτωση. Δεκτά γίνονται άτομα άνω των 20 ετών, που κάνουν μακροχρόνια χρήση ηρωίνης και έχουν προηγούμενη προσπάθεια απεξάρτησης σε «στεγνό» θεραπευτικό πρόγραμμα. Μακροχρόνιοι ενδοφλέβιοι χρήστες ηρωίνης άνω των 35 ετών μπορεί να γίνουν δεκτοί, έστω κι αν δεν υπάρχει προηγούμενη προσπάθεια απεξάρτησης.

Αυτό που διαφοροποιεί τα προγράμματα υποκατάστασης από τα υπόλοιπα θεραπευτικά προγράμματα (στεγνά), είναι η χορήγηση οπιοειδών ουσιών, όπως η μεθαδόνη και η βουπρενορφίνη.

Τα φάρμακα αυτά έχουν βοηθήσει πολλούς ανθρώπους να ελέγξουν ή και να διακόψουν τη χρήση της ηρωίνης και των άλλων οπιοειδών (σιρόπια, χάπια) και να βελτιώσουν την κατάσταση της υγείας τους. Με τη χορήγησή τους είναι δυνατό να διακόψει κάποιος τη χρήση της ηρωίνης, χωρίς να εμφανίσει στερητικό σύνδρομο και χωρίς να βασανίζεται από την ακατανίκητη επιθυμία να κάνει χρήση ηρωίνης. Η δράση τους διαρκεί πολλές ώρες (ή και μέρες) και εξαφανίζονται οι γρήγορες και απότομες μεταβολές διάθεσης που προκαλεί η ηρωίνη. Επίσης, δεν έχουν την ευφορική δράση της ηρωίνης, έχουν την ιδιότητα να εμποδίζουν την έξαρση της ψυχικής διάθεσης που αυτή προκαλεί και μειώνουν σημαντικά την επιθυμία για χρήση. Επιπλέον, τα φάρμακα αυτά είναι ελεγχμένα και χορηγούνται υπό ιατρική παρακολούθηση, δεν υπάρχει περίπτωση νοθείας με αδρανείς ή επικίνδυνες ουσίες και μηδενίζεται ο κίνδυνος υπερδοσολογίας (overdose). Επιπλέον χορηγούνται δωρεάν και δεν χρειάζεται να καταφεύγει κανείς στην παρανομία για να τα εξασφαλίσει. Δίνεται έτσι η δυνατότητα να αποκοπούν οι δεσμοί με τον κόσμο των ναρκωτικών. Χορηγούνται υπό μορφή πόσιμου δια-

λύματος ή ταμπλέτας και έτσι μειώνονται οι κίνδυνοι από την ενδοφλέβια ή ενδομυϊκή χρήση της ηρωίνης (αποστήματα, θρομβώσεις, μετάδοση ασθενειών, κλπ).

Στις θεραπευτικές μονάδες υποκατάστασης, παράλληλα με τη χορήγηση του υποκατάστατου, παρέχεται και ψυχοκοινωνική υποστήριξη από τους ψυχιάτρους, τους ψυχολόγους και τους κοινωνικούς λειτουργούς που στελεχώνουν τις μονάδες, ενώ αντιμετωπίζονται και τα ιατρικά προβλήματα των ασθενών. Ειδικότερα, παρέχονται: ιατρικές υπηρεσίες (βασική ιατρική φροντίδα, ιατρική παρακολούθηση χρόνιων νοσημάτων – AIDS, ηπατίτιδα, κ.ά. –, ψυχιατρική περίθαλψη, χορήγηση μεθαδόνης), ψυχολογικές υπηρεσίες (ατομική συμβουλευτική, ομάδα αυτοεκτίμησης, πρόληψη υποτροπής), ψυχοθεραπεία (ατομική, ομαδική και οικογενειακή θεραπεία), κοινωνικές υπηρεσίες (ομάδα κοινωνικών δεξιοτήτων, ψυχοκοινωνική υποστήριξη, συμβουλευτική σε θέματα εργασίας), καθώς και νομικές υπηρεσίες (συμβουλές νομικής φύσης).

Οι φαρμακολογικές ιδιότητες των ουσιών που χρησιμοποιούνται στη θεραπεία υποκατάστασης⁶⁰ διαφέρουν από εκείνες της ηρωίνης. Οι ουσίες αυτές απαιτούν, σε σύγκριση με την ηρωίνη, μεγαλύτερο χρονικό διάστημα για να αρχίσει τόσο η δράση όσο και η αποδρομή τους. Αντίθετα, η ηρωίνη προκαλεί σχεδόν αμέσως μετά τη λήψη της μια κατάσταση ευφορίας («ανέβασμα») που ακολουθείται σε σύντομο χρονικό διάστημα από «πτώση». Έτσι, με τα υποκατάστατα αποφεύγονται οι γρήγορες μεταπτώσεις του θυμικού που προκαλεί η λήψη της ηρωίνης, οι οποίες οδηγούν με τη σειρά τους στην ανάγκη συχνής επανάληψης της χρήσης της. Επιπλέον, τα υποκατάστατα δεν έχουν την ευφορική δράση της ηρωίνης, μάλιστα έχουν και την ιδιότητα να εμποδίζουν την έξαρση της ψυχικής διάθεσης που αυτή προκαλεί, ενώ μειώνουν σημαντικά και την επιθυμία για χρήση.

Η **μεθαδόνη** ανήκει στην κατηγορία των οπιοειδών φαρμάκων. Τα φάρμακα αυτά χαρακτηρίζονται από παρόμοια χημική δομή και δράση με τη μορφίνη. Στα οπιοειδή ανήκουν επίσης φυσικά και ημισυνθετικά παράγωγα του οπίου (οπιούχα, όπως η κωδεΐνη, η μορφίνη και η ηρωίνη). Τα οπιοειδή χαρακτηρίζονται ως κατασταλτικά φάρμακα, καθώς επιβραδύνουν τις λειτουργίες του νευρικού συστήματος. Η μεθαδόνη παρασκευάζεται συνθετικά και χρησιμοποιείται στη θεραπεία υποκατάστασης για άτομα εξαρτημένα από την ηρωίνη ή άλλα οπιοειδή. Η δράση της διαρκεί πολύ περισσότερο από της ηρωίνης. Μία δόση είναι αποτελεσματική για τουλάχιστον 24 ώρες, ενώ η ηρωίνη μπορεί να διαρκεί λίγες μόνο ώρες. Στα Θεραπευτικά Προγράμματα Υποκατάστασης η μεθαδόνη χορηγείται υπό τη μορφή πόσιμου διαλύματος (σιρόπι). Η ημερήσια δοσολογία κυμαίνεται συνήθως μεταξύ 60 και 120mg, κατά την αρχική φάση. Η δόση αυτή μπορεί κατόπιν να μειώνεται σταδιακά, με αργό ρυθμό, χωρίς τον κίνδυνο εμφάνισης στερεοτικών φαινομένων.

⁶⁰ Τα στοιχεία για τις ουσίες υποκατάστασης (μεθαδόνη και βουπρενορφίνη) έχουν αντληθεί από τον Ο.ΚΑ.ΝΑ.: <http://okana.gr/2012-02-03-13-07-06/therapeutikes-monades-farmakeutikhs-antimetwpishs-ths-eksarthshs/item/128>.

Όταν η μεθαδόνη χορηγείται στην κατάλληλη δοσολογία εξαλείφει τα στερητικά συμπτώματα της ηρωίνης και των άλλων οπιοειδών, ενώ μειώνει την επιθυμία που έχει το εξαρτημένο άτομο να κάνει χρήση ηρωίνης. Πέραν αυτών επαναφέρει στο φυσιολογικό πολλές λειτουργίες του οργανισμού που έχουν διαταραχθεί από την κατάχρηση ουσιών. Έτσι δίνεται η ευκαιρία να βελτιωθεί η σωματική κατάσταση, η ψυχική υγεία, αλλά και οι κοινωνικές λειτουργίες του ατόμου.

Φυσικά, επειδή δεν γίνεται πλήρης αποκοπή από τις ουσίες, το άτομο εξακολουθεί να εξαρτάται από αυτές και αυτό είναι το βασικό μειονέκτημα των προγραμμάτων υποκατάστασης. Όσο διάστημα χρησιμοποιεί κάποιος μεθαδόνη διατηρεί τη σωματική του εξάρτηση στα οπιοειδή. Η λήψη της μεθαδόνης δεν προκαλεί αισθήματα ευφορίας («μαστούρα», «high»), μπορεί όμως, όπως συμβαίνει με κάθε φάρμακο, να υπάρξουν παρενέργειες. Η μεθαδόνη, όπως και η ηρωίνη, είναι ένα ισχυρό φάρμακο και μπορεί να γίνει πολύ επικίνδυνη αν δεν χρησιμοποιηθεί σωστά. Για τους λόγους αυτούς είναι απαραίτητη η επαγγελματική συμβουλευτική, η ιατρική παρακολούθηση και η ψυχοκοινωνική στήριξη παράλληλα με τη λήψη της υποκατάστατης ουσίας. Είναι επίσης σημαντικό να μη γίνεται χρήση κατασταλτικών ουσιών, όπως είναι το αλκοόλ και τα υπνωτικά χάπια μαζί με μεθαδόνη. Τέτοια χρήση μπορεί να οδηγήσει σε υπερδοσολογία (overdose).

Η **βουπρενορφίνη** είναι και αυτή ένα οπιοειδές φάρμακο, όπως και η μεθαδόνη. Χρησιμοποιείται στη θεραπευτική αντιμετώπιση της εξάρτησης από ηρωίνη. Η αποτελεσματικότητά της έχει αποδειχθεί τόσο στη θεραπεία υποκατάστασης της ηρωίνης, όσο και στη σωματική αποτοξίνωση από την ηρωίνη, αλλά και από τη μεθαδόνη. Η βουπρενορφίνη δεν προκαλεί αισθήματα ευφορίας («μαστούρα», «high») και, όπως και πολλά άλλα οπιοειδή, έχει χρησιμοποιηθεί και ως ισχυρό αναλγητικό. Στα θεραπευτικά προγράμματα υποκατάστασης η βουπρενορφίνη χορηγείται υπό τη μορφή υπογλώσσιας ταμπλέτας. Πρόκειται για μια μορφή χαπιού που δεν καταπίνεται ούτε μασιέται, αλλά αφήνεται να λιώσει στο στόμα (χρειάζονται 15-30 λεπτά). Η δράση της αρχίζει μετά από 30 περίπου λεπτά και διαρκεί, ανάλογα με τη δόση, έως και τρεις ημέρες. Η ημερήσια δοσολογία κυμαίνεται συνήθως μεταξύ 4 και 16mg.

Όταν η βουπρενορφίνη χορηγείται στην κατάλληλη δοσολογία εξαλείφει τα στερητικά συμπτώματα της ηρωίνης και των άλλων οπιοειδών, ενώ μειώνει την επιθυμία που έχει το εξαρτημένο άτομο να κάνει χρήση ηρωίνης. Έχει δηλαδή όμοια αποτελέσματα με τη μεθαδόνη, παρουσιάζει όμως και κάποια πλεονεκτήματα σε σχέση με αυτήν, όπως το ότι ανταγωνίζεται τη δράση της ηρωίνης. Όταν κάποιος χρησιμοποιήσει ηρωίνη δεν θα νιώσει το ευφορικό της αποτέλεσμα. Έτσι, με τη βουπρενορφίνη καταπολεμάται ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους γίνεται η χρήση της ηρωίνης. Έχει μεγαλύτερη διάρκεια δράσης, όχι μόνο από την ηρωίνη, αλλά και από τη μεθαδόνη. Συγκεκριμένα, στην κατάλληλη δόση, μπορεί να είναι αποτελεσματική για έως και 72 ώρες. Έτσι δεν είναι απαραίτητη η καθημερινή προσέλευση στο πρόγραμ-

μα. Η χορήγηση μπορεί να γίνεται τρεις φορές την εβδομάδα και τα Σαββατοκύριακα να είναι ελεύθερα. Αν χρησιμοποιεί κάποιος μόνο βουπρενορφίνη, είναι απίθανο να εμφανίσει υπερδοσολογία (overdose), ακόμη και αν λάβει αρκετά μεγάλη δόση. Εμφανίζει πολύ λιγότερα στερητικά συμπτώματα από τη μεθαδόνη, και για το λόγο αυτό είναι ευκολότερο να αποτοξινωθεί κανείς από αυτήν. Για τον ίδιο λόγο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για όποιους δυσκολεύονται να αποτοξινωθούν από τη μεθαδόνη.

Σε κάθε περίπτωση πάντως η βουπρενορφίνη δεν αρκεί για να αλλάξει η ζωή ενός ατόμου εξαρτημένου από τα ναρκωτικά. Για τον λόγο αυτόν είναι απαραίτητες η επαγγελματική συμβουλευτική, η ιατρική παρακολούθηση και η ψυχοκοινωνική στήριξη. Όσο διάστημα κάποιος χρησιμοποιεί βουπρενορφίνη διατηρεί τη σωματική του εξάρτηση στα οπιοειδή. Όπως συμβαίνει με κάθε φάρμακο, έτσι και με τη βουπρενορφίνη μπορεί να υπάρχουν παρενέργειες. Όπως και η ηρωίνη, είναι ένα ισχυρό φάρμακο και μπορεί να γίνει πολύ επικίνδυνη αν δεν χρησιμοποιηθεί σωστά. Είναι επίσης σημαντικό να μη γίνεται χρήση κατασταλτικών ουσιών, όπως είναι το αλκοόλ και τα υπνωτικά χάπια μαζί με βουπρενορφίνη. Τέτοια χρήση μπορεί να οδηγήσει σε υπερδοσολογία (overdose). Όταν, τέλος, χρησιμοποιεί κανείς την βουπρενορφίνη μαζί με ηρωίνη, μεθαδόνη, ή άλλα οπιοειδή, μπορεί να προκαλέσει στερητικά συμπτώματα.

8. Ειδική μεταχείριση εξαρτημένων δραστών

Στον νόμο περί εξαρτησιογόνων ουσιών καθιερώνεται ένα δικαίωμα στη θεραπεία, δηλαδή στην απεξάρτηση, του εξαρτημένου κρατούμενου και προβλέπεται η δυνατότητα επιβολής από το δικαστήριο εναλλακτικών μέτρων απεξάρτησης. Στα ευεργετικά μέτρα υπάγονται όχι μόνο οι εξαρτημένοι δράστες πράξεων του νόμου περί ναρκωτικών, αλλά και οι εξαρτημένοι δράστες εγκλήματος που φέρεται ότι τελέσθηκε για να διευκολυνθεί η χρήση ναρκωτικών ουσιών, καθώς είναι γνωστό ότι η ανάγκη του εξαρτημένου για εύρεση πόρων για την εξασφάλιση της αναγκαίας ποσότητας για καθημερινή χρήση τον ωθεί στην τέλεση άλλων εγκλημάτων (κυρίως κατά της ιδιοκτησίας και περιουσίας), εκτός από τις περιπτώσεις τέλεσης εγκλημάτων μεγάλης απαξίας, όπως είναι οι επιβαρυντικές περιστάσεις διακίνησης ναρκωτικών, οι τρομοκρατικές πράξεις, η ανθρωποκτονία από πρόθεση, η επιδίωξη βαριάς σωματικής βλάβης, η θανατηφόρος βλάβη, η αρπαγή, το εμπόριο δούλων, η αρπαγή ανηλίκων, ο βιασμός και οι επιβαρυντικές περιπτώσεις της ληστείας.

Υπάρχουν προβλέψεις κατά το στάδιο της προδικασίας, έννομες συνέπειες για τα άτομα που συμμετέχουν σε θεραπευτικά προγράμματα εκτός καταστημάτων κράτησης, έννομες συνέπειες της **ολοκλήρωσης** θεραπευτικού προγράμματος εκτός σωφρονιστικών καταστημάτων, η δυνατότητα εισαγωγής σε θεραπευτικό ή ειδικό κατάστημα κράτησης ή σε κατάστημα κράτησης όπου λειτουργεί πρόγραμμα και διευκόλυνση μέσω μεταγωγών καθώς και ειδικές ρυθμίσεις για την υφ' όρον απόλυση.

α. Προδικασία

Ειδικότερα για την προδικασία προβλέπονται τα εξής: Αρχικά προβλέπεται ως περιοριστικός όρος η εισαγωγή του κατηγορουμένου σε εγκεκριμένο κατά νόμο θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης. Στόχος της νέας αυτής πρόβλεψης είναι να δοθεί η δυνατότητα θεραπευτικής προσέγγισης στον δράστη που δηλώνει ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης. Δεδομένου ότι οι προβλεπόμενοι περιοριστικοί όροι κατά τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας δεν συνδέονται με ζητήματα απεξάρτησης από τα ναρκωτικά, η εισαγωγή του συγκεκριμένου περιοριστικού όρου είναι δυνατόν να συμβάλει στην ορθολογική επιβολή της προσωρινής κράτησης στις περιπτώσεις των εξαρτημένων και ο κίνδυνος της στέρησης της ελευθερίας του εξαρτημένου δράστη λειτουργεί πολλές φορές ως μοχλός κινητοποίησης προς την απεξάρτησή του.

Περαιτέρω, σε περίπτωση επιβολής προσωρινής κράτησης, εάν ο κατηγορούμενος δηλώσει ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό πρόγραμμα για απεξάρτηση εντός των καταστημάτων κράτησης, υποβάλλεται σε πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης διάρκειας τριών εβδομάδων. Μετά την ολοκλήρωση της παραπάνω φάσης, ειδική επιτροπή στη σύνθεση της οποίας συμμετέχουν ο υπεύθυνος του προγράμματος σωματικής αποτοξίνωσης και ο υπεύθυνος του προγράμματος ψυχικής απεξάρτησης του καταστήματος κράτησης, μπορεί να διατάξει την παρακολούθηση ειδικού συμβουλευτικού προγράμματος ψυχικής απεξάρτησης. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, σε περίπτωση που ο προσωρινά κρατούμενος παρακολουθεί ειδικό συμβουλευτικό πρόγραμμα για απεξάρτηση εντός των καταστημάτων κράτησης, η σχετική πιστοποίηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κρίση του δικαστηρίου αναφορικά με την εξάρτησή του.

Είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι τόσο η επιβολή του προβλεπόμενου περιοριστικού όρου, όσο και η παρακολούθηση ειδικού συμβουλευτικού προγράμματος του προσωρινά κρατούμενου, μπορούν να τύχουν εφαρμογής για κάθε έγκλημα, καθώς αποσκοπούν στην θεραπευτική προσέγγιση κάθε εξαρτημένου κατηγορουμένου από τις ναρκωτικές ουσίες με γνώμονα το δικαίωμά του στην υγεία και στην περίθαλψη.

Επιπλέον, την ίδια δυνατότητα επιβολής παρακολούθησης θεραπευτικού προγράμματος ως περιοριστικού όρου έχει και το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, σε περίπτωση αντικατάστασης της προσωρινής κράτησης με περιοριστικούς όρους.

β. Έννομες συνέπειες της συμμετοχής σε θεραπευτικά προγράμματα απεξάρτησης εκτός καταστημάτων κράτησης

Σύμφωνα με τον νόμο δίνεται η δυνατότητα **αναβολής και αποχής από την άσκηση ποινικής δίωξης**. Προϋπόθεση για την εφαρμογή της αποτελεί η οικειοθελής υποβολή σε θεραπεία σε εγκεκριμένο κατά νόμο θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης, η οποία διαπιστώνεται από συνεχείς εκθέσεις του διευθυντή του προγράμματος. Περαιτέ-

ρω προβλέπεται και πάλι η αποχή από την άσκηση ποινικής δίωξης στις περιπτώσεις όπου ο δράστης ολοκληρώσει με επιτυχία το θεραπευτικό πρόγραμμα σύμφωνα με έγγραφη βεβαίωση και έκθεση του διευθυντή του προγράμματος.⁶¹ Βασικό στοιχείο για την αποχή από την άσκηση ποινικής δίωξης αποτελεί η κρίση ότι η συνέχιση της ποινικής δίωξης θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την επανένταξη του συγκεκριμένου δράστη στην κοινωνική ζωή.

Αναστέλλεται επίσης υποχρεωτικά από τον αρμόδιο εισαγγελέα η ισχύς **εντάλματος σύλληψης** προσώπου, που παρακολουθεί εγκεκριμένο πρόγραμμα απεξάρτησης, εφόσον το ένταλμα αυτό αφορά πράξη που φέρεται ότι τελέστηκε πριν από την εισαγωγή του διωκόμενου ατόμου στο παραπάνω πρόγραμμα.

Προβλέπεται επίσης η δυνατότητα **αναστολής εκτέλεσης ποινής** προσώπου που παρακολουθεί εγκεκριμένο κατά νόμο θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης, εφόσον οι ποινές αυτές αφορούν πράξεις που φέρεται ότι τελέστηκαν πριν από την εισαγωγή του διωκόμενου ατόμου στο εν λόγω πρόγραμμα, εφόσον βεβαιώνεται από τον υπεύθυνο του θεραπευτικού αυτού προγράμματος η συνεπής παρακολούθησή του εκ μέρους του διωκόμενου ατόμου.⁶²

Μία καινοτομία στην ισχύουσα νομοθεσία είναι ότι προβλέπεται για πρώτη φορά η δυνατότητα αναστολής της εκτέλεσης της επιβληθείσας **χρηματικής** ποινής ή, εφόσον αυτή έχει ήδη βεβαιωθεί στο δημόσιο ταμείο, της αναστολής των μέτρων αναγκαστικής είσπραξης του σχετικού ποσού ή της επιβάρυνσής του με τόκους ή με προσαυξήσεις. Η προσθήκη αυτή κρίθηκε αναγκαία επειδή έχει παρατηρηθεί ότι η εκτέλεση της χρηματικής ποινής με τη βεβαίωσή της και η συνακόλουθη επιβάρυνση του εξαρτημένου που παρακολουθεί πρόγραμμα απεξάρτησης με χρέη προς το Δημόσιο τα οποία είναι πολλές φορές δυσβάστακτα, αποτελεί τροχοπέδη στην ομαλή εξέλιξη της θεραπευτικής διαδικασίας, καθώς δυσχεραίνει ιδιαίτερα την κοινωνική επανένταξη του αποθεραπευόμενου.⁶³

Σε εξαρτημένο δράστη που κατηγορείται για τα προαναφερθέντα εγκλήματα, εφόσον έχει ενταχθεί σε εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απε-

⁶¹ Η δικαιοδοσία για την αποχή από την άσκηση ποινικής δίωξης ανήκει στο συμβούλιο πλημμελειοδικών και όχι στον εισαγγελέα πλημμελειοδικών.

⁶² Η αρμοδιότητα για τη χορήγηση της αναστολής ανήκει στο δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση. Επειδή, ωστόσο, δεν είναι πολλές φορές εφικτό να συνεδριάσει αμέσως το Δικαστήριο, παρέχεται στον εισαγγελέα η δυνατότητα να αναστείλει την εκτέλεση της ποινής προσωρινά, έως ότου εκδοθεί απόφαση του Δικαστηρίου επί της αίτησης αναστολής εκτέλεσης. Η αναστολή αυτή αφορά τόσο την οριστική, όσο και την τελεσίδικη ή αμετάκλητη απόφαση.

⁶³ Επίσης και για τον ίδιο λόγο προβλέπεται για πρώτη φορά ότι ακόμη και εάν έχει χωρήσει βεβαίωση της χρηματικής ποινής και των εξόδων, με απόφαση του προϊσταμένου της αρμόδιας ΔΟΥ, αναστέλλεται υποχρεωτικά η λήψη κάθε δυσμενούς ατομικού μέτρου και κάθε μέτρου αναγκαστικής είσπραξης της συναφούς οφειλής ως και κάθε τυχόν τοκογονία ή προσαύξηση του βεβαιωθέντος ποσού.

ξάρτησης χορηγείται, εφόσον χρειάζεται, **αναβολή στράτευσης**, η οποία διακόπτεται ύστερα από γραπτή βεβαίωση του διευθυντή του θεραπευτικού προγράμματος ότι ολοκληρώθηκε ή διακόπηκε η θεραπευτική αγωγή.⁶⁴ Δεν επιτρέπεται επίσης η σύλληψη και παραπομπή σε δίκη για λιποταξία και τα συναφή προς αυτήν εγκλήματα, καθώς και για τα λοιπά εγκλήματα κατά της στρατιωτικής υποχρεώσεως του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα.

Η συμμετοχή επίσης του δράστη σε θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης αποτελεί υποχρεωτικό λόγο **αναβολής της δίκης**. Το αίτημα του κατηγορουμένου για αναβολή της δίκης λόγω συμμετοχής του σε θεραπευτικό πρόγραμμα εκτός καταστημάτων κράτησης έχει μάλιστα την συχνότερη εφαρμογή στην πράξη. Με τη ρύθμιση αυτή επιδιώκεται η απρόσκοπτη συνέχιση της θεραπείας, στο μέτρο που ο κατηγορούμενος υποβάλλεται σε θεραπευτική αγωγή εγκεκριμένου κατά νόμο θεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης.

Η **αναστολή της παραγραφής** κατά τη διάρκεια της θεραπευτικής αγωγής συνδυάζεται πλέον με την επιμήκυνση των χρονικών περιορισμών της αναστολής κατά τρία έτη, χρόνο επαρκή για την ολοκλήρωση ενός προγράμματος απεξάρτησης. Κατά τον τρόπο αυτό, αποτρέπεται το ενδεχόμενο απόρριψης του αιτήματος αναβολής του θεραπευόμενου, λόγω προσέγγισης των χρονικών ορίων της αναστολής της παραγραφής και εκδίκασης της υπόθεσης πριν την ολοκλήρωση του προγράμματος απεξάρτησης.

γ. Έννομες συνέπειες της συμμετοχής σε θεραπευτικά προγράμματα απεξάρτησης εκτός σωφρονιστικών καταστημάτων

Κατά παρέκκλιση των όρων του Ποινικού Κώδικα προβλέπεται η υποχρεωτική αναστολή εκτέλεσης της ποινής, αν κάποιος ολοκλήρωσε με επιτυχία το εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, που πιστοποιείται εγγράφως από τον επιστημονικό διευθυντή του οικείου προγράμματος, εφόσον καταδικαστεί για εγκλήματα που σχετίζονται με την εξάρτησή του τα οποία τελέστηκαν πριν την εισαγωγή του στο θεραπευτικό πρόγραμμα. Η αναστολή ανακαλείται μόνο αν δεν τηρηθούν οι όροι που ορίζει η απόφαση. Η εκτέλεση της ποινής αναστέλλεται υποχρεωτικά για ορισμένο χρονικό διάστημα που δεν μπορεί να είναι κατώτερο από 3 και ανώτερο από 6 χρόνια υπό τους οριζόμενους από το δικαστήριο όρους που πρέπει να σχετίζονται με τη διαπίστωση της διατήρησης της απεξάρτησης. Δικαιολογητική βάση της ρύθμισης αυτής αποτελεί η αναγνώριση της προσπάθειας για απεξάρτηση και το γεγονός ότι δεν συνάδει προς αυτήν ο εγκλεισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα. Και στην περίπτωση αυτή η αναστολή χορηγείται αδιακρίτως επί οριστικών, τελεσίδικων ή αμετάκλητων αποφάσεων.

⁶⁴ Το ίδιο προβλέπεται και στην περίπτωση ανυποταξίας.

Για πρώτη φορά, προβλέπεται επίσης ότι αναστέλλεται και η εκτέλεση χρηματικών ποινών στα άτομα εκείνα που ολοκληρώνουν επιτυχώς πρόγραμμα απεξάρτησης. Η προσθήκη αυτή κρίθηκε αναγκαία, επειδή πολλές φορές έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο να δυσκολεύεται εξαιρετικά η επαγγελματική αποκατάσταση και η προσωπική, κοινωνική και οικογενειακή ζωή των ανθρώπων αυτών εξαιτίας των συχνά δυσβάστακτων οφειλών τους, λόγω χρηματικών ποινών και δικαστικών εξόδων, προς το Δημόσιο, γεγονός που ακυρώνει στην πράξη τα αποτελέσματα της επιτυχούς θεραπευτικής διαδικασίας.

Επίσης και για τον ίδιο λόγο προβλέπεται για πρώτη φορά ότι, ακόμη και εάν έχει γίνει βεβαίωση της χρηματικής ποινής και των εξόδων, με απόφαση του προϊσταμένου της αρμόδιας ΔΟΥ αναστέλλεται υποχρεωτικά η λήψη κάθε δυσμενούς ατομικού μέτρου και κάθε μέτρου αναγκαστικής είσπραξης της συναφούς οφειλής ως και κάθε τυχόν τοκογονία ή προσαύξηση του βεβαιωθέντος ποσού. Η αναστολή των μέτρων αυτών συνδέεται με την τήρηση των όρων της αναστολής εκτέλεσης της ποινής. Μάλιστα, στην περίπτωση που ο χρόνος δοκιμασίας παρέλθει επιτυχώς, η οφειλή διαγράφεται οριστικά.

Με βασικό στόχο την ειδική πρόληψη και τον μη στιγματισμό του απεξαρτημένου ατόμου, προβλέπεται ότι μετά την ολοκλήρωση του θεραπευτικού προγράμματος που πιστοποιείται εγγράφως από τον επιστημονικό διευθυντή του οικείου προγράμματος, μπορεί ο αρμόδιος εισαγγελέας να ζητήσει από το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών να μην εγγράφονται σε απόσπασμα ή αντίγραφο φύλλου Ποινικού Μητρώου αποφάσεις ή βουλεύματα για εγκλήματα σχετικά με τα ναρκωτικά ή κατά της ιδιοκτησίας και παρουσίας του Ποινικού Κώδικα.

Τέλος, η επιτυχής ολοκλήρωση του εγκεκριμένου θεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης αναγνωρίζεται υποχρεωτικά ως ελαφρυντική περίσταση κατά την επιμέτρηση της ποινής, ως αντιστάθμισμα της σοβαρής και επιτυχούς προσπάθειας που οδήγησε στην απεξάρτηση. Περαιτέρω προβλέπεται ότι η επιτυχής ολοκλήρωση του εγκεκριμένου θεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης μπορεί (δυνητικά) να αναγνωρίζεται ως ελαφρυντική περίσταση για κάθε έγκλημα.

δ. Εισαγωγή σε θεραπευτικό ή ειδικό κατάστημα κράτησης

Με τις νέες ρυθμίσεις προβλέπονται για πρώτη φορά οι περιπτώσεις θεραπευτικής προσέγγισης σε πρόσωπα που κρατούνται σε σωφρονιστικά καταστήματα και επιθυμούν να συμμετάσχουν σε εγκεκριμένο από τον νόμο πρόγραμμα απεξάρτησης. Πρόκειται για καταδικασθέντες για πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών, αλλά και σε εξαρτημένους δράστες εγκλήματος που φέρεται ότι τελέσθηκε για να διευκολυνθεί η χρήση ναρκωτικών ουσιών (με εξαίρεση δηλαδή μόνο εγκλημάτων που προβλέπονται στη διάταξη του άρθρου 23 του Σχεδίου καθώς και των εγκλημάτων που προβλέπονται στα άρθρα 187 Α, 299, 310 παρ. 3, 311, 322, 323, 324, 336 και 380 παρ. 2 του

Ποινικού Κώδικα). Αν κάποιος από τους προαναφερθέντες δράστες κρίθηκε ως εξαρτημένος και δηλώνει ότι επιθυμεί να συμμετάσχει σε εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, διατάσσεται η εισαγωγή του σε θεραπευτικό ή ειδικό κατάστημα κράτησης ή σε κατάστημα κράτησης ή σε τμήμα αυτού στο οποίο λειτουργεί τέτοιο πρόγραμμα, όπου υποβάλλεται σε πρόγραμμα παρακολούθησης και σωματικής αποτοξίνωσης διάρκειας τριών εβδομάδων. Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της παραπάνω φάσης, ειδική επιτροπή μπορεί να διατάξει την παρακολούθηση ειδικού συμβουλευτικού προγράμματος ψυχικής απεξάρτησης. Ο χρόνος παραμονής στα ανωτέρω καταστήματα υπολογίζεται ως χρόνος έκτισης της ποινής.

Εάν κρατούμενος για οποιαδήποτε αξιόποινη πράξη ισχυριστεί ότι είναι εξαρτημένος από ναρκωτικά, δηλώνοντας παράλληλα ότι επιθυμεί να συμμετάσχει σε πρόγραμμα απεξάρτησης, η ειδική επιτροπή διατάσσει την εισαγωγή του σε πρόγραμμα παρακολούθησης και σωματικής αποτοξίνωσης εντός σωφρονιστικού καταστήματος. Μετά την παρέλευση τριών εβδομάδων συνέρχεται η ίδια επιτροπή και, εφόσον διαγνώσει ότι ο κρατούμενος είναι ψυχικά εξαρτημένος από τη χρήση ναρκωτικών, διατάσσει την εισαγωγή του σε συμβουλευτικό πρόγραμμα ψυχικής απεξάρτησης που λειτουργεί εντός του σωφρονιστικού καταστήματος.

Τέλος, εάν σε κατάστημα κράτησης εφαρμόζεται εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, ο κρατούμενος που το παρακολουθεί δεν μεταγεται σε άλλο κατάστημα για όσο χρόνο διαρκεί η συστηματική παρακολούθηση εκ μέρους του, εκτός αν παραγγελθεί η μεταγωγή του για λόγους σχετικούς με την ομαλή λειτουργία του καταστήματος κράτησης ή δικαστικούς, οπότε επαναμετάγεται μετά την εξαφάνιση αυτής της αιτίας. Σε περίπτωση μεταγωγής για λόγους σχετικούς με την ομαλή λειτουργία του καταστήματος κράτησης προτιμάται κατάστημα όπου αναπτύσσεται εγκεκριμένο συμβουλευτικό πρόγραμμα, εκτός αν επιβάλλεται η μεταγωγή για σοβαρούς λόγους σε κάποιο άλλο. Όποιος κρατούμενος έχει κριθεί ως εξαρτημένος κατά τα οριζόμενα παραπάνω και επιθυμεί να παρακολουθήσει συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα ψυχικής απεξάρτησης, πρέπει να διευκολύνεται ή να μεταγεται σε φυλακή όπου λειτουργεί σχετικό πρόγραμμα και να παραμένει, εάν το παρακολουθεί συστηματικά και εφόσον οι εκάστοτε διαθέσιμοι χώροι το επιτρέπουν.

ε. Ειδικές ρυθμίσεις για την υφ' όρον απόλυση

Όποιος έχει καταδικαστεί για εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 32 παρ. 1⁶⁵ σε στερητική της ελευθερίας ποινή και την εκτίει στη φυλακή, εφόσον παρακολούθησε με επιτυχία εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης (με ή χωρίς υποκατάστατα) και σωματικής και ψυχικής απεξάρ-

⁶⁵ Βλ. σχετική διάταξη στο παράρτημα.

τησης και υπάρχει βεβαίωση από αναγνωρισμένο θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης που λειτουργεί εκτός του σωφρονιστικού καταστήματος ότι γίνεται αποδεκτός σε αυτό, μπορεί να απολυθεί με βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής και πριν από τη συμπλήρωση του χρόνου που ορίζεται στον Ποινικό Κώδικα, με τον όρο παρακολούθησης του οικείου προγράμματος και εφόσον έχει εκτίσει με οποιονδήποτε τρόπο τουλάχιστον το ένα πέμπτο (1/5) της ποινής. Οι υπεύθυνοι του προγράμματος έχουν την υποχρέωση να ενημερώνουν την πρώτη ημέρα κάθε δεύτερου μήνα τη δικαστική αρχή και να συμπληρώνουν ειδικό δελτίο, στο οποίο αναφέρεται ρητά η συνεχής παρακολούθηση, η συναφής πρόοδος, η σταθεροποίηση και η επιτυχής ολοκλήρωσή του. Η αδικαιολόγητη διακοπή της παρακολούθησης του προγράμματος αναφέρεται άμεσα στον αρμόδιο εισαγγελέα πλημμελειοδικών και το συμβούλιο πλημμελειοδικών προχωρεί σε ανάκληση της απόλυσης.

Επίσης όποιος καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης για οποιοδήποτε έγκλημα και υποβάλλεται σε συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, μπορεί με βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών του τόπου της κράτησης, ύστερα από γνώμη της οικείας ειδικής επιτροπής, να απολυθεί υπό όρο και πριν από τη συμπλήρωση του χρόνου που ορίζεται στον Π.Κ., εφόσον έχει παρακολουθήσει με επιτυχία το πρόγραμμα απεξάρτησης. Το συμβούλιο μπορεί να επιβάλει στον απολυόμενο την υποχρέωση να εμφανίζεται ανά τακτικά χρονικά διαστήματα σε ειδικό θεραπευτικό κατάστημα απεξάρτησης και να υποβάλλεται σε εξετάσεις. Αν από αυτές αποδειχθεί ότι ξανάρχισε τη χρήση ναρκωτικών ή αν αρνείται ή παραλείπει να εξετάζεται, το ειδικό θεραπευτικό κατάστημα υποχρεούται να ειδοποιεί τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών, οπότε ανακαλείται η απόλυση με βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών.

Είναι θετικό το ότι ο χρόνος παραμονής στο εγκεκριμένο κατά νόμο θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης σε κάθε περίπτωση θεωρείται ως χρόνος έκτισης ποινής.⁶⁶

Τέλος, όποιος καταδικάστηκε για έγκλημα το οποίο εμπίπτει στις ιδιαίτερα διακεκριμένες περιπτώσεις διακίνησης ναρκωτικών σε ποινή ισόβιας κάθειρξης, μπορεί να απολυθεί υπό τον όρο της ανάκλησης εφόσον έχει εκτίσει τουλάχιστον είκοσι πέντε έτη. Στον κατάδικο αυτόν δεν μπορεί να χορηγηθεί η απόλυση υπό όρο αν δεν έχει παραμείνει στο κατάστημα κράτησης για χρονικό διάστημα είκοσι ετών.

⁶⁶ Εφόσον εκείνος που καταδικάστηκε έχει απολυθεί υπό όρο, ύστερα από επιτυχή παρακολούθηση εγκεκριμένου θεραπευτικού προγράμματος, η καταδικαστική απόφαση για εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 32, καθώς και το βούλευμα που διατάσσει την απόλυση κατά τις προηγούμενες παραγράφους αναγράφεται μόνο στα αντίγραφα ποινικού μητρώου που προορίζονται για δικαστική χρήση.

9. Τελικές παρατηρήσεις

Το θέμα των ναρκωτικών είναι αρκετά περίπλοκο και εξαιρετικά δύσκολο στην αντιμετώπισή του. Σχετικά με τα αίτια που οδηγούν το άτομο στη χρήση, αφενός δεν μπορεί να γίνει μια αποκλειστική καταγραφή τους, αφετέρου – όπως και σε κάθε κοινωνικό φαινόμενο – εμπλέκονται παράγοντες, οι οποίοι μπορεί να σχετίζονται, πέρα από την ατομική επιλογή του καθενός, με πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα τα οποία δεν είναι άμεσα αντιληπτά.

Η ολοένα και συχνότερα εμφάνιση στην αγορά επικίνδυνων και συγχρόνως φτηνών ουσιών καθιστά τους χρήστες ευάλωτους σε όλους τους κινδύνους που ελλοχεύουν για την υγεία τους, ακόμα και για την ίδια τη ζωή τους.

Τα απαγορευτικό μοντέλο των νομοθετικών ρυθμίσεων υπογραμμίζει την αποδοκιμασία της πολιτείας στο θέμα της χρήσης και διαιωνίζει τη διαχείριση των σχετικών συμπεριφορών από το ποινικό σύστημα. Παρά την αυστηροποίηση των κυρώσεων που αφορούν τη διακίνηση και τη συνεχή ποινικοποίηση με την επίταση του αξιοποιήσιμου, είναι πολύ δύσκολο και τις περισσότερες φορές σχεδόν αδύνατο να συλληφθούν και να τιμωρηθούν παραδειγματικά οι πραγματικοί έμποροι. Από τα όργανα του επίσημου κοινωνικού ελέγχου αντιληπτοί γίνονται δυστυχώς μόνο οι χρήστες και οι μικροδιακινητές, δεδομένου ότι αυτοί συναλλάσσονται στην αγορά.

Δυστυχώς πολλά εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου και ιδιαίτερα εκείνα κατά της ιδιοκτησίας, όπως και οι περιπτώσεις πορνείας εξακολουθούν να σχετίζονται με τα ναρκωτικά, όταν διαπράττονται είτε για την απόκτησή τους είτε υπό την επίδρασή τους. Είναι τουλάχιστον θετικό το ότι σήμερα η προσέγγιση του εξαρτημένου, στα πλαίσια πάντοτε απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, διαπνέεται από μια διαφορετική αντίληψη σε σχέση με το παρελθόν. Η ειδική μεταχείριση του δράστη, εντός και εκτός καταστημάτων, καθώς και λοιπά ευεργετικά μέτρα έχουν περάσει στις νομοθετικές ρυθμίσεις και κάμπτεται αρκετά η τιμωρητική αντίδραση.

Δεδομένου ότι η διαχείριση του θέματος των ναρκωτικών εξακολουθεί να επικεντρώνεται κυρίως στην καταστολή, ίσως είναι ώρα να υπάρξει στροφή του ενδιαφέροντος στον τομέα της πρόληψης. Σήμερα, εφόσον η χρήση ουσιών εξακολουθεί να είναι εγκληματοποιημένη συμπεριφορά, η πρόληψη εξετάζεται, κατ' αναλογία με τις λοιπές αξιόποινες πράξεις, σε τρία επίπεδα και συγκεκριμένα σε πρωτογενές, δευτερογενές και τριτογενές.

Ξεκινώντας από το **δευτερογενές** επίπεδο, κατά το οποίο δεν τίθεται πλέον θέμα ουσιαστικής πρόληψης, η παρέμβαση έγκειται στον έγκαιρο εντοπισμό των χρηστών και των εξαρτημένων και η παρέμβαση στη συμπεριφορά τους και τη ζωή τους. Η κοινωνική στήριξη των ατόμων αυτών σε αυτήν τη φάση έχει καθοριστική σημασία. Οι παρεμβάσεις από τους φορείς του άτυπου κοινωνικού ελέγχου, όπως είναι η οικογένεια και το σχολείο, στα μικρότερης ηλικίας άτομα, και το εργασιακό περιβάλλον σε ενη-

λίκους, αλλά και με κεντρικό τον προνοιακό ρόλο της πολιτείας, θα είναι περισσότερο καρποφόρες από την οποιαδήποτε κατασταλτική παρέμβαση των οργάνων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '90 έχουν προταθεί διάφορα μοντέλα και έχουν αναλυθεί οι σχετικές προτάσεις από ειδικούς,⁶⁷ για να εφαρμοστούν όμως πλήρως και να ευδοκιμήσουν είναι σημαντική η περαιτέρω αλλαγή πολιτικής, με την κατάργηση της εγκληματοποίησης της χρήσης και την απεμπλοκή από το μοντέλο εφαρμογής των προβλεπόμενων διαδικασιών - κυρώσεων κατά τα διάφορα στάδια απονομής της ποινικής δικαιοσύνης ή θεραπείας με την εθελοντική συμμετοχή του εξαρτημένου.

Για το **τρίτογενές** πλέον, επειδή στόχο αποτελεί η αποφυγή της υποτροπής, ενδείκνυνται τα γνωστά προγράμματα απεξάρτησης, για τα οποία έχει γίνει ήδη αναφορά.

Στα πλαίσια της **πρωτογενούς** πρόληψης, η οποία είναι και η πλέον σημαντική, αν ακολουθηθεί ένα θετικιστικό πλαίσιο μεθοδολογίας και σκέψης, θα πρέπει να ενταχθούν σε αυτήν οι στρατηγικές προφύλαξης στα πλαίσια μιας αποτελεσματικής κοινωνικής πολιτικής η οποία θα στοχεύει στην καταπολέμηση της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών, αντιμετωπίζοντας όλες εκείνες τις καταστάσεις που θεωρούνται γενεσιουργές της χρήσης, με την παρέμβαση, για παράδειγμα, σε κοινωνικό επίπεδο για την εξάλειψη των κοινωνικών και λοιπών προβλημάτων, καθώς και με την προσπάθεια μείωσης της ζήτησης και της προσφοράς των ναρκωτικών.

Αν κινηθεί κανείς πέρα από τις παραδοσιακές προσεγγίσεις και θεωρηθεί η χρήση ουσιών ως μια διαδικασία στα πλαίσια της οποίας «κατασκευάζονται» οι χρήστες και τα εξαρτημένα άτομα, με τη συγκεκριμένη διαχείριση της συμπεριφοράς τους από το ποινικό σύστημα, το οποίο στα πλαίσια της γενικής πρόληψης δεν έχει αποδώσει καρπούς μέχρι σήμερα, τότε θα πρέπει να επιδιωχθούν άλλες λύσεις. Αν υποθεθεί ότι πέρα από τις φαινομενικές αιτίες (μίμηση, περιέργεια, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα) που οδηγούν το άτομο στη χρήση ουσιών, υπάρχουν πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα, παράλληλα δε η σχετική νομοθετική απαγόρευση δυστυχώς ευνοεί αντί να εμποδίζει τα παράνομα κέρδη, θα πρέπει ενδεχομένως να εξεταστεί η νομιμοποίηση των απαγορευμένων ουσιών ως μέσο αποτελεσματικής πρόληψης της μη εξάπλωσης της χρήσης.

Αυτή η πρόταση βασίζεται στο ότι ένα απαγορευτικό σύστημα προκαλεί παρενέργειες και οι συνέπειές του επηρεάζουν πολλαπλώς την κοινωνία. Καταρχάς είναι συχνά τα φαινόμενα αφενός της επικίνδυνης νόθευσης των ουσιών και αφετέρου της παραγωγής άγνωστων επικίνδυνων ουσιών, με αποτέλεσμα να οδηγούνται ανυποψίαστοι χρήστες σε μη αναστρέψιμες βλάβες της υγείας τους και συχνά στο θάνατο.

⁶⁷ Ε.Ε.Τ.Α.Α. (1995) *Το τρίγωνο της συνάντησης. Ουσία - Περιβάλλον - Προσωπικότητα. Το φαινόμενο της ουσιοεξάρτησης*, Αθήνα

Επιπλέον η απαγορευτική πολιτική οδηγεί στην ανάπτυξη του οργανωμένου εγκλήματος και τη συνακόλουθη διόγκωση της διαφθοράς (χαρακτηριστικό παράδειγμα η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες – το «ξέπλυμα χρήματος»), αλλά και σε αύξηση της εγκληματικότητας, ιδιαίτερα κατά της ιδιοκτησίας, με τεράστιες επιπτώσεις στο κοινωνικό σύνολο και ιδιαίτερα στα πλέον αδύναμα μέλη του (παιδιά, ηλικιωμένοι, α.μ.ε.α., κλπ).

Το πρόβλημα των ναρκωτικών δεν θα πρέπει να επικεντρώνεται στην (αναμφισβήτητη) βλάβη που προκαλεί η χρήση των ουσιών, αλλά στις ισχυρότατες οργανώσεις διακίνησής τους. Η ενδεχόμενη νομιμοποίηση θα μειώσει δραστικά τα κέρδη των εμπόρων ναρκωτικών και θα περιορίσει την δύναμή τους, δεδομένου ότι, όπως προαναφέρθηκε, και στην περίπτωση της διακίνησης οι (προβλεπόμενες) αυστηρές ποινές δεν λειτουργούν αποτρεπτικά και καταλήγουν στην πράξη να είναι αναποτελεσματικές.

Η πρόταση αυτή – παρ' ότι έχει διατυπωθεί εδώ και πολλές δεκαετίες – εξακολουθεί να θεωρείται ριζοσπαστική και τόσο η πολιτεία όσο και η κοινωνία (λόγω και της παρεχόμενης ενημέρωσης) κάθε άλλο παρά έτοιμες είναι να την υιοθετήσουν.

Θα πρέπει τουλάχιστον να γίνουν κάποιες – επί μέρους έστω – παρεμβάσεις, οι οποίες αφενός θα αμβλύνουν την υπάρχουσα κατάσταση, αφετέρου θα θέσουν τις βάσεις για τολμηρότερα βήματα στο μέλλον. Θα πρέπει να αλλάξουν γενικά οι συνθήκες του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος που ενδέχεται να οδηγήσουν ένα άτομο στο να καταφύγει στη χρήση ουσιών, κάτι το οποίο στη σημερινή εποχή, με τις τρέχουσες συγκυρίες και την αλλοτρίωση της κοινωνίας, φαντάζει εξαιρετικά δύσκολο. Αν δεν δοθεί έμφαση στη διαπαιδαγώγηση και κοινωνικοποίηση του ατόμου, στην κατοικία και την εργασία του, στον ελεύθερο χρόνο και την ποιοτική ψυχαγωγία, οι προοπτικές είναι δυσοίωνες. Είναι επιτακτική η ανάγκη ορθής πληροφόρησης, ιδιαίτερα των νέων: η παραπληροφόρηση και η κινδυνολογία σύγχυση προκαλούν παρά ενημερώνουν. Αυτή θα συμβάλει στην κατάρριψη των στερεοτύπων και προκαταλήψεων που σχετίζονται με τη χρήση ουσιών και την αλλαγή στάσης του κοινού απέναντι στον χρήστη, ώστε να πάψει να θεωρείται άρρωστος ή ψυχασθενής ο απλός χρήστης, όπως δεν θεωρείται κάποιος που καπνίζει ή κάνει λελογισμένη χρήση αλκοόλ.

Σε κάθε περίπτωση, η παράλληλη απεγκληματοποίηση της χρήσης και των πράξεων που αναγκαία σχετίζονται με αυτήν και η αντιμετώπιση των συμπεριφορών αυτών με διοικητικά μέτρα είναι απολύτως επιβεβλημένη.⁶⁸ Τα προληπτικά μέτρα μπορούν να καταστούν αποτελεσματικότερα μακροπρόθεσμα, εφόσον δεν είναι απλώς «συμπληρωματικά» μέτρων καταστολής.

⁶⁸ Η Ελληνική Εταιρία Ποινικού Δικαίου αναφέρει στο 8ο πανελλήνιο συνέδριό της: «Θα έπρεπε να μελετηθεί σοβαρά από τον Έλληνα ποινικό νομοθέτη η απεγκληματοποίηση ή, πάντως, αποποινικοποίηση της πράξεως απλής χρήσης ναρκωτικών και όσων σχετίζονται αναγκαία με αυτήν (προμήθεια, καλλιέργεια, κατοχή για ιδία χρήση). Οι πράξεις αυτές, που μπορεί να επισύρουν διοικητικές κυρώσεις, θα πρέπει, όπου και όσο χρειάζεται, να αποτελέσουν αντικείμενο ιατρικής και κοινωνικής αγωγής». Ν. Παρασκευόπουλος (2010), ό.π., σελ. 139.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΝΟΜΟΣ 4139 / 2013

(Φ.Ε.Κ. Α' 74 / 20 Μαρτίου 2013)

Νόμος περί εξαρτησιογόνων ουσιών και άλλες διατάξεις

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΕΞΑΡΤΗΣΙΟΓΟΝΩΝ ΟΥΣΙΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΔΡΟΜΕΣ ΟΥΣΙΕΣ

Άρθρο 1

Ορισμός ναρκωτικών

1. Με τον όρο «ναρκωτικά», κατά την έννοια του νόμου αυτού, νοούνται ουσίες με διαφορετική χημική δομή και διαφορετική δράση στο κεντρικό νευρικό σύστημα και με κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τη μεταβολή της θυμικής κατάστασης του χρήστη και την πρόκληση εξάρτησης διαφορετικής φύσης, ψυχικής ή και σωματικής και ποικίλου βαθμού, καθώς και την ανακούφιση των χρονίως πασχόντων από τα συμπτώματα συγκεκριμένης νόσου, για την οποία αυτές κρίνονται ιατρικά επιβεβλημένες.
2. Οι ουσίες που υπάγονται στα ναρκωτικά περιλαμβάνονται ιδίως στους πίνακες Α΄, Β΄, Γ΄ και Δ΄, οι οποίοι αναφέρονται στην παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3459/2006 (Α΄103), όπως έχουν τροποποιηθεί με αποφάσεις που έχουν εκδοθεί κατ'εξουσιοδότηση της παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3459/2006.
3. Στις παραπάνω ουσίες δεν περιλαμβάνονται τα ακατέργαστα συγκομιζόμενα προϊόντα που προκύπτουν από την καλλιέργεια ποικιλιών κάνναβης του είδους Cannabis Sativa L χαμηλής περιεκτικότητας σε τετραϋδροκανναβινόλη (THC) και συγκεκριμένα μέχρι 0,2%, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις καλλιέργειας των ποικιλιών κάνναβης του είδους Cannabis Sativa L, οι έλεγχοι τήρησης των όρων και προϋποθέσεων και κάθε σχετικό θέμα.
4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που εκδίδεται ύστερα από γνώμη της Επιτροπής Ναρκωτικών μπορεί να προστίθενται ή να αφαιρούνται ουσίες στις κατηγορίες του άρθρου αυτού ή να μεταφέρονται από τη μία κατηγορία στην άλλη ή να μεταβάλλονται οι όροι και οι προϋποθέσεις της διάθεσής τους, ιδίως σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις.

Άρθρο 2

Παραγωγή, κατοχή και διακίνηση ναρκωτικών

1. Η παραγωγή, κατοχή, μεταφορά, αποθήκευση, προμήθεια, επεξεργασία, κυκλοφορία και με οποιονδήποτε τρόπο μεσολάβηση στη διακίνηση των ουσιών του πίνακα Α΄ της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3459/2006 (Α΄103), είναι αποκλειστικό δικαίωμα του Κράτους, που ασκείται από τον Εθνικό Οργανισμό Φαρμάκων (Ε.Ο.Φ.). Η διάθεση αυτών των ουσιών γίνεται μόνο

σε εργαστήρια ή νοσοκομεία για την εκτέλεση εγκεκριμένων προγραμμάτων, ύστερα από γνωμοδότηση της Επιτροπής Ναρκωτικών.

2. Η παραγωγή, κατοχή, μεταφορά, αποθήκευση, επεξεργασία γενικά των πρώτων υλών και των έτοιμων προϊόντων που εισάγονται από το εξωτερικό, καθώς και η διακίνηση των ουσιών των φαρμακοτεχνικών προϊόντων και των ιδιοσκευασμάτων του πίνακα Β΄ της παρ.2 του άρθρου 1 του ν. 3459/2006 (Α΄103), γίνεται μόνο από το Κρατικό Μονοπώλιο Ναρκωτικών, ύστερα από γνωμοδότηση της Επιτροπής Ναρκωτικών, με ευθύνη του Ε.Ο.Φ., ο οποίος εκδίδει και τη σχετική άδεια.

3. Η παραγωγή, μεταφορά, αποθήκευση, προμήθεια των ουσιών του πίνακα Γ΄ της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3459/2006 (Α΄103), καθώς και των έτοιμων φαρμακοτεχνικών προϊόντων και ιδιοσκευασμάτων που περιέχουν τις ουσίες αυτές, γίνεται από νομικά και φυσικά πρόσωπα μέσω του Κρατικού Μονοπωλίου Ναρκωτικών, ύστερα από γνωμοδότηση της Επιτροπής Ναρκωτικών με ευθύνη του Ε.Ο.Φ., ο οποίος εκδίδει τη σχετική άδεια και ελέγχει τη διαδικασία. Η διάθεσή τους στα φαρμακεία, στις φαρμακαποθήκες και στα θεραπευτήρια γίνεται με ευθύνη και υπό τον έλεγχο του Εθνικού Οργανισμού Φαρμάκων.

4. Η παραγωγή, μεταφορά, αποθήκευση, προμήθεια των ουσιών του πίνακα Δ΄ της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3459/2006 (Α΄103), καθώς και των έτοιμων φαρμακοτεχνικών προϊόντων και ιδιοσκευασμάτων που περιέχουν τις ουσίες αυτές, γίνεται από νομικά ή φυσικά πρόσωπα, ύστερα από γνωμοδότηση της Επιτροπής Ναρκωτικών με ευθύνη του Ε.Ο.Φ., ο οποίος εκδίδει και τη σχετική άδεια. Η διάθεσή τους στα φαρμακεία, στις φαρμακαποθήκες και στα θεραπευτήρια γίνεται με ευθύνη και υπό τον έλεγχο του Ε.Ο.Φ..

5. Η άδεια για την εισαγωγή και εξαγωγή των ουσιών, καθώς και των έτοιμων φαρμακοτεχνικών προϊόντων και ιδιοσκευασμάτων που περιέχουν τις ουσίες που υπάγονται στους πίνακες της παρ. 2 του άρθρου 1 χορηγείται με απόφαση του Υπουργείου Υγείας, ύστερα από γνωμοδότηση της Επιτροπής Ναρκωτικών.

Άρθρο 3

Πρόδρομες ουσίες

1. Πρόδρομες ουσίες παρασκευής ναρκωτικών αποτελούν οι ουσίες που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι κατηγορίες 1, 2, 3 του Κανονισμού (ΕΚ) 273/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (L 47) και στο Παράρτημα κατηγορίες 1, 2, 3 του Κανονισμού (ΕΚ) 111/2005 του Συμβουλίου (L 22).

2. Η εισαγωγή, εξαγωγή, διαμετακόμιση, παραγωγή, παρασκευή, προμήθεια, αποθήκευση, κατοχή, πώληση, διάθεση και διανομή των πρόδρομων ουσιών, καθώς και τα απασχολούμενα με αυτές πρόσωπα ή επιχειρήσεις, υπόκεινται στον έλεγχο του Κράτους. Ως αρμόδια αρχή θεωρείται για το σκοπό αυτόν η τελωνειακή υπηρεσία με τη συνδρομή συναρμόδιων αρχών κατά περίπτωση. Για τις ουσίες της κατηγορίας 1 συναρμόδια αρχή είναι ο Ε.Ο.Φ. και για τις ουσίες των κατηγοριών 2 και 3 το Γενικό Χημείο του Κράτους. Επί παραβάσεων επιβάλλονται οι ποινές που προβλέπονται από τον Τελωνειακό Κώδικα.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Υγείας μπορεί να προστίθενται, αφαιρούνται ή μεταφέρονται ουσίες από τη μία κατηγορία στην άλλη σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ρυθμίζονται οι διαδικασίες διακίνησης και ελέγχου των πρόδρομων ουσιών, καθώς επίσης να καθορίζονται ειδικότερα θέματα των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιών του Ε.Ο.Φ. για την κατηγορία 1 και του Γενικού Χημείου του Κράτους για τις κατηγορίες 2 και 3.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΟΡΟΙ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ

Άρθρο 4

Έλεγχος και εποπτεία επί των ναρκωτικών

Τον έλεγχο και την εποπτεία επί των ναρκωτικών ασκεί το Υπουργείο Υγείας.

Άρθρο 5

Επιτροπή Ναρκωτικών

1. Στο Υπουργείο Υγείας συνιστάται Επιτροπή Ναρκωτικών, αποτελούμενη από: α) τον διευθυντή της Διεύθυνσης Φαρμάκων και Φαρμακείων του Υπουργείου Υγείας, β) έναν εκπρόσωπο του Επιστημονικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Φ., γ) έναν εκπρόσωπο του Γενικού Χημείου του Κράτους (Γ.Χ.Κ.), δ) επτά καθηγητές των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Α.Ε.Ι.), ανά έναν με ειδίκευση στα γνωστικά αντικείμενα Φαρμακευτικής Χημείας, Φαρμακολογίας, Τοξικολογίας, Κοινωνικής Ψυχολογίας, Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών και Επιδημιολογίας, αντίστοιχα, που ορίζονται ύστερα από πρόταση των αρμόδιων οργάνων διοίκησης των Α.Ε.Ι., ε) έναν ιατρό με εξειδίκευση στην ανακουφιστική ιατρική φροντίδα και στ) έναν ανώτερο αξιωματικό της Ελληνικής Αστυνομίας και έναν του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής με εμπειρία στα θέματα ναρκωτικών. Για κάθε μέλος της Επιτροπής ορίζεται και ένας αναπληρωτής. Η θητεία της Επιτροπής είναι διετής.

2. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, επιλέγονται και ορίζονται ο πρόεδρος, τα τακτικά και αναπληρωματικά μέλη της Επιτροπής, καθώς και ο γραμματέας της. Με απόφαση του ίδιου Υπουργού ορίζονται και οι κανόνες λειτουργίας της Επιτροπής.

3. Η Επιτροπή Ναρκωτικών έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες: α) Γνωμοδοτεί: αα) για τα σχετικά με τα ναρκωτικά θέματα που προκύπτουν από τις κυρωμένες από την Ελλάδα διεθνείς συμβάσεις ή από αίτηση των αρμόδιων διεθνών οργανισμών (όπως United Nations Fund for Drug Abuse Control (UNFDAC), Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (Π.Ο.Υ.), Ευρωπαϊκή Ένωση), ββ) για τη χορήγηση άδειας παραγωγής ή κατεργασίας και εισαγωγής έτοιμων προϊόντων που περιέχουν ουσίες του άρθρου 1, γγ) για την προσθήκη ή αφαίρεση ουσιών στους πίνακες της παραγράφου 2 του άρθρου 1, για τη μεταφορά από τον ένα πίνακα στον άλλο ή για τη μεταβολή των όρων και των προϋποθέσεων της διάθεσής τους σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις, δδ) για την τιμή των πωλούμενων από το Κρατικό Μονοπώλιο ναρκωτικών, εε) για κάθε σχετικό θέμα που θα ζητήσει ο αρμόδιος Υπουργός ή η Εθνική Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών. β) Υπολογίζει τις ετήσιες ανάγκες της χώρας σε ναρκωτικές ουσίες και εισηγείται σχετικά με αυτές, καθώς και με τη διαθεσιμότητα των απαραίτητων ελεγχόμενων φαρμάκων, όπως καθορίζονται από τον Π.Ο.Υ. στον αρμόδιο Υπουργό.

Άρθρο 6

Αμοιβή μελών και γραμματέα

Η αμοιβή των μελών και του γραμματέα της Επιτροπής Ναρκωτικών καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Υγείας, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Άρθρο 7

Καθορισμός προϋποθέσεων διάθεσης σκευασμάτων και ιδιοσκευασμάτων

Με την επιφύλαξη των διατάξεων των άρθρων 20 και 22, με απόφαση του Υπουργού Υγείας, που εκδίδεται ύστερα από γνωμοδότηση της Επιτροπής Ναρκωτικών και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις διάθεσης των ουσιών που αναφέρονται στα άρθρα 1 παράγραφος 2 και 3 παράγραφος 1 υπό μορφή σκευασμάτων ή ιδιοσκευασμάτων, οποιασδήποτε φαρμακευτικής μορφής, καθώς και οι λεπτομέρειες συνταγογράφησης αυτών, ο τύπος και το σχήμα της διπλότυπης συνταγής. Για τις ουσίες του πίνακα Δ' της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3459/ 2006 (Α'103), η συνταγή μπορεί να είναι απλή επαναλαμβανόμενη. Με όμοια απόφαση ορίζονται τα σκευάσματα ή ιδιοσκευάσματα που υπάγονται στις κατηγορίες των Παραρτημάτων των Κανονισμών του άρθρου 3 παράγραφος 1.

Άρθρο 8

Συνταγές χορήγησης ναρκωτικών και παραβάτες αυτών

1. Με την επιφύλαξη των άρθρων 20 και 22, ιατροί ή οδοντίατροι ή κτηνίατροι που εκδίδουν συνταγές, οι οποίες αναγράφουν ναρκωτικά κατά παράβαση των σχετικών διατάξεων, τιμωρούνται με πρόστιμο από τριακόσια (300) μέχρι τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ, που επιβάλλεται με απόφαση του οικείου Περιφερειάρχη, ύστερα από γνωμοδότηση του Ε.Ο.Φ.. Σε περίπτωση υποτροπής μπορεί να επιβληθεί, κατά την ίδια διαδικασία, και πρόσκαιρη παύση εξάσκησης του επαγγέλματος από δεκαπέντε (15) ημέρες μέχρι έξι (6) μήνες.
2. Με την επιφύλαξη των άρθρων 20 και 22, φαρμακοποιοί που εκτελούν τέτοιες συνταγές τιμωρούνται ομοίως με πρόστιμο από τριακόσια (300) μέχρι τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ και, σε περίπτωση υποτροπής, και με πρόσκαιρο κλείσιμο του φαρμακείου από τρεις (3) ημέρες μέχρι έξι (6) μήνες, κατά τις διατάξεις του νόμου περί επιθεωρήσεως των φαρμακείων.

Άρθρο 9

Χορήγηση ναρκωτικών από φαρμακοποιούς

1. Απαγορεύεται στους φαρμακοποιούς η χορήγηση ναρκωτικών φαρμάκων για ημερήσια χρήση σε ποσότητα ανώτερη της επιτρεπόμενης από την ελληνική φαρμακοποιία ημερήσιας δόσης, και αν ακόμη αναγράφεται τέτοια από τον ιατρό, εκτός από τις περιπτώσεις κατά τις οποίες εκδόθηκε ειδική άδεια του Υπουργείου Υγείας, ύστερα από γνωμοδότηση της Επιτροπής Ναρκωτικών. Σε εξαιρετικές και επείγουσες περιπτώσεις και μέχρι την έκδοση της ανωτέρω αδείας είναι δυνατή η χορήγηση σε χρονίως πάσχοντες για την ανακούφιση των συμπτωμάτων της νόσου από την οποία πάσχουν, ναρκωτικών φαρμάκων για ημερήσια χρήση σε ποσότητα ανώτερη της επιτρεπόμενης από την Ελληνική Φαρμακοποιία ημερήσιας δόσης, με την προσκόμιση πρωτότυπης ιατρικής συνταγής.
2. Με την επιφύλαξη των άρθρων 20 και 22, οι φαρμακοποιοί που χορηγούν ναρκωτικά φάρμακα κατά παράβαση του άρθρου αυτού τιμωρούνται με τις ποινές που προβλέπονται από το νόμο περί επιθεωρήσεως φαρμακείων. Οι σχετικές αποφάσεις του οικείου Περιφερειάρχη, οι οποίες επιβάλλουν ποινή προστίμου, κοινοποιούνται στη Διεύθυνση Εγκληματολογικών Ερευνών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και στο Τμήμα Δημόσιας Ασφάλειας του τόπου όπου έλαβε χώρα η παράβαση. Όσοι τιμωρήθηκαν δύο φορές διώκονται και ποινικώς και τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι δύο (2) ετών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΜΟΝΟΠΩΛΙΟΥ

Άρθρο 10

Προμήθεια ναρκωτικών

Επιτρέπεται στον Υπουργό Υγείας να προβαίνει στην προμήθεια της απαιτούμενης ποσότητας των ναρκωτικών και των σκευασμάτων αυτών, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις για τις κρατικές προμήθειες, μετά από γνώμη της Επιτροπής του άρθρου 5.

Άρθρο 11

Κατεργασία ναρκωτικών

Η λειτουργία εργοστασίων που κατεργάζονται προϊόντα και σκευάσματα ναρκωτικών, επιτρέπεται μόνο ύστερα από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Ναρκωτικών. Τα εργοστάσια αυτά διευθύνονται από φαρμακοποιό ή χημικό και υπόκεινται στο διαρκή έλεγχο της επιθεώρησης των φαρμακείων. Εκτός από το διαρκή αυτόν έλεγχο επιθεωρούνται πριν από την έναρξή τους και μετά, κατά τη διάρκεια της λειτουργίας τους, τουλάχιστον δύο φορές το έτος, από επιτροπή απαρτιζόμενη: α) από τον επιθεωρητή των φαρμακείων και β) από έναν τεχνικό που ορίζεται από τον Υπουργό Υγείας, με υπόδειξη της Επιτροπής Ναρκωτικών. Τα ναρκωτικά που παράγονται από τα εργοστάσια αυτά ή τα φαρμακευτικά σκευάσματα αυτών φυλάσσονται μέχρι την παράδοση μέσα στο εργοστάσιο για αποκλειστική χρήση του Κράτους. Η πώληση προς άλλον ή η εξαγωγή τους με οποιονδήποτε τρόπο από το εργοστάσιο συνιστά κατά περίπτωση τα εγκλήματα των άρθρων 20, 22 και 23 και τιμωρείται με τις προβλεπόμενες στα άρθρα αυτά ποινές.

Άρθρο 12

Φαρμακευτικά σκευάσματα οπίου

Τα φαρμακευτικά σκευάσματα του οπίου, όπως τα βάμματα, μπορεί να παρασκευάζονται και εντός των φαρμακείων προς χρήση αυτών. Τα σκευάσματα αυτά παρασκευάζονται από το όπιο που χορηγείται από το Μονοπώλιο του Κράτους και αναγράφονται κατά την ημέρα της παρασκευής σε ιδιαίτερο βιβλίο, το οποίο τηρείται προς τούτο στα φαρμακεία και υπόκειται στον έλεγχο της επιθεώρησης των φαρμακείων.

Άρθρο 13

Πώληση ναρκωτικών

1. Η πώληση ναρκωτικών από το Κράτος ανατίθεται στην Ειδική Διαχείριση Ναρκωτικών. Οι αιτήσεις υποβάλλονται δια της αρμόδιας διεύθυνσης των Περιφερειών, η οποία τις διαβιβάζει στο Υπουργείο συνοδευόμενες με γνώμη της. Η πώληση επιτρέπεται μόνο στα φαρμακεία, νοσοκομεία, κλινικές και ιατρούς χωριών, όπου δεν υπάρχουν φαρμακεία, ύστερα από άδεια του Υπουργείου Υγείας, η οποία εκδίδεται με σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Ναρκωτικών και εμφανίζει την ποσότητα από κάθε είδος, η οποία κάθε έτος θα επιτρέπεται να αγορασθεί, ανάλογα με τις ανάγκες καθενός από τους ανωτέρω.
2. Τα φαρμακευτικά σκευάσματα του οπίου κατασκευάζονται στα φαρμακεία, είτε για ίδια χρήση κάθε φαρμακείου είτε και για μεταπώληση σε άλλα φαρμακεία, νοσοκομεία, κλινικές ή ιατρούς χωριών, όπου δεν υπάρχουν φαρμακεία.
3. Η πώληση των ναρκωτικών από τα φαρμακεία στο κοινό επιτρέπεται μόνο με πρωτότυπες ιατρικές συνταγές, στις οποίες αναγράφεται ο λόγος χορήγησής τους.

Άρθρο 14

Υποχρεώσεις φαρμακοποιών

1. Οι φαρμακοποιοί οφείλουν να φυλάσσουν τις συνταγές, με βάση τις οποίες χορηγήθηκαν τα ναρκωτικά φάρμακα, τουλάχιστον για μία τριετία, χωριστά από τις λοιπές συνταγές και σε δέσμες που περιλαμβάνουν τις συνταγές ενός τριμήνου. Οφείλουν επίσης να αναγράφουν σε ιδιαίτερο βιβλίο, το οποίο δίδεται δωρεάν από το Υπουργείο Υγείας, τα ποσά τα οποία έχουν καταναλωθεί κατά το τέλος κάθε τριμήνου, με άθροιση των αναγραφόμενων στις συνταγές, καθώς και εκείνων τα οποία χωριστά καταναλώθηκαν για κάθε Παρασκευή φαρμακευτικού σκευάσματος.
2. Οι φαρμακοποιοί υποχρεούνται στο τέλος κάθε έτους να στέλνουν στην αρμόδια υπηρεσία της οικείας Περιφέρειας κατάσταση, στην οποία αναγράφονται: α) η ποσότητα των ναρκωτικών που υπάρχει στην αρχή του έτους και οι προμήθειες που γίνονται κατά τη διάρκεια του έτους, β) το άθροισμα των ναρκωτικών που δόθηκαν κατά το έτος αυτό με συνταγές, γ) το ποσό που καταναλώθηκε κατά το έτος για την παρασκευή φαρμακευτικών σκευασμάτων. Οι καταστάσεις που στάλθηκαν από τα φαρμακεία υποβάλλονται από τις ως άνω αρμόδιες υπηρεσίες, με αντίστοιχες συνοπτικές που συντάσσονται από αυτές, στο Υπουργείο Υγείας εντός του πρώτου δεκαπενθημέρου κάθε έτους ανυπερθέτως.
3. Στους φαρμακοποιούς, οι οποίοι δεν υποβάλλουν μέσα στην προθεσμία που ορίζεται από το άρθρο αυτό τις ετήσιες καταστάσεις, επιβάλλεται ποινή σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου περί επιθεωρήσεως φαρμακείων. Επίσης επιβάλλεται ποινή, σύμφωνα με τις ίδιες διατάξεις, στους φαρμακοποιούς ή διευθυντές φαρμακείων, οι οποίοι δεν τηρούν ή τηρούν άτακτα το βιβλίο που ορίζεται από το άρθρο αυτό ή δεν φυλάσσουν τις συνταγές των ιατρών με τις οποίες χορηγήθηκαν τα ναρκωτικά.

Άρθρο 15

Έλεγχος διάθεσης ναρκωτικών

και επιβολή προστίμων

1. Οι διευθυντές κλινικών, νοσοκομείων, όπως και οι ιατροί των χωριών, όπου δεν υπάρχουν φαρμακεία, αναγράφουν σε ιδιαίτερο βιβλίο, αριθμημένο κατά σελίδες και μονογραφημένο από τον ειρηνοδίκη του τόπου της κατοικίας, ημερολογιακώς και ονομαστικώς, τα ναρκωτικά που καταναλώθηκαν για κάθε άρρωστο. Κατά το τέλος κάθε τριμήνου αναγράφουν το άθροισμα των ναρκωτικών που καταναλώθηκαν κατά το προηγούμενο εδάφιο και ιδιαίτερα για καθένα από αυτά, στο βιβλιάριο του Υπουργείου Υγείας, το οποίο δίδεται σε αυτούς δωρεάν, με την άδεια που τους χορηγήθηκε από το Υπουργείο. Επίσης, στέλνουν τριμηνιαία κατάσταση στην αρμόδια υπηρεσία της οικείας Περιφέρειας, η οποία τις αποστέλλει στο Υπουργείο Υγείας με συνοπτικές καταστάσεις που συντάσσονται από αυτήν μέσα στο πρώτο δεκαπενθήμερο κάθε τριμηνίας.
2. Στους διευθυντές κλινικών και νοσοκομείων και στους ιατρούς, που έχουν άδεια προμήθειας ναρκωτικών, οι οποίοι δεν υποβάλλουν τις τριμηνιαίες καταστάσεις μέσα στην οριζόμενη προθεσμία ή δεν αναγράφουν στο πιο πάνω βιβλίο τα ναρκωτικά που διατέθηκαν στους ασθενείς, επιβάλλεται με απόφαση του Υπουργού Υγείας, ύστερα από γνωμοδότηση του Ε.Ο.Φ., ποινή προστίμου μέχρι τριακόσια (300) ευρώ και, σε περίπτωση υποτροπής, από τετρακόσια (400) μέχρι χίλια (1.000) ευρώ.
3. Τα ποσά που προβλέπονται στο άρθρο 8 και στην προηγούμενη παράγραφο μπορεί να αναπροσαρμόζονται με απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Υγείας, ύστερα από γνωμοδότηση του Ε.Ο.Φ. και εισπράττονται υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.

Άρθρο 16

Καθορισμός τιμής ναρκωτικών

Η τιμή των ναρκωτικών που πωλούνται από το Κράτος ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Υγείας, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη της Επιτροπής Ναρκωτικών. Η τιμή αυτή δεν μπορεί να είναι κατώτερη από τα έξοδα προμήθειας και διαχείρισης. Η τιμή των ναρκωτικών που χορηγούνται στο κοινό με ιατρικές συνταγές, καθορίζεται σύμφωνα με την ισχύουσα διατίμηση.

Άρθρο 17

Τελωνειακή φύλαξη ναρκωτικών

Η τελωνειακή φύλαξη των ναρκωτικών προς διαμετακόμιση επιτρέπεται μόνο στο Τελωνείο Πειραιώς και στην Ελεύθερη Ζώνη Θεσσαλονίκης και μέσα σε ιδιαίτερο χώρο, με προσκόμιση πιστοποιητικού, που εκδίδεται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας, από την οποία αποστέλλονται τα ναρκωτικά, θεωρείται από τις εκεί ελληνικές προξενικές αρχές και αναφέρει ειδικώς: α) ότι τα ναρκωτικά αυτά πρόκειται να κατατεθούν σε ελληνικό λιμάνι για διαμετακόμιση, β) το όνομα και τη διεύθυνση του αποστολέα και γ) την ποσότητα των αποστελλόμενων για διαμετακόμιση ναρκωτικών.

Άρθρο 18

Εξαγωγή ναρκωτικών

Για την εξαγωγή από το Τελωνείο Πειραιώς και την Ελεύθερη Ζώνη Θεσσαλονίκης των ναρκωτικών που κατατέθηκαν για διαμετακόμιση σε ξένη χώρα, απαιτείται ειδική άδεια που εκδίδεται από το Υπουργείο Υγείας, με την προσκόμιση άδειας των αρμόδιων αρχών της χώρας, στην οποία πρόκειται να αποσταλούν τα εν λόγω ναρκωτικά, θεωρημένης από τις εκεί ελληνικές προξενικές αρχές, η οποία αναφέρει, ότι επιτρέπεται η εισαγωγή των ναρκωτικών σε αυτήν τη χώρα, ότι αυτά πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για ιατρικούς σκοπούς, το όνομα και τη διεύθυνση του παραλήπτη, την ποσότητα αυτών και την προθεσμία μέσα στην οποία πρέπει να γίνει η εισαγωγή. Στην άδεια εξαγωγής αναγράφονται: α) ο αριθμός και η ημερομηνία της άδειας εισαγωγής της χώρας στην οποία αποστέλλονται τα ναρκωτικά, β) το όνομα και η διεύθυνση του εισαγωγέα, καθώς και του εξαγωγέα, γ) η ποσότητα των εξαγόμενων ναρκωτικών και δ) η προθεσμία μέσα στην οποία, με βάση την άδεια της εισαγωγής, πρέπει να φθάσουν τα ναρκωτικά στη χώρα στην οποία αποστέλλονται. Αντίγραφο της άδειας αυτής συνοδεύει την αποστολή και άλλο αντίγραφο της αποστέλλεται, από το Υπουργείο που το εξέδωσε, στην επιτόπια προξενική αρχή της χώρας, η οποία τα εισάγει.

Άρθρο 19

Αποστολή ναρκωτικών διαμέσου της Ελλάδας και εισαγωγή τους με δέματα ή επιστολές

1. Απαγορεύεται η διαμέσου της Ελλάδας αποστολή ναρκωτικών από κάποια χώρα σε άλλη, είτε αυτά μεταφορτώθηκαν από το πλοίο ή το όχημα που χρησιμοποιήθηκε είτε όχι, εφόσον δεν προσκομίζεται αντίγραφο της άδειας της εξαγωγής από την εξάγουσα χώρα. Στην άδεια αυτή πρέπει να αναγράφεται η χώρα στην οποία αποστέλλονται τα ναρκωτικά, ο αριθμός και η ημερομηνία της άδειας εισαγωγής, το όνομα και η διεύθυνση του αποστολέα και του παραλήπτη, τα ποσά των αποστελλόμενων ναρκωτικών και η προθεσμία εισαγωγής. Αλλαγή κατεύθυνσης των αποστελλόμενων δια του ελληνικού εδάφους ναρκωτικών επιτρέπεται μόνο με άδεια του Υπουργείου Υγείας, η οποία εκδίδεται με βάση την αναφερόμενη στο άρθρο 17 άδεια της χώρας εισαγωγής. Στην άδεια αυτή του Υπουργείου Υγείας αναγράφονται όσα αναφέρονται στο άρθρο 18.

2. Ναρκωτικά που εισάγονται με ταχυδρομικά δέματα ή με μορφή επιστολής ή ως δείγμα χωρίς αξία, κατάσχονται και καταστρέφονται σύμφωνα με το άρθρο 41.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Άρθρο 20

Διακίνηση ναρκωτικών

1. Όποιος, εκτός από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 21, 22 και 23, διακινεί παράνομα ναρκωτικά, τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον οκτώ (8) ετών και με χρηματική ποινή μέχρι τριακόσιες χιλιάδες (300.000) ευρώ.

2. Με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 29, ως έγκλημα διακίνησης ναρκωτικών νοείται κάθε πράξη με την οποία συντελείται η κυκλοφορία ναρκωτικών ουσιών ή πρόδρομων ουσιών που αναφέρονται στους πίνακες της παραγράφου 2 του άρθρου 1 και ιδίως η εισαγωγή, η εξαγωγή, η διαμετακόμιση, η πώληση, η αγορά, η προσφορά, η διανομή, η διάθεση, η αποστολή, η παράδοση, η αποθήκευση, η παρακατάθεση, η παρασκευή, η κατοχή, η μεταφορά, η νόθευση, η πώληση νοθευμένων ειδών μονοπωλίου ναρκωτικών ουσιών, η καλλιέργεια ή η συγκομιδή οποιουδήποτε φυτού του γένους της κάνναβης, του φυτού της μήκωνος της υποφόρου, οποιουδήποτε είδους φυτού του γένους ερυθρόξυλου, καθώς και οποιουδήποτε άλλου φυτού από το οποίο παράγονται ναρκωτικές ουσίες, η παραγωγή και η εκχύλιση ναρκωτικών ουσιών, η χορήγηση ουσιών για υποκατάσταση της εξάρτησης κατά παράβαση των σχετικών διατάξεων, η διεύθυνση καταστήματος στο οποίο γίνεται εν γνώσει του δράστη συστηματική διακίνηση ναρκωτικών, η χρηματοδότηση, η οργάνωση ή η διεύθυνση δραστηριοτήτων διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, η νόθευση ή η κατάρτιση ή η χρησιμοποίηση πλαστής ιατρικής συνταγής για τη χορήγηση ναρκωτικών με σκοπό τη διακίνησή τους, καθώς και η μεσολάβηση σε κάποια από τις πράξεις αυτές.

3. Αν περισσότερες πράξεις διακίνησης αφορούν την ίδια ποσότητα ναρκωτικών συντρέχει μόνο ένα έγκλημα διακίνησης. Κατά την επιμέτρηση της ποινής λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των επί μέρους πράξεων διακίνησης, το είδος, η συνολική ποσότητα και η καθαρότητα του ναρκωτικού, καθώς και η βαρύτητα των σχετικών επιπτώσεων στην υγεία.

Άρθρο 21

Ιδιαίτερες περιπτώσεις

1. Με ποινή φυλάκισης μέχρι τρία έτη τιμωρείται όποιος: α) διακινεί μικροποσότητες ναρκωτικών, με σκοπό να εξασφαλίσει την κάλυψη των καθημερινών ατομικών του αναγκών χρήσης και είναι εξαρτημένος, β) διαθέτει ναρκωτικά χωρίς κέρδος σε οικείους του, με σκοπό να καλύψει τις άμεσες ανάγκες χρήσης τους.

2. Με την ίδια ποινή τιμωρείται όποιος, από την ποσότητα ναρκωτικών που έχει προμηθευτεί για τις προσωπικές του ανάγκες, διαθέτει χωρίς κέρδος μέρος της σε άλλον για δική του αποκλειστική χρήση.

Η κρίση ότι η διάθεση γίνεται για αποκλειστική χρήση από τον τρίτο και από ποσότητα που καλύπτει προσωπικές ανάγκες του δράστη θεμελιώνεται στα στοιχεία που αναφέρονται στο άρθρο 29 παράγραφος 1 εδάφιο δεύτερο.

Άρθρο 22

Διακεκριμένες περιπτώσεις

1. Με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και με χρηματική ποινή από πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ μέχρι πεντακόσιες χιλιάδες (500.000) ευρώ τιμωρείται όποιος τελεί κάποια από τις πράξεις των άρθρων 20 και 21 παράγραφος 1α:

α) αν είναι υπάλληλος [άρθρο 13 στοιχείο α' του Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.)], ο οποίος λόγω της υπηρεσίας του ασχολείται με τα ναρκωτικά και ιδίως με τη φύλαξή τους ή τη δίωξη των παραβατών του νόμου αυτού ή ανήκει στο προσωπικό των καταστημάτων ή ιδρυμάτων της παραγράφου 2 εδάφιο α',

β) για να διευκολύνει ή αποκρύψει τη διάπραξη άλλων κακουργημάτων.

2. Με την ποινή της παραγράφου 1 τιμωρείται όποιος παράνομα:

α) διακινεί ναρκωτικά σε στρατόπεδα ή άλλους χώρους των ενόπλων δυνάμεων, αστυνομικά κρατητήρια, σωφρονιστικά καταστήματα, καταστήματα ανηλίκων κάθε κατηγορίας, σχολικές μονάδες οποιασδήποτε βαθμίδας, εκπαιδευτικά ιδρύματα ή άλλες μονάδες κατάρτισης, επιμόρφωσης ή μετεκπαίδευσης, σε χώρους άθλησης, κατασκηνώσεων, φροντιστηρίων, σε χώρους παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, σε χώρους συγκέντρωσης μαθητών ή σπουδαστών για εκπαιδευτικούς ή αθλητικούς σκοπούς,

β) ενεργεί κάποια από τις πράξεις των άρθρων 20 και 21 παράγραφος 1α στο πλαίσιο εγκληματικής οργάνωσης, όπως αυτή ορίζεται στα άρθρα 187 και 187Α του Ποινικού Κώδικα,

γ) είναι υπότροπος: υπότροπος θεωρείται όποιος, χωρίς να έχει κριθεί ως εξαρτημένος, έχει ήδη καταδικαστεί αμετάκλητα για κακούργημα διακίνησης ναρκωτικών μέσα στην προηγούμενη δεκαετία,

δ) αναμειγνύει με οποιονδήποτε τρόπο ναρκωτικά σε τρόφιμα, ποτά ή άλλα είδη προορισμένα να εισαχθούν στον ανθρώπινο οργανισμό με σκοπό τη διάθεσή τους σε τρίτους,

ε) εκδίδει ως ιατρός συνταγή για τη χορήγηση ναρκωτικών εν γνώσει του ότι δεν υπάρχει πραγματική και συγκεκριμένη ιατρική ένδειξη ή χορηγεί φάρμακα, τα οποία περιέχουν με οποιαδήποτε μορφή ναρκωτικά, γνωρίζοντας ότι αυτά θα χρησιμοποιηθούν για παρασκευή ή διακίνηση ναρκωτικών,

στ) χορηγεί ως φαρμακοποιός ή έμπορος φαρμάκων γενικά, ως διευθυντής, υπάλληλος ή άλλος εργαζόμενος σε φαρμακείο ναρκωτικά, γνωρίζοντας είτε ότι δεν υπάρχει η κατά τους όρους του νόμου ιατρική συνταγή είτε ότι η συνταγή δεν είναι προσήκουσα.

3. Η χορήγηση ουσιών για υποκατάσταση της εξάρτησης επιτρέπεται μόνον από: α) Δημόσιες, ειδικές προς τούτο μονάδες, στις οποίες χορηγείται η σχετική άδεια, με απόφαση του Υπουργού Υγείας, ύστερα από γνώμη του Ο.ΚΑ.ΝΑ.. β) Τον Ο.ΚΑ.ΝΑ., ύστερα από σχετική άδεια που χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Υγείας. Στις ανωτέρω αποφάσεις καθορίζονται ειδικώς οι ουσίες, των οποίων επιτρέπεται η χορήγηση και οι όροι κάτω από τους οποίους θα χορηγούνται. γ) Από μονάδες του Ο.ΚΑ.ΝΑ. σε χώρους νοσοκομείων του Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ), στρατιωτικών νοσοκομείων, σε χώρους και υποδομές των Ενόπλων Δυνάμεων και καταστημάτων κράτησης, με τους όρους και προϋποθέσεις που ορίζουν οι προηγούμενες υπουργικές αποφάσεις. Με άλλη απόφαση του Υπουργού Υγείας και των κατά περίπτωση συναρμόδιων Υπουργών, ύστερα από γνώμη του Ο.ΚΑ.ΝΑ., καθορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και κάθε αναγκαίο θέμα σχετικά: α) με τον καθορισμό των νοσοκομείων του ΕΣΥ, των στρατιωτικών νοσοκομείων και των χώρων και υποδομών των Ενόπλων Δυνάμεων και των καταστημάτων κράτησης, όπου θα εγκατασταθούν και θα

λειτουργήσουν μονάδες του Ο.ΚΑ.ΝΑ. και τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν τα νοσοκομεία έναντι του Ο.ΚΑ.ΝΑ., β) με τον τρόπο παραχώρησης της χρήσης κτιρίων ή και αδόμητων χώρων των παραπάνω νοσοκομείων και των νοσοκομείων των Ενόπλων Δυνάμεων προς τον Ο.ΚΑ.ΝΑ., γ) με τους όρους και τις προϋποθέσεις τοποθέτησης και εγκατάστασης προκατασκευασμένων δομών του Ο.ΚΑ.ΝΑ., όπου αυτό είναι αναγκαίο, δίχως να απαιτείται η έκδοση οικοδομικής άδειας, δ) με τις κάθε είδους συμβατικές υποχρεώσεις του Ο.ΚΑ.ΝΑ. από τη χρήση των παραπάνω ακινήτων ε) με την τοποθέτηση στις παραπάνω μονάδες ιατρών από τον κατάλογο των επικουρικών ιατρών που τηρείται στο Υπουργείο Υγείας, μετά από αίτημα του Ο.ΚΑ.ΝΑ., με σκοπό την κάλυψη των αναγκών και εφόσον δεν επαρκεί το ιατρικό προσωπικό του Ο.ΚΑ.ΝΑ..

4. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας και των κατά περίπτωση συναρμόδιων Υπουργών μπορεί να καθορίζονται οι γενικοί όροι, οι προϋποθέσεις και άλλα σχετικά θέματα για την εκτέλεση και εφαρμογή προγραμμάτων υποκατάστασης από δημόσιους φορείς.

5. Όποιος χορηγεί ουσίες για υποκατάσταση της εξάρτησης, κατά παράβαση της παραγράφου 3 και των σχετικών υπουργικών αποφάσεων, τιμωρείται με την ποινή της παραγράφου 1.

6. Η χορήγηση ανταγωνιστικών ουσιών που αδρανοποιούν τη λειτουργία των υποδοχέων των οπιούχων επιτρέπεται για τις ενδείξεις που αναφέρονται στην άδεια κυκλοφορίας τους. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας, ύστερα από γνώμη του Ο.ΚΑ.ΝΑ., καθορίζονται ειδικώς οι ουσίες, οι όροι και οι προϋποθέσεις χορήγησης, συνταγογράφησης και διάθεσης των ουσιών αυτών από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς και ιατρούς.

Άρθρο 23

Ιδιαίτερα διακεκριμένες περιπτώσεις

1. Με ισόβια κάθειρξη ή με πρόσκαιρη κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών, καθώς και με χρηματική ποινή από πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ μέχρι εξακόσιες χιλιάδες (600.000) ευρώ τιμωρείται ο δράστης των πράξεων των άρθρων 20 και 22:

α) όταν η πράξη του αφορά ναρκωτικά, τα οποία μπορούν να προκαλέσουν βαριά σωματική βλάβη (άρθρο 310 παράγραφος 2 του Ποινικού Κώδικα) και είτε προκάλεσαν βαριά σωματική βλάβη ή θάνατο σε τρίτον είτε προκάλεσαν επικίνδυνη σωματική βλάβη στην υγεία πολλών ατόμων,

β) όταν είναι ενήλικος και τελεί τις άνω πράξεις κατ' επάγγελμα με σκοπό να προκαλέσει τη χρήση ναρκωτικών από ανήλικο ή μεταχειρίζεται με οποιονδήποτε τρόπο ανήλικο πρόσωπο κατά την τέλεση των πράξεων αυτών.

2. Με ισόβια κάθειρξη, καθώς και με χρηματική ποινή από πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ μέχρι ένα εκατομμύριο (1.000.000) ευρώ τιμωρείται ο δράστης των πράξεων των άρθρων 20 και 22:

α) όταν κατ' επάγγελμα χρηματοδοτεί την τέλεση κάποιας πράξης διακίνησης ή κατ' επάγγελμα διακινεί ναρκωτικές ουσίες και το προσδοκώμενο όφελος του δράστη στις ανωτέρω περιπτώσεις υπερβαίνει το ποσό των εβδομήντα πέντε χιλιάδων (75.000) ευρώ,

β) όταν μετέρχεται κατά την τέλεση των πράξεων αυτών ή προς το σκοπό διαφυγής του τη χρήση όπλων, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 1 παρ. 1 του ν. 2168/1993.

Άρθρο 24

Πρόκληση και διαφήμιση

1. Όποιος παρακινεί ή προκαλεί άλλον στην παράνομη χρήση ναρκωτικών ή διαφημίζει τη χρήση τους ή παρέχει πληροφορίες για την κατασκευή ή την προμήθειά τους με σκοπό τη

διάδοσή τους ή προσφέρεται στη διακίνηση ναρκωτικών, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 20, τιμωρείται, αν δεν προβλέπεται βαρύτερη ποινή από άλλη διάταξη, με φυλάκιση τουλάχιστον έξι (6) μηνών και χρηματική ποινή πεντακόσια (500) ευρώ μέχρι πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ.

2. Αν ο δράστης τελεί τις πράξεις της παραγράφου 1 κατ' επάγγελμα ή με σκοπό το κέρδος γι' αυτόν ή τρίτον τιμωρείται με ποινή κάθειρξης έως δέκα (10) έτη.

3. Δεν συνιστά άδικη πράξη η διατύπωση γνώμης ή επιστημονικής κρίσης σχετικά με τα ναρκωτικά.

Άρθρο 25

Οδήγηση μεταφορικών μέσων

1. Με φυλάκιση τουλάχιστον πέντε (5) μηνών και με χρηματική ποινή χιλίων (1.000) ευρώ μέχρι δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) ευρώ, καθώς και με στέρηση από δύο έως πέντε έτη της άδειας οδήγησης ή του οικείου διπλώματος ή του πτυχίου ή του αποδεικτικού ναυτικής ικανότητας τιμωρείται όποιος οδηγεί ή κυβερνά οποιοδήποτε πλωτό, χερσαίο ή εναέριο μεταφορικό μέσο υπό την επίδραση ναρκωτικών. Αν από την πράξη αυτή προκλήθηκε απλή σωματική βλάβη επιβάλλεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους. Αν προκλήθηκε βαριά σωματική βλάβη επιβάλλεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών. Αν από την πράξη αυτή προκλήθηκε θάνατος επιβάλλεται ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης μέχρι δέκα ετών.

2. Μετά την πάροδο διετίας, το συμβούλιο πλημμελειοδικών, ύστερα από αίτηση του καταδικασθέντος, μπορεί να αποφασίσει για την επανάκτηση της άδειας, με την προϋπόθεση ότι έχει υποστεί επιτυχώς τη θεραπεία συντήρησης και απεξάρτησης.

3. Αν ο υπαίτιος της προβλεπόμενης από την παράγραφο 1 εδάφιο α' πράξης, παρακολουθεί εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, τιμωρείται με τις σχετικές διατάξεις του άρθρου 42 του ν. 2696/1999, όπως ισχύει.

Άρθρο 26

Ευθύνη και κυρώσεις νομικών προσώπων

1. Εφόσον οι πράξεις που προβλέπονται στις διατάξεις των άρθρων 20, 22 και 23, καθώς και οι πράξεις της απόπειρας και συμμετοχής σε αυτές τελέστηκαν από φυσικό πρόσωπο που ενεργεί προς όφελος νομικού προσώπου, ατομικά ή ως μέλος οργάνου αυτού που κατά το νόμο ή σύμφωνα με το καταστατικό του ασκεί διευθυντική εξουσία εντός αυτού και έγκειται, είτε στην εκπροσώπησή του είτε στην άσκηση ελέγχου είτε στη λήψη αποφάσεων στο όνομα του νομικού προσώπου, ανεξάρτητα από τις ποινικές ευθύνες των φυσικών προσώπων που είναι φυσικοί ή ηθικοί αυτουργοί των ανωτέρω εγκλημάτων, ή και συνεργοί σε αυτά, στα ως άνω νομικά πρόσωπα επιβάλλονται με απόφαση του προϊσταμένου της οικείας περιφερειακής διεύθυνσης του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Σ.Δ.Ο.Ε.) του Υπουργείου Οικονομικών: α) Διοικητικό πρόστιμο από εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ έως ένα εκατομμύριο (1.000.000) ευρώ. β) Προσωρινή ή σε περίπτωση υποτροπής οριστική απαγόρευση άσκησης εμπορικής δραστηριότητας και πρόσκαιρος ή σε περίπτωση υποτροπής, κατά τα άρθρα 88 επ. του Ποινικού Κώδικα, οριστικός αποκλεισμός από φορολογικά και άλλα ευεργετήματα, καθώς και από δημόσιες παροχές ή ενισχύσεις. γ) Προσωρινή ή οριστική παύση της λειτουργίας του καταστήματος, του γραφείου ή των εν γένει εγκαταστάσεων που χρησίμευσαν για την τέλεση του εγκλήματος.

2. Επίσης επιβάλλεται διάλυση του νομικού προσώπου με δικαστική απόφαση – όπου αυτό προβλέπεται – κατά τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις.

3. Σε κάθε περίπτωση εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις περί δήμευσης και κατάσχεσης και δήμευσης ναρκωτικών ουσιών των άρθρων 40 και 41, αντιστοίχως.

4. Οι ίδιες κυρώσεις επιβάλλονται στο νομικό πρόσωπο και όταν φυσικό πρόσωπο παραλείπει από πρόθεση εποπτεία και έλεγχο, σύμφωνα με την παράγραφο 1, καθιστώντας έτσι δυνατή την τέλεση ποινικών αδικημάτων που αναφέρονται στις διατάξεις των άρθρων 20, 22 και 23 από οποιονδήποτε τρίτο υποκείμενο στην εξουσία του.

5. Για την επιμέτρηση των κυρώσεων αυτών λαμβάνονται υπόψη τα κριτήρια του άρθρου 20 παράγραφος 3 εδάφιο δεύτερο και το ύψος του επιδιωχθέντος ή επιτευχθέντος οφέλους του νομικού προσώπου.

Άρθρο 27

Ευνοϊκά μέτρα

1. Αν ο υπαίτιος κάποιας από τις πράξεις των άρθρων 20 έως 22 πριν από την αμετάκλητη καταδίκη του, κρίνεται ότι με δική του πρωτοβουλία συντέλεσε με παροχή πληροφοριών στην ανακάλυψη ή εξάρθρωση εγκληματικής οργάνωσης διακίνησης ναρκωτικών ή στην ανακάλυψη και σύλληψη διακινητή ναρκωτικών, η δε ευθύνη του υπαιτίου και η βαρύτητα της πράξης του είναι καταδήλως μικρότερες από την ευθύνη των προσώπων στην ανακάλυψη και σύλληψη των οποίων συντέλεσε και τη βαρύτητα των πράξεων που τέλεσαν, το δικαστήριο αναγνωρίζει στο πρόσωπό του ελαφρυντική περίπτωση. Παράλληλα μπορεί να διατάξει και την αναστολή εκτέλεσης της ποινής για διάστημα από δύο (2) έως είκοσι (20) ετών, ανεξάρτητα από τη συνδρομή των όρων των άρθρων 99 επ. του Ποινικού Κώδικα.

2. Σε περίπτωση που για την ανακάλυψη ή εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή τη σύλληψη του διακινητή ναρκωτικών, είναι αναγκαία η προσωρινή αποφυλάκιση του ανωτέρω υπαιτίου, το συμβούλιο πλημμελειοδικών μπορεί με βούλευμα να διατάσσει την προσωρινή αναστολή της ποινικής δίωξης του ανωτέρω και την για ορισμένο χρόνο προσωρινή του απόλυση από τη φυλακή, προκειμένου να επαληθευτούν οι ανωτέρω πληροφορίες.

3. Αν, μετά την κατά τα άνω αναστολή της ποινικής δίωξης και αποφυλάκιση του υπαιτίου, προκύψει ότι οι δοθείσες από αυτόν πληροφορίες δεν ήταν αληθινές ή ότι δεν επρόκειτο για εγκληματική οργάνωση διακίνησης ναρκωτικών ή για διακινητή ναρκωτικών, το σχετικό βούλευμα ανακαλείται, διατάσσεται και πάλι η φυλάκιση του υπαιτίου και η ανασταλείσα ποινική δίωξη κατ' αυτού συνεχίζεται.

4. Για τις χορηγηθείσες από τον υπαίτιο πληροφορίες, συντάσσεται έκθεση ένορκης εξέτασης μάρτυρα, η οποία αποστέλλεται στον εποπτεύοντα τις υποθέσεις ναρκωτικών εισαγγελέα εφετών κατ' άρθρο 44 προκειμένου να λάβει γνώση. Η έκθεση ένορκης εξέτασης μάρτυρα τηρείται σε ειδικό αρχείο της εισαγγελίας, όπου επίσης αποστέλλεται και τηρείται έκθεση της αρμόδιας αρχής, η οποία προέβη με βάση τις ανωτέρω πληροφορίες στην εξάρθρωση εγκληματικής οργάνωσης διακίνησης ναρκωτικών ή στη σύλληψη διακινητή ναρκωτικών ουσιών. Των ανωτέρω εκθέσεων λαμβάνουν γνώση μόνο τα μέλη του αρμόδιου δικαστικού συμβουλίου ή δικαστηρίου τα οποία εξετάζουν και αυτεπαγγέλτως τη χορήγηση ή μη των προβλεπόμενων στις προηγούμενες παραγράφους ευεργετημάτων. Οι διατάξεις των άρθρων 9 και 10 του ν. 2928/2001 εφαρμόζονται και για τις αξιόποινες πράξεις του άρθρου 23 του παρόντος.

5. Αν οι όροι της παραγράφου 1 συντρέξουν μετά την αμετάκλητη καταδίκη του υπαιτίου, το συμβούλιο πλημμελειοδικών μπορεί να διατάξει την απόλυσή του από τις φυλακές υπό όρο και χωρίς τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 105 του Ποινικού Κώδικα.

Άρθρο 28

Πράξεις ελεγκτικών οργάνων

1. Δεν είναι άδικη η πράξη αστυνομικού, τελωνειακού υπαλλήλου, υπαλλήλου του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (Σ.Δ.Ο.Ε.) και στελέχους του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής, ο οποίος με εντολή του αρμόδιου για τη δίωξη ναρκωτικών προϊσταμένου του και με σκοπό την ανακάλυψη ή σύλληψη προσώπου που διαπράττει έγκλημα από τα αναφερόμενα στα άρθρα 20, 22 και 23, αφού τηρηθεί η διαδικασία του άρθρου 253Α παράγραφος 3 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, δρα ως αγοραστής ή μεσολαβητής ή μεταφορέας ή φύλακας ναρκωτικών ουσιών ή με άλλους τρόπους που δεν δημιουργούν ούτε επιτείνουν κινδύνους για τρίτα πρόσωπα. Το ίδιο ισχύει και για τον ιδιώτη που με αυτόν το σκοπό τελεί ανάλογες ενέργειες ύστερα από πρόταση των αρμόδιων, για τη δίωξη ναρκωτικών, υπηρεσιών.
2. Τα ανωτέρω ελεγκτικά όργανα ή ο ιδιώτης μπορούν να ενεργούν τις πράξεις της παραγράφου 1 και να συναλλάσσονται με συγκαλυμμένα στοιχεία ταυτότητας, φορολογικά ή άλλα στοιχεία, καθώς και να διεξάγουν συναλλαγές επιβαλλόμενες αποκλειστικά από τις ανάγκες της συγκαλυμμένης δράσης. Η διαδικασία για την έκδοση των στοιχείων συγκαλύψης των ελεγκτικών οργάνων ή του ιδιώτη, η διαδικασία έγκρισης για τη διενέργεια συναλλαγών εκ μέρους τους με αυτά τα στοιχεία, η διαδικασία εγκρίσεως των προς διάθεση χρηματικών ποσών για τις ανάγκες της συγκαλυμμένης δράσης, καθώς και κάθε άλλο σχετικό θέμα καθορίζονται με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και Ναυτιλίας και Αιγαίου.
3. Εφόσον υφίστανται σοβαρές ενδείξεις σε βάρος συγκεκριμένων προσώπων για την τέλεση εγκλημάτων διακίνησης ναρκωτικών ουσιών κατά τα άρθρα 20, 22 και 23 επιτρέπεται, σύμφωνα με τη διαδικασία που ορίζεται στο άρθρο 253Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, η εκτός κατοικίας καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα, καθώς και η χρησιμοποίηση του υλικού ως αποδεικτικού στοιχείου ενώπιον των εισαγγελικών, ανακριτικών και δικαστικών αρχών.

Άρθρο 29

Καλλιέργεια κάνναβης, χρήση ναρκωτικών ουσιών, πλαστογραφία ιατρικής συνταγής

1. Όποιος, για δική του αποκλειστικά χρήση, με οποιονδήποτε τρόπο προμηθεύεται ή κατέχει ναρκωτικά, σε ποσότητες που δικαιολογούνται μόνο για την ατομική του χρήση ή κάνει χρήση αυτών ή καλλιεργεί φυτά κάνναβης σε αριθμό ή έκταση που δικαιολογούνται μόνο για την ατομική του χρήση, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι πέντε (5) μηνών. Η διαπίστωση του σκοπού εξυπηρέτησης της δικής του αποκλειστικά χρήσης γίνεται με συνεκτίμηση του είδους, της καθαρότητας και της ποσότητας του συγκεκριμένου ναρκωτικού, σε συνδυασμό με τη συχνότητα χρήσης, το χρόνο χρήσης, την ημερήσια δόση και τις ιδιαίτερες ανάγκες χρήσης του συγκεκριμένου χρήστη.
2. Ο δράστης της πράξης της προηγούμενης παραγράφου μπορεί να κριθεί ατιμώρητος, εάν το δικαστήριο, εκτιμώντας τις περιστάσεις τέλεσης της πράξης και την προσωπικότητα του δράστη, κρίνει ότι η αξιόποινη πράξη ήταν εντελώς περιστασιακή και δεν είναι πιθανόν να επαναληφθεί.
3. Καταδικαστικές αποφάσεις της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου δεν καταχωρίζονται στα αντίγραφα των δελτίων ποινικού μητρώου.
4. Με φυλάκιση μέχρι δύο ετών τιμωρείται όποιος καταρτίζει πλαστή, νοθεύει ή χρησιμοποιεί πλαστή ιατρική συνταγή χορήγησης ναρκωτικών με σκοπό τη χρήση τους από τον ίδιο.

Άρθρο 30

Μεταχείριση εξαρτημένων χρηστών από ναρκωτικές ουσίες

1. Όσοι απέκτησαν την έξη της χρήσης ναρκωτικών και δεν μπορούν να την αποβάλουν με τις δικές τους δυνάμεις, υποβάλλονται σε ειδική μεταχείριση κατά τους όρους του άρθρου αυτού και των άρθρων 31–35.

2. Η συνδρομή ή μη των προϋποθέσεων της προηγούμενης παραγράφου διαπιστώνεται κατά την άσκηση της ποινικής δίωξης και σε κάθε φάση της ποινικής διαδικασίας, σύμφωνα με την αρχή της ηθικής αποδείξεως, όπως ορίζεται από το άρθρο 177 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

3. Για τη διάγνωση της εξάρτησης ενός προσώπου από ναρκωτικά συνεκτιμώνται ιδίως ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα στοιχεία: πιστοποιήσεις αναγνωρισμένων υπηρεσιών απεξάρτησης, χορήγησης υποκαταστάτων ή ανταγωνιστικών στα οπιοειδή ουσιών, περίθαλψης για παθήσεις συνδεδεμένες με τη χρήση ουσιών, ψυχολογικά και κοινωνικά δεδομένα που αφορούν τον κατηγορούμενο, ευρήματα εργαστηριακών εξετάσεων που αποκαλύπτουν χρήση ναρκωτικών για μακρόχρονες περιόδους.

Σε κάθε φάση της ποινικής διαδικασίας δύναται να διαταχθεί πραγματογνωμοσύνη είτε αυτεπάγγελτα είτε μετά από αίτημα του κατηγορουμένου, προκειμένου να καθοριστεί αν πράγματι υπάρχει εξάρτηση, όπως επίσης και το είδος και η βαρύτητα αυτής. Η αποδοχή ή η απόρριψη του αιτήματος για πραγματογνωμοσύνη πρέπει να αιτιολογείται ειδικά. Η πραγματογνωμοσύνη συνεκτιμάται με τα παραπάνω διαγνωστικά κριτήρια. Πίνακας με τις υπηρεσίες που πληρούν τις προϋποθέσεις για τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης διαβιβάζεται ανά έτος στον αρμόδιο εισαγγελέα με ευθύνη των Υπουργείων που τις εποπτεύουν. Οι εργαστηριακές εξετάσεις διενεργούνται από αρμόδια δημόσια εργαστήρια της χώρας, όπως τα πανεπιστημιακά εργαστήρια και τα εργαστήρια των Ιατροδικαστικών Υπηρεσιών και τα εργαστήρια της Ελληνικής Αστυνομίας.

4. Δράστης, στο πρόσωπο του οποίου κατά το χρόνο της πράξης συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1, αν είναι υπαίτιος τέλεσης:

α. Των πράξεων του άρθρου 29 παράγραφοι 1 και 2 παραμένει ατιμώρητος.

β. Των πράξεων του άρθρου 20 τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους.

γ. Των πράξεων του άρθρου 21 παράγραφοι 1 εδάφιο β' και 2 τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός (1) έτους.

δ. Των πράξεων του άρθρου 22 τιμωρείται με πρόσκαιρη κάθειρξη μέχρι δέκα (10) ετών.

5. Ο κατά νόμο ποινικός χαρακτήρας των πράξεων που τελέστηκαν από δράστη, στο πρόσωπο του οποίου συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1, κρίνεται με βάση την απειλούμενη στην παράγραφο 4 στοιχεία β', γ' και δ' ποινή.

Άρθρο 31

Ειδική μεταχείριση χρηστών ναρκωτικών ουσιών στην προδικασία

Σε περίπτωση εγκλημάτων των άρθρων 20 έως 25, 29 και 30 παράγραφος 4, όπως και σε περίπτωση εγκλήματος που φέρεται ότι τελέστηκε για να διευκολυνθεί η χρήση ναρκωτικών ουσιών, εφόσον τα εγκλήματα αυτά έχουν τελεστεί από πρόσωπο το οποίο απέκτησε την έξη της χρήσης ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορεί να την αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις κατά το άρθρο 30 παράγραφος 1, τότε:

α) Εάν ο κατηγορούμενος δηλώσει ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς

υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, ο ανακριτής με σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα μπορεί αυτοτελώς ή αντί της προσωρινής κράτησης να επιβάλει ως περιοριστικό όρο την εισαγωγή του σε εγκεκριμένο κατά νόμο θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης.

β) Σε περίπτωση επιβολής προσωρινής κράτησης εάν ο κατηγορούμενος δηλώσει ότι επιθυμεί να παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης εντός θεραπευτικών ή ειδικών καταστημάτων κράτησης ή καταστημάτων κράτησης ή τμημάτων αυτών στα οποία λειτουργεί τέτοιο πρόγραμμα, υποβάλλεται σε πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης διάρκειας τριών εβδομάδων. Μετά την ολοκλήρωση της παραπάνω φάσης, ειδική επιτροπή οριζόμενη από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αποτελούμενη από το κατά το άρθρο 10 του Σωφρονιστικού Κώδικα Συμβούλιο Φυλακής, στη σύνθεση του οποίου προστίθενται για τη συγκεκριμένη περίπτωση ο υπεύθυνος του προγράμματος σωματικής αποτοξίνωσης ή ο υπεύθυνος του προγράμματος ψυχολογικής απεξάρτησης του καταστήματος κράτησης μπορεί να διατάξει την παρακολούθηση ειδικού συμβουλευτικού προγράμματος ψυχολογικής απεξάρτησης. Ο χρόνος παραμονής στα ανωτέρω αναφερόμενα καταστήματα υπολογίζεται ως χρόνος προσωρινής κράτησης ή σε περίπτωση καταδίκης σε ποινή κατά της ελευθερίας ως χρόνος έκτισης της ποινής.

γ) Σε περίπτωση αντικατάστασης της προσωρινής κράτησης με περιοριστικούς όρους, το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο μπορεί, μεταξύ των όρων, να συμπεριλάβει και την παρακολούθηση θεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης του αιτούντος, εφόσον έχει γίνει δεκτός από εγκεκριμένο προς τούτο φορέα.

Άρθρο 32

Έννομες συνέπειες της συμμετοχής σε θεραπευτικά προγράμματα απεξάρτησης εκτός καταστημάτων κράτησης

1. Σε περίπτωση εγκλημάτων που αναφέρονται στο άρθρο 31 εκτός των εγκλημάτων του άρθρου 23 και εκτός των εγκλημάτων που προβλέπονται στα άρθρα 187Α, 299, 310 παράγραφος 3, 311, 322, 323, 324, 336 και 380 παρ. 2 του Ποινικού Κώδικα, εφόσον αυτά έχουν τελεστεί από πρόσωπο που συμμετέχει σε εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, τότε:

α) Ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών, μπορεί με αιτιολογημένη διάταξή του και με έγκριση του εισαγγελέα εφετών να αναβάλλει για ορισμένο χρόνο την άσκηση ποινικής δίωξης, η οποία μπορεί να παρατείνεται, αν λαμβάνει γνώση από έκθεση ή και εκθέσεις του διευθυντή εγκεκριμένου κατά νόμο συμβουλευτικού ή θεραπευτικού προγράμματος σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, ότι ο δράστης έχει προσέλθει οικειοθελώς και καταβάλλει σοβαρές προσπάθειες για την απεξάρτησή του. Αν ο δράστης ολοκληρώσει με επιτυχία το θεραπευτικό πρόγραμμα, σύμφωνα με έγγραφη βεβαίωση και έκθεση του διευθυντή του προγράμματος, το συμβούλιο πλημμελειοδικών, μπορεί να απόσχει οριστικά από την ποινική δίωξη, εφόσον η τελευταία θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την επανένταξή του στην κοινωνική ζωή. Τα στοιχεία που αναφέρονται στις παραπάνω εκθέσεις του διευθυντή θεραπευτικού προγράμματος είναι απόρρητα και απαγορεύεται η ανακοίνωσή τους σε οποιονδήποτε άλλον εκτός από τον ίδιο το χρήστη ναρκωτικών, που υποβλήθηκε σε θεραπεία, επί ανηλίκου δε στον έχοντα την επιμέλεια. Το ευεργέτημα των προηγούμενων εδαφίων παρέχεται μία μόνο φορά.

β) Ο αρμόδιος εισαγγελέας αναστέλλει με διάταξή του την ισχύ εντάλματος σύλληψης προσώπου, που παρακολουθεί εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, εάν το ένταλμα αυτό αφορά εγκλήματα που αναφέρονται στην παρούσα

παράγραφο και φέρονται ότι τελέστηκαν πριν από την εισαγωγή του διωκομένου στο παραπάνω πρόγραμμα. Στην περίπτωση που έχει διατηρηθεί η ισχύς του με σύμφωνη γνώμη του προέδρου εφετών ή με βούλευμα, τότε για την αναστολή αποφασίζει το συμβούλιο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η κατηγορία.

γ) Το δικαστήριο που εξέδωσε την οριστική, τελεσίδικη ή αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση αναστέλλει την εκτέλεση των στερητικών της ελευθερίας και των χρηματικών ποινών, προσώπου που παρακολουθεί εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης εκτός σωφρονιστικών καταστημάτων μέχρι την ολοκλήρωσή του, εάν οι ποινές αυτές αφορούν πράξεις που αναφέρονται στην παρούσα παράγραφο και τελέστηκαν πριν από την εισαγωγή του διωκομένου στο θεραπευτικό πρόγραμμα, εφόσον βεβαιώνεται από τον υπεύθυνο αυτού του προγράμματος η συνεπής παρακολούθησή του εκ μέρους του διωκομένου. Η αναστολή αυτή χορηγείται υπό τον όρο συνέχισης της παρακολούθησης και ολοκλήρωσης του προγράμματος απεξάρτησης και ανακαλείται σε περίπτωση παραβίασης των όρων αυτών.

Με τις ίδιες προϋποθέσεις και με διάταξη του αρμόδιου εισαγγελέα αναστέλλεται προσωρινά η εκτέλεση των ανωτέρω ποινών έως ότου εκδοθεί η απόφαση του δικαστηρίου επί της αίτησης αναστολής εκτέλεσης που υποβάλλεται κατά το προηγούμενο εδάφιο.

Εάν για οποιονδήποτε λόγο έχει χωρήσει βεβαίωση της χρηματικής ποινής και των εξόδων, με απόφαση του προϊσταμένου της αρμόδιας δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας (ΔΟΥ), αναστέλλεται υποχρεωτικά η λήψη κάθε δυσμενούς ατομικού μέτρου και κάθε μέτρου αναγκαστικής είσπραξης της συναφούς οφειλής ως και κάθε τοκογονία ή προσαύξηση του βεβαιωθέντος ποσού. Για την εφαρμογή της διάταξης του προηγούμενου εδαφίου επιμελείται, κατόπιν αιτήσεως του καταδικασθέντος, ο αρμόδιος εισαγγελέας εκτέλεσης ποινών του δικαστηρίου που εξέδωσε την περί αναστολής απόφαση, ενημερώνοντας εγγράφως τον προϊστάμενο της αρμόδιας ΔΟΥ. Εάν η αναστολή ανακληθεί, ο εισαγγελέας εκτέλεσης ποινών ενημερώνει σχετικά τον προϊστάμενο της αρμόδιας ΔΟΥ. Στην περίπτωση αυτή η αναστολή των δυσμενών ατομικών μέτρων και των μέτρων αναγκαστικής είσπραξης της συναφούς οφειλής ανακαλείται και συνεχίζονται η τοκογονία ή οι προσαυξήσεις του βεβαιωθέντος ποσού.

2. Σε δράστη που κατηγορείται για εγκλήματα της παραγράφου 1 και απέκτησε την έξη της χρήσης ναρκωτικών ουσιών, την οποία δεν μπορεί να αποβάλει με τις δικές του δυνάμεις εφόσον έχει ενταχθεί σε εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης:

α) Χορηγείται αναβολή στράτευσης, η οποία διακόπτεται ύστερα από γραπτή βεβαίωση του διευθυντή του θεραπευτικού προγράμματος ότι ολοκληρώθηκε ή διακόπηκε η θεραπευτική αγωγή. Οι διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου εφαρμόζονται και επί των ανυποτάκτων.

β) Δεν επιτρέπεται η σύλληψη και παραπομπή σε δίκη για λιποταξία και τα συναφή προς αυτήν εγκλήματα, καθώς και για τα λοιπά εγκλήματα κατά της στρατιωτικής υποχρεώσεως των άρθρων 32-45 του ν. 2287/1995 περί Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα.

γ) Η συμμετοχή του σε θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης αποτελεί υποχρεωτικό λόγο αναβολής της δίκης. Κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης του προγράμματος αναστέλλεται η παραγραφή οποιουδήποτε εγκλήματος του θεραπευομένου. Στην περίπτωση αυτή, οι προβλεπόμενοι στο άρθρο 113 παράγραφος 3 εδάφιο α' του Ποινικού Κώδικα χρονικοί περιορισμοί της αναστολής παρατείνονται κατά τρία (3) έτη. Ως χρόνος θεραπευτικού

προγράμματος θεωρείται και ο εγκεκριμένος από τον επιστημονικό διευθυντή του οικείου προγράμματος κοινωνικής επανένταξης.

3. Απαγορεύεται σε οποιονδήποτε, εκτός από εκπρόσωπο της δικαστικής αρχής, να εισέλθει στους χώρους των παραπάνω θεραπευτικών προγραμμάτων απεξάρτησης, χωρίς γραπτή άδεια του διευθυντή τους. Με βούλευμα του συμβουλίου εφετών, ύστερα από πρόταση του αρμόδιου εισαγγελέα, μπορεί να διαταχθεί η σύλληψη και παραπομπή σε δίκη ατόμου που παρακολουθεί θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης αν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις ότι έχει διαπράξει είτε κακούργημα του άρθρου 23 είτε κακούργημα των άρθρων 187Α, 299, 310 παράγραφος 3, 311, 322, 323, 324, 336 και 380 παράγραφος 2 του Ποινικού Κώδικα.

Άρθρο 33

Έννομες συνέπειες της ολοκλήρωσης θεραπευτικού προγράμματος απεξάρτησης εκτός σωφρονιστικών καταστημάτων

1. Μετά την ολοκλήρωση με επιτυχία του εγκεκριμένου κατά νόμο συμβουλευτικού ή θεραπευτικού προγράμματος σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, που πιστοποιείται εγγράφως από τον επιστημονικό διευθυντή του οικείου προγράμματος:

α) Ανεξάρτητα από τους όρους που θέτουν οι διατάξεις των άρθρων 99 και επόμενα του Ποινικού Κώδικα, αν κάποιος καταδικαστεί για εγκλήματα από τα αναφερόμενα στο άρθρο 32 παράγραφος 1, που τελέστηκαν πριν από την εισαγωγή του στο θεραπευτικό πρόγραμμα, η εκτέλεση τόσο της στερητικής της ελευθερίας όσο και της χρηματικής ποινής αναστέλλεται υποχρεωτικά για ορισμένο χρονικό διάστημα, που δεν μπορεί να είναι κατώτερο από τρία (3) και ανώτερο από έξι (6) έτη, σύμφωνα με τους όρους που καθορίζονται από το δικαστήριο, οι οποίοι πρέπει να σχετίζονται με τη διαπίστωση της διατήρησης της απεξάρτησης. Όσοι έχουν καταδικαστεί μπορούν να υποβάλουν σχετική αίτηση αναστολής στο δικαστήριο που εξέδωσε την οριστική, τελεσίδικη ή αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση. Η παραπάνω αναστολή ανακαλείται μόνο αν δεν τηρηθούν οι όροι της απόφασης. Εάν η αναστολή δεν ανακληθεί η ποινή που είχε ανασταλεί θεωρείται σαν να μην είχε επιβληθεί.

Εάν για οποιονδήποτε λόγο έχει χωρήσει βεβαίωση της χρηματικής ποινής και των εξόδων, με απόφαση του προϊστάμενου της αρμόδιας ΔΟΥ, αναστέλλεται υποχρεωτικά η λήψη κάθε δυσμενούς ατομικού μέτρου και κάθε μέτρου αναγκαστικής είσπραξης της συναφούς οφειλής ως και κάθε τοκογονία ή προσαύξηση του βεβαιωθέντος ποσού για όσο χρόνο διαρκεί η αναστολή που χορηγήθηκε κατά τα ανωτέρω εδάφια ή κατά τις διατάξεις των άρθρων 99 και επόμενα του Π.Κ.. Εφόσον ο χρόνος δοκιμασίας παρέλθει επιτυχώς, τα σχετικά χρέη διαγράφονται κατά τον ίδιο τρόπο. Για την εφαρμογή της διάταξης του προηγούμενου εδαφίου επιμελείται, κατόπιν αιτήσεως του καταδικασθέντος, ο αρμόδιος εισαγγελέας εκτέλεσης ποινών του δικαστηρίου που εξέδωσε την περί αναστολής απόφαση, ενημερώνοντας εγγράφως τον προϊστάμενο της αρμόδιας ΔΟΥ.

Εάν η αναστολή ανακληθεί, ο εισαγγελέας εκτέλεσης ποινών ενημερώνει σχετικά τον προϊστάμενο της αρμόδιας ΔΟΥ. Στην περίπτωση αυτή η αναστολή των δυσμενών ατομικών μέτρων και των μέτρων αναγκαστικής είσπραξης της συναφούς οφειλής ανακαλείται και συνεχίζονται η τοκογονία ή οι προσαυξήσεις του βεβαιωθέντος ποσού.

β) Ο αρμόδιος εισαγγελέας ζητά από το συμβούλιο πλημμελειοδικών να μην εγγράφονται σε απόσπασμα ή αντίγραφο φύλλου ποινικού μητρώου αποφάσεις ή βουλεύματα για εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 32, εκτός από εκείνα που προορίζονται αποκλειστικώς για χρήση του δικαστηρίου.

γ) Το δικαστήριο αναγνωρίζει ελαφρυντική περίσταση κατά την επιμέτρηση της ποινής υποχρεωτικά στον δράστη που έχει τελέσει εγκλήματα από αυτά που αναφέρονται στα άρθρα 31 και 32 και δυνητικά στις λοιπές περιπτώσεις εγκλημάτων.

2. Όποιος έχει βεβαίωση ολοκλήρωσης εγκεκριμένου κατά νόμο συμβουλευτικού ή θεραπευτικού προγράμματος σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, θεωρείται ότι κατά την εισαγωγή του για θεραπεία είχε αποκτήσει την έξη της χρήσης ναρκωτικών ουσιών.

3. Η βεβαίωση σταθεροποίησης και βελτίωσης, συντήρησης ή απεξάρτησης που εκδίδεται από τα εγκεκριμένα κατά νόμο ειδικά θεραπευτικά προγράμματα, αποτελεί πλήρη απόδειξη για κάθε νόμιμη χρήση.

Άρθρο 34

Εισαγωγή σε θεραπευτικό ή ειδικό κατάστημα κράτησης

1. Αν καταδικαστεί για πράξη του άρθρου 32 παράγραφος 1 δράστης που κρίθηκε ως εξαρτημένος και δηλώνει ότι επιθυμεί να συμμετάσχει σε εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, διατάσσεται η εισαγωγή του σε θεραπευτικό ή ειδικό κατάστημα κράτησης ή σε κατάστημα κράτησης ή σε τμήμα αυτού στο οποίο λειτουργεί τέτοιο πρόγραμμα, όπου υποβάλλεται σε πρόγραμμα παρακολούθησης και σωματικής αποτοξίνωσης διάρκειας τριών εβδομάδων. Μετά την επιτυχή ολοκλήρωση της παραπάνω φάσης, ειδική επιτροπή που ορίζεται στο άρθρο 31 στοιχείο β' μπορεί να διατάξει την παρακολούθηση ειδικού συμβουλευτικού προγράμματος ψυχολογικής απεξάρτησης. Ο χρόνος παραμονής στα ανωτέρω καταστήματα υπολογίζεται ως χρόνος έκτισης της ποινής.

2. Εάν κρατούμενος για οποιαδήποτε αξιόποινη πράξη ισχυριστεί ότι είναι εξαρτημένος από ναρκωτικά, δηλώνοντας παράλληλα ότι επιθυμεί να συμμετάσχει σε πρόγραμμα απεξάρτησης, η ειδική επιτροπή του άρθρου 31 περίπτωση β' διατάσσει την εισαγωγή του σε πρόγραμμα παρακολούθησης και σωματικής αποτοξίνωσης εντός σωφρονιστικού καταστήματος. Μετά την παρέλευση τριών εβδομάδων συνέρχεται η ίδια επιτροπή και, εφόσον διαγνώσει ότι ο κρατούμενος είναι ψυχολογικά εξαρτημένος από τη χρήση ναρκωτικών, διατάσσει την εισαγωγή του σε συμβουλευτικό πρόγραμμα ψυχολογικής απεξάρτησης που λειτουργεί εντός του σωφρονιστικού καταστήματος.

3. Εάν σε κατάστημα κράτησης εφαρμόζεται εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης, ο κρατούμενος που το παρακολουθεί δεν μεταγεται σε άλλο κατάστημα για όσο χρόνο διαρκεί η συστηματική παρακολούθηση εκ μέρους του, εκτός αν παραγγελθεί η μεταγωγή του για λόγους σχετικούς με την ομαλή λειτουργία του καταστήματος κράτησης ή δικαστικούς, οπότε επαναμετάγεται μετά την έκλειψη αυτής της αιτίας. Σε περίπτωση μεταγωγής για λόγους σχετικούς με την ομαλή λειτουργία του καταστήματος κράτησης (άρθρα 72 περίπτωση δ' και 76 του ν. 2776/1999, Α' 291) προτιμάται κατάστημα όπου αναπτύσσεται εγκεκριμένο συμβουλευτικό πρόγραμμα, εκτός αν επιβάλλεται η μεταγωγή για σοβαρούς λόγους σε άλλο. Όποιος κρατούμενος έχει κριθεί ως εξαρτημένος κατά τα οριζόμενα παραπάνω και επιθυμεί να παρακολουθήσει συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα ψυχολογικής απεξάρτησης, πρέπει να διευκολύνεται ή να μεταγεται σε φυλακή όπου λειτουργεί σχετικό πρόγραμμα και παραμένει αν το παρακολουθεί συστηματικά, εφόσον οι εκάστοτε διαθέσιμοι χώροι το επιτρέπουν.

Άρθρο 35

Απόλυση υπό όρο

1. Όποιος έχει καταδικαστεί για εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 32 παράγραφος 1 σε στερητική της ελευθερίας ποινή και την εκτίει στη φυλακή, αν παρακολούθησε με επιτυχία εγκεκριμένο κατά νόμο συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης και υπάρχει βεβαίωση από αναγνωρισμένο θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης που λειτουργεί εκτός του σωφρονιστικού καταστήματος ότι γίνεται αποδεκτός σε αυτό, μπορεί να απολυθεί με βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής και πριν από τη συμπλήρωση του χρόνου που ορίζεται στα άρθρα 105 και επόμενα του Ποινικού Κώδικα, με τον όρο παρακολούθησης του οικείου προγράμματος και εφόσον έχει εκτίσει με οποιονδήποτε τρόπο τουλάχιστον το ένα πέμπτο (1/5) της ποινής. Οι υπεύθυνοι του προγράμματος έχουν την υποχρέωση να ενημερώνουν την πρώτη ημέρα κάθε δεύτερου μήνα τη δικαστική αρχή και να συμπληρώνουν ειδικό δελτίο, στο οποίο αναφέρεται ρητά η συνεχής παρακολούθηση, η συναφής πρόοδος, η σταθεροποίηση και η επιτυχής ολοκλήρωσή του. Η αδικαιολόγητη διακοπή της παρακολούθησης του προγράμματος αναφέρεται άμεσα στον αρμόδιο εισαγγελέα πλημμελειοδικών και το συμβούλιο πλημμελειοδικών προχωρεί σε ανάκληση της απόλυσης.

2. Όποιος καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης για οποιοδήποτε έγκλημα και υποβάλλεται σε συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής και ψυχικής

απεξάρτησης κατά την προηγούμενη παράγραφο, μπορεί με βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών του τόπου της κράτησης, ύστερα από γνώμη της οικείας ειδικής επιτροπής του άρθρου 31 στοιχείο β', να απολυθεί υπό όρο και πριν από τη συμπλήρωση του χρόνου που ορίζεται στα άρθρα 105 και επόμενα του Π.Κ., εφόσον έχει παρακολουθήσει με επιτυχία το πρόγραμμα απεξάρτησης. Το συμβούλιο μπορεί να επιβάλει στον απολυόμενο την υποχρέωση να εμφανίζεται ανά τακτικά χρονικά διαστήματα σε ειδικό θεραπευτικό κατάστημα απεξάρτησης και να υποβάλλεται σε εξετάσεις. Αν από αυτές αποδειχθεί ότι ξανάρχισε τη χρήση ναρκωτικών ή αν αρνείται ή παραλείπει να εξετάζεται, το ειδικό θεραπευτικό κατάστημα υποχρεούται να ειδοποιεί τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών, οπότε ανακαλείται η απόλυση με βούλευμα του συμβουλίου πλημμελειοδικών.

3. Ο χρόνος παραμονής στο εγκεκριμένο κατά νόμο θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης σε κάθε περίπτωση θεωρείται ως χρόνος έκτισης ποινής.

4. Εφόσον εκείνος που καταδικάστηκε έχει απολυθεί υπό όρο, ύστερα από επιτυχή παρακολούθηση εγκεκριμένου θεραπευτικού προγράμματος, η καταδικαστική απόφαση για εγκλήματα που αναφέρονται στο άρθρο 32, καθώς και το βούλευμα που διατάσσει την απόλυση κατά τις προηγούμενες παραγράφους αναγράφεται μόνο στα αντίγραφα ποινικού μητρώου που προορίζονται για δικαστική χρήση.

5. Όποιος καταδικάστηκε για έγκλημα του άρθρου 23 σε ποινή ισόβιας κάθειρξης, μπορεί να απολυθεί υπό τον όρο της ανάκλησης εφόσον έχει εκτίσει τουλάχιστον είκοσι πέντε έτη. Στον κατάδικο αυτόν δεν μπορεί να χορηγηθεί η απόλυση υπό όρο αν δεν έχει παραμείνει στο κατάστημα κράτησης για χρονικό διάστημα είκοσι ετών. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 105 και επόμενα του Ποινικού Κώδικα.

Άρθρο 36

Απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος

1. Σε περίπτωση καταδίκης σε ποινή κάθειρξης για εγκλήματα των άρθρων 20, 22, 23, 24 παράγραφος 1 εδάφιο τέταρτο και 25 παράγραφος 1 εδάφιο τέταρτο, το δικαστήριο μπορεί να

διατάσσει την απαγόρευση άσκησης του επαγγέλματος του δράστη για ένα (1) μέχρι πέντε (5) έτη, εφόσον κρίνει ότι η παράβαση έχει σχέση με το επάγγελμά του. Οι διατάξεις που προβλέπουν πειθαρχικές ή διοικητικές κυρώσεις εξακολουθούν να ισχύουν παραλλήλως.

2. Η απαγόρευση της άσκησης του επαγγέλματος αρχίζει από τη λήξη της στερητικής της ελευθερίας ποινής. Αν εκτός από την ποινή έχει επιβληθεί και μέτρο ασφαλείας, η απαγόρευση αρχίζει από τη λήξη του μέτρου. Η απαγόρευση λήγει και πριν από τον οριζόμενο από την απόφαση χρόνο, εφόσον ο δράστης ολοκληρώσει εγκεκριμένο κατά νόμο, συμβουλευτικό ή θεραπευτικό πρόγραμμα σωματικής αποτοξίνωσης με ή χωρίς υποκατάστατα και σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης.

3. Η απαγόρευση της άσκησης επαγγέλματος συνεπάγεται και την παύση της λειτουργίας του καταστήματος ή γραφείου, για ίσο χρονικό διάστημα, αν η άσκηση του επαγγέλματος αυτού προϋποθέτει την ύπαρξη και λειτουργία τους.

4. Για όσο χρόνο διαρκεί η απαγόρευση άσκησης του επαγγέλματος, εκείνος στον οποίο έχει επιβληθεί δεν μπορεί να ασκήσει το επάγγελμα αυτό ούτε προσωπικά, ούτε μέσω άλλου ή για λογαριασμό τρίτου. Σε περίπτωση παράβασης της απαγόρευσης αυτής ο υπαίτιος τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός (1) έτους και με χρηματική ποινή.

Άρθρο 37

Περιορισμοί διαμονής

Σε κάθε περίπτωση καταδίκης σε ποινή κάθειρξης για τέλεση εγκλημάτων των άρθρων 20, 22, 23, 24 παράγραφος 2 και 25 παράγραφος 1 εδάφιο τέταρτο, το δικαστήριο, αν κρίνει ότι η διαμονή του καταδικασμένου σε ορισμένους τόπους δημιουργεί κινδύνους για τον ίδιο ή για τρίτους, μπορεί να διατάξει την απαγόρευση της διαμονής του στους τόπους αυτούς για χρονικό διάστημα ενός (1) μέχρι πέντε (5) ετών.

Άρθρο 38

Εκτέλεση μέτρου περιορισμού διαμονής

1. Ο περιορισμός διαμονής του προηγούμενου άρθρου εκτελείται με την επιμέλεια του εισαγγελέα πλημμελειοδικών του τόπου διαμονής του καταδικασμένου, μέσω των αστυνομικών αρχών. Ο εισαγγελέας μπορεί να επιτρέψει την άρση του περιορισμού διαμονής για σύντομα χρονικά διαστήματα και για την εκπλήρωση προσωπικών ή οικογενειακών αναγκών του καταδικασμένου.

2. Το τριμελές πλημμελειοδικείο του τόπου διαμονής του καταδικασμένου μετά τη συμπλήρωση έξι (6) μηνών μπορεί να άρει τους περιορισμούς διαμονής ή να μειώσει τη διάρκειά τους, ύστερα από αίτηση του καταδικασμένου ή αιτιολογημένη έκθεση του εισαγγελέα του τόπου διαμονής του.

Άρθρο 39

Ανήλικοι και νεαροί ενήλικες δράστες

1. Σε ανήλικους ή σε νεαρούς ενήλικες που τέλεσαν πράξεις προβλεπόμενες στον παρόντα Κώδικα εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 121 έως 133 του Ποινικού Κώδικα, εφόσον είναι ευμενέστερες γι' αυτούς.

2. Σε ανήλικους οι οποίοι κρίνονται ποινικώς υπεύθυνοι κατά το άρθρο 127 του Ποινικού Κώδικα: α) για πράξεις οι οποίες προβλέπονται από τα άρθρα 20, 21, 22, 24, 25 του παρόντος ή β) για τις πράξεις που προβλέπονται στο άρθρο 32 παράγραφος 1 του παρόντος, εφόσον έχουν κριθεί εξαρτημένοι από ναρκωτικά, μπορεί να επιβάλλεται αντί της ποινής η παρακολούθηση ειδικού προγράμματος απεξάρτησης ανηλίκων.

3. Το παραπάνω μέτρο μπορεί επίσης να επιβάλλεται σε δράστες ηλικίας 18–21 ετών, οι οποίοι εμπίπτουν στις προβλεπόμενες στην προηγούμενη παράγραφο κατηγορίες.

4. Η παραμονή των παραπάνω στο ειδικό πρόγραμμα δεν μπορεί να παρατείνεται πέραν του 25ου έτους της ηλικίας τους. Αν ως τότε ο παρακολουθών το πρόγραμμα δεν το έχει ολοκληρώσει επιτυχώς, μετάγεται στα γενικά σωφρονιστικά καταστήματα. Ο χρόνος παραμονής του στα καταστήματα όπου εκπονούνται τα παραπάνω προγράμματα λογίζεται ως χρόνος έκτισης ποινής.

Άρθρο 40

Δήμευση

Σε περίπτωση καταδίκης για παράβαση των άρθρων 20, 22 και 23 του παρόντος το δικαστήριο, με την επιφύλαξη του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου αυτής, διατάσσει τη δήμευση όλων των πραγμάτων, τα οποία προήλθαν από την πράξη, του τιμήματός τους, των κινητών και ακινήτων που αποκτήθηκαν με το τίμημα αυτό ή από την αποδοχή και διάθεσή τους, καθώς και των μεταφορικών μέσων και όλων των αντικειμένων, τα οποία χρησίμευσαν ή προορίζονταν για την τέλεση της πράξης είτε αυτά ανήκουν στον αυτουργό είτε σε οποιονδήποτε από τους συμμετόχους. Κατά τα λοιπά ισχύουν οι ρυθμίσεις της Σύμβασης Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών που κυρώθηκε με το ν. 1990/1991 (Α' 193) και ιδίως εκείνες του άρθρου 5 της Σύμβασης αναφορικά με τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων. Όσα από τα τεχνικά μέσα που δημεύονται με τελεσίδικη δικαστική απόφαση κρίνονται ως άκρως απαραίτητα για την κάλυψη αναγκών των υπηρεσιών δίωξης ναρκωτικών αποδίδονται, κατά προτίμηση, στις υπηρεσίες που ενήργησαν την κατάσχεση, ύστερα από αίτημα των Υπουργείων στα οποία ανήκουν οι Υπηρεσίες που διενήργησαν την κατάσχεση.

Άρθρο 41

Κατάσχεση και δήμευση ναρκωτικών

1. Τα ναρκωτικά κατάσχονται και δημεύονται σε κάθε περίπτωση. Κατά τη διάρκεια της προδικασίας, καθώς και στην περίπτωση μη άσκησης ποινικής δίωξης ή αποχής για οποιονδήποτε λόγο από αυτήν, τη δήμευση διατάσσει το συμβούλιο πλημμελειοδικών.

2. Η επιβληθείσα κατάσχεση, καθώς και η ιδιότητα των κατασχεθέντων ως ναρκωτικών γνωστοποιείται αμέσως από τον αρμόδιο ανακριτή ή τους κατά το άρθρο τούτο ανακριτικούς υπαλλήλους στον κατηγορούμενο, στον κύριο και στον κάτοχο των κατασχεθέντων ναρκωτικών. Συγχρόνως καλούνται οι ανωτέρω να δηλώσουν στον γνωστοποιούντα αν αμφισβητούν την ιδιότητα των κατασχεθέντων ως ναρκωτικών ή τον παράνομο χαρακτήρα της κατοχής τους. Για όλα αυτά γίνεται ρητή αναφορά στην έκθεση κατασχέσεως ή σε χωριστή έκθεση, την οποία υπογράφουν και εκείνοι στους οποίους γίνεται η γνωστοποίηση. Στην ίδια έκθεση γίνεται μνεία και της αμφισβήτησης της ιδιότητας των κατασχεθέντων ως ναρκωτικών. Η αμφισβήτηση αυτή μπορεί να γίνει και με έγγραφη δήλωση, εντός δέκα ημερών από την ημέρα της γνωστοποίησης. Δείγμα των κατασχεθέντων ναρκωτικών αποστέλλεται στα εργαστήρια της ιατροδικαστικής και τοξικολογίας των Α.Ε.Ι. της χώρας ή στο Γενικό Χημείο του Κράτους ή σε κάποιο από τα παραρτήματά του για εξέταση και έρευνα της φύσης ως ναρκωτικών, καθώς και του προσδιορισμού της περιεκτικότητάς τους σε ναρκωτική ουσία.

3. Αν δεν υπάρξει αμφισβήτηση κατά τα αναφερόμενα στην προηγούμενη παράγραφο, τα ναρκωτικά αυτά καταστρέφονται με το πέρας της ανάκρισης, αφού κρατηθεί ποσότητα επαρκής για τρία δείγματα προς διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης, καθώς και ο απαραίτητος αριθμός συσκευασιών των ναρκωτικών που καταστρέφονται, για τη διεξαγωγή ερευνών. Η

καταστροφή πρέπει να γίνεται εντός δέκα ημερών από την πάροδο της προθεσμίας αμφισβήτησης.

4. Αν υπάρξει αμφισβήτηση, οι κατασχεθείσες ουσίες φυλάσσονται μέχρι της καταστροφής τους ή της απόδοσής τους στον κύριο ή τον κάτοχό τους από την αρμόδια για τη φύλαξη αρχή. Αμέσως μόλις περιέλθει στον εισαγγελέα ή τον ανακριτή η έκθεση πραγματογνωμοσύνης, για το αν τα κατασχεθέντα είναι ναρκωτικά, ο εισαγγελέας εισάγει, αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από αίτηση του ανακριτή, την υπόθεση στο συμβούλιο πλημμελειοδικών, στο οποίο καλούνται πριν από τρεις (3) τουλάχιστον ημέρες να παραστούν ο κατηγορούμενος και κάθε άλλος ενδιαφερόμενος, εκτός αν είναι άγνωστος ή απουσιάζει ή δεν είναι για κάποιον άλλο λόγο εφικτή η κλήτευσή του. Το συμβούλιο αποφαινεται αμετάκλητα για την καταστροφή ή απόδοση των ουσιών που κατασχέθηκαν, μπορεί δε να διατάξει και νέα πραγματογνωμοσύνη. Αν διατάχθηκε καταστροφή, αυτή γίνεται αμέσως μετά την κοινοποίηση του βουλεύματος στον εισαγγελέα και πάντως το αργότερο εντός των επόμενων δέκα (10) εργάσιμων ημερών. Σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις και ιδίως εάν πρόκειται για κατάσχεση αυτοφυών φυτών ινδικής κάνναβης και υπνοφόρου μήκωνος, η καταστροφή τους μπορεί να διαταχθεί με κοινή διάταξη των αρμόδιων εισαγγελέα και ανακριτή και να πραγματοποιηθεί το ταχύτερο δυνατόν.

5. Το δικαστήριο διατάσσει σε κάθε περίπτωση την καταστροφή των ναρκωτικών, αν για οποιονδήποτε λόγο δεν έγινε ή δεν διατάχθηκε σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους. Η καταστροφή γίνεται ενώπιον επιτροπής, στην οποία προεδρεύει ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών και μετέχουν οι προϊστάμενοι της διωκτικής αρχής που ενήργησε την προανάκριση και της αρμόδιας υπηρεσίας της οικείας Περιφέρειας ή αναπληρωτές τους. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Οικονομικών και Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και Ναυτιλίας και Αιγαίου, καθορίζονται τα μέσα, ο τρόπος και ο τόπος όπου θα γίνεται η καταστροφή, η φύλαξη συσκευασιών, αν αυτό ενδείκνυται για την έρευνα, η εξαίρεση ποσοτήτων προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για θεραπευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς, καθώς και κάθε σχετικό θέμα για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου.

6. Από τις κατασχεθείσες ποσότητες δεν καταστρέφονται εκείνες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για θεραπευτικούς σκοπούς. Με αιτιολογημένη απόφαση του Υπουργού Υγείας καθορίζονται οι όροι για τη διατήρηση και χρήση των ποσοτήτων αυτών, εφόσον είναι αξιοποιήσιμες σε αυτούσια μορφή, για θεραπευτικούς σκοπούς σε δημόσια νοσοκομεία ή εγκεκριμένα θεραπευτικά προγράμματα. Η διάθεση προς τα δημόσια νοσοκομεία ή εγκεκριμένα θεραπευτικά προγράμματα γίνεται με διάταξη του εισαγγελέα πλημμελειοδικών του τόπου φύλαξής τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 42

Προανάκριση

1. Η αστυνόμευση για τη διαπίστωση των παραβάσεων των άρθρων 20, 21, 22, 23, 24, 25, 29 και 30, ο σχετικός έλεγχος και η προανάκριση κατά τις διατάξεις των άρθρων 34 και 243 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.) ενεργούνται από προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας, της Τελωνειακής Υπηρεσίας, του Σ.Δ.Ο.Ε. και του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής, κατά το λόγο αρμοδιότητας.

2. Συνιστάται μικτό όργανο αποτελούμενο από προσωπικό των υπηρεσιών της παραγράφου 1 για την αξιοποίηση πληροφοριών και το συντονισμό της δράσης των αρμόδιων υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας, της Τελωνειακής Υπηρεσίας, του Σ.Δ.Ο.Ε. και του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής.

3. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Οικονομικών και Ναυτιλίας και Αιγαίου ρυθμίζονται η σύνθεση, η υπαγωγή, οι ειδικότερες αρμοδιότητες και κάθε άλλο θέμα σχετικό με τη λειτουργία του οργάνου της παραγράφου 2.

4. Οι προανακριτικοί υπάλληλοι της Ελληνικής Αστυνομίας, της Τελωνειακής Υπηρεσίας, του Σ.Δ.Ο.Ε. και του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής μπορούν να καλούν για εξέταση μάρτυρες και να λαμβάνουν απολογίες κατηγορουμένων για πράξεις του νόμου αυτού, ανεξάρτητα αν οι μάρτυρες ή οι κατηγορούμενοι είναι κάτοικοι της περιφέρειάς τους. Επίσης, μπορούν να μεταβαίνουν για τη διεξαγωγή των παραπάνω προανακριτικών πράξεων και έξω από την περιφέρειά τους, εφόσον πρόκειται για χώρο εδαφικής αρμοδιότητας του Σώματος στο οποίο ανήκουν, ειδοποιώντας αμελλητί και εγγράφως τον εισαγγελέα εφετών του τόπου, στον οποίο διεξάγεται η προανακριτική πράξη.

5. Αν υπάρχουν σοβαρές υπόνοιες παράβασης των άρθρων που αναφέρονται στην παράγραφο 1, μπορεί να χρησιμοποιείται κάθε κατάλληλο επιστημονικό μέσο για τον έλεγχο προς διαπίστωση της απόκρυψης, κατοχής ή μεταφοράς ναρκωτικών ουσιών.

Άρθρο 43

Προδικασία – Αρμοδιότητες

1. Για την εκδίκαση των πράξεων που αναφέρονται στα άρθρα 20, 22, 24 παράγραφος 2, 25 παράγραφος 1 εδάφιο τέταρτο και 30 παράγραφος 4 περίπτωση δ', αρμόδιο είναι το μονομελές εφετείο, ενώ για την εκδίκαση των πράξεων που αναφέρονται στο άρθρο 23 είναι το τριμελές εφετείο. Τα δικαστήρια αυτά συνεδριάζουν σε ιδιαίτερες δικασίμους κατά τις οποίες προσδιορίζονται μόνο υποθέσεις που αφορούν τα ανωτέρω εγκλήματα. Για την εκδίκαση των υποθέσεων αυτών τα ποινικά εφετεία μπορεί να συνεδριάζουν και κατά τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών, εκτός από τον Αύγουστο, κατά τον οποίο μπορεί να συνεδριάζουν αν συντρέχουν ειδικοί λόγοι προς τούτο.

2. Για τα εγκλήματα που προβλέπονται στα άρθρα 20, 21, 22, 23, 24, 25, 29 και 30 του Κεφαλαίου Δ': α) Η ανάκριση στις πόλεις Αθηνών, Πειραιώς και Θεσσαλονίκης διεξάγεται από ανακριτές στους οποίους ανατίθεται αποκλειστικά η ανάκριση μόνο αυτών των εγκλημάτων. β) Για την επιβολή ή συνέχιση της προσωρινής κράτησης πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη και τα στοιχεία από τα οποία προκύπτει αν ο κατηγορούμενος είναι εξαρτημένος. γ) Μόλις περατωθεί η ανάκριση, η δικογραφία υποβάλλεται από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών στον εισαγγελέα εφετών, ο οποίος αν κρίνει ότι προκύπτουν ενδείξεις και ότι δεν πρέπει να την επιστρέψει για να συμπληρωθεί, εισάγει, εφόσον συμφωνεί και ο πρόεδρος εφετών, την υπόθεση στο ακροατήριο με απευθείας κλήση, κατά της οποίας δεν επιτρέπεται προσφυγή. Αν ο εισαγγελέας εφετών κρίνει ότι δεν συντρέχουν σοβαρές ενδείξεις για την παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο με απευθείας κλήση, εισάγει την υπόθεση με πρότασή του στο συμβούλιο εφετών, που αποφασίζει σύμφωνα με όσα ορίζονται στα άρθρα 309–315 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν κρίνει ότι οι πράξεις έχουν χαρακτήρα πλημμελήματος, αποφαινεται σχετικώς με αιτιολογημένη διάταξη και με παραγγελία του προς τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών εισάγεται η υπόθεση από τον τελευταίο στο συμβούλιο πλημμελειοδικών.

3. Σε περίπτωση εισαγωγής με απευθείας κλήση, για τη διάρκεια της ισχύος του εντάλματος σύλληψης και για τη διάρκεια της προσωρινής κράτησης του κατηγορουμένου αποφαινεται

με διάταξή του, κατά της οποίας δεν χωρεί προσφυγή, ο πρόεδρος εφετών. Για την άρση ή την αντικατάσταση της προσωρινής κράτησης με περιοριστικούς όρους, αποφαινεται το συμβούλιο εφετών. Αν διατάχθηκε η διατήρηση της ισχύος εντάλματος σύλληψης, ο εισαγγελέας εφετών με διάταξή του, της οποίας δεν απαιτείται τοιχοκόλληση, διατάσσει την αναστολή της διαδικασίας στο ακροατήριο ως προς τον κατηγορούμενο που φυγοδικεί, μέχρι να προσέλθει ή να συλληφθεί.

4. Σε περίπτωση περισσότερων κατηγορουμένων, το συμβούλιο είναι αρμόδιο να αποφανθεί για ποιους δεν προκύπτουν ενδείξεις και για ποιους πρέπει να κηρυχθεί απαράδεκτη ή να παύσει η ποινική δίωξη ή να χωριστεί ως προς αυτούς η υπόθεση. Αν για μερικούς από τους κατηγορουμένους δεν περατώθηκε η ανάκριση και προβλέπεται ότι η περάτωσή της θα καθυστερήσει, ο ανακριτής, με διάταξή του που δεν υπόκειται σε προσφυγή, μπορεί να διατάσσει το χωρισμό ως προς αυτούς και συνεχίζει την ανάκριση για τους λοιπούς κατηγορουμένους.

5. Για τις παραβάσεις του νόμου αυτού ο ανακριτής μπορεί να μεταβαίνει και να ενεργεί ανακριτικές πράξεις και έξω από την έδρα του ή και σε άλλη δικαστική περιφέρεια μετά από προηγούμενη έγγραφη ενημέρωση του εισαγγελέα εφετών.

6. Οι ελληνικές δικαστικές αρχές του τόπου της έδρας ή της πραγματικής εγκαταστάσεως του νομικού προσώπου προς όφελος του οποίου διαπράχθησαν αξιόποινες πράξεις που προβλέπονται στον παρόντα Κώδικα, έχουν δικαιοδοσία και αρμοδιότητα διώξεως και εκδικάσεως των πράξεων αυτών.

Άρθρο 44

Εποπτεία προανάκρισης και προκαταρκτικής εξέτασης

1. Η προανάκριση και η προκαταρκτική εξέταση που ενεργείται από τις αναφερόμενες στο άρθρο 42 παράγραφος 1 υπηρεσίες τελεί, με την επιφύλαξη των διατάξεων των άρθρων 33, 34 και 35 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, υπό την εποπτεία και καθοδήγηση του εισαγγελέα εφετών, η οποία ασκείται από έναν εκ των αντεισαγγελέων εφετών ή των εισαγγελέων πρωτοδικών της περιφέρειας του, που ορίζεται από αυτόν.

2. Πέραν των περιπτώσεων του άρθρου 27 παράγραφος 4, ο ανωτέρω εισαγγελικός λειτουργός ενημερώνεται εγγράφως για όλες τις αξιοποιήσιμες καταγγελίες που περιέρχονται στις υπηρεσίες της προηγούμενης παραγράφου και αφορούν τη διάπραξη εγκλημάτων, τα οποία προβλέπονται στη νομοθεσία περί ναρκωτικών.

Μπορεί δε, πέρα από τα προαναφερόμενα καθήκοντά του, να παραγγέλλει ή να ενεργεί ο ίδιος, κατά την κρίση του, προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση για τα παραπάνω εγκλήματα. Στις περιπτώσεις αυτές η σχηματιζόμενη δικογραφία στην οποία περιλαμβάνονται τα αναγκαία στοιχεία από το παραπάνω έγγραφο, διαβιβάζεται μετά την περάτωσή της στον αρμόδιο για την ποινική δίωξη εισαγγελέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΠΟΙΝΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ

Άρθρο 45

Έσοδα

Τα έσοδα από χρηματικές ποινές ή μετατροπές ποινών, που επιβάλλονται για παραβάσεις των άρθρων 20, 21, 22, 23, 24, 25, 29 και 30 του Κεφαλαίου Δ΄, καθώς και από δημεύσεις, εισάγονται στον Προϋπολογισμό του Κράτους, σε ιδιαίτερο κωδικό αριθμό εσόδου. Με βάση τα έσοδα αυτά, ύστερα από πρόταση της Εθνικής Επιτροπής Σχεδιασμού και Συντονισμού για

την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών εγγράφονται σχετικές πιστώσεις στους προϋπολογισμούς των Υπουργείων Υγείας, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και Ναυτιλίας και Αιγαίου και διατίθενται για την αντιμετώπιση του προβλήματος των ναρκωτικών. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Υγείας και Ναυτιλίας και Αιγαίου καθορίζεται η κατανομή των πιστώσεων ανάμεσα στα Υπουργεία του προηγούμενου εδαφίου και κάθε θέμα σχετικό με τις πιστώσεις αυτές.

Άρθρο 46

Διάθεση εσόδων

1. Τα ποσά που αποδίδονται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων κατ' εφαρμογή του προηγούμενου άρθρου διατίθενται για την αποκλειστική εξυπηρέτηση των θεραπευτικών προγραμμάτων που λειτουργούν στα καταστήματα κράτησης.
2. Τα ποσά που αποδίδονται στα Υπουργεία Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και Ναυτιλίας και Αιγαίου κατ' εφαρμογή του προηγούμενου άρθρου, διατίθενται αποκλειστικά στις αρμόδιες υπηρεσίες για τη δίωξη των εγκλημάτων της νομοθεσίας περί ναρκωτικών, για την προμήθεια τεχνικών μέσων, την εκπαίδευση του προσωπικού τους και τη χρηματοδότηση της επιχειρησιακής τους δράσης.
3. Τα ποσά που αποδίδονται στο Υπουργείο Υγείας κατ' εφαρμογή του προηγούμενου άρθρου, διατίθενται για την αποκλειστική εξυπηρέτηση των θεραπευτικών προγραμμάτων και των προγραμμάτων πρόληψης κατά των ναρκωτικών που λειτουργούν υπό την εποπτεία του.

Άρθρο 47

Διάθεση ναρκωτικών ουσιών για εκπαιδευτικούς σκοπούς

Από τις κατασχεμένες ναρκωτικές ουσίες που δημεύονται ή προορίζονται για καταστροφή, σύμφωνα με τα άρθρα 40 και 41, μπορεί να διατίθενται στις αστυνομικές σχολές ή τα παραρτήματά τους, καθώς και στις Γενικές Αστυνομικές Διευθύνσεις Αθηνών και Θεσσαλονίκης, στις κατά τόπους αστυνομικές διευθύνσεις, στο Τμήμα Ναρκωτικών και Παραβατικότητας Ανηλίκων της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και στο Τμήμα Δίωξης Ναρκωτικών της Διεύθυνσης Δίωξης Ναρκωτικών και Λαθρεμπορίου του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής του Υπουργείου Ναυτιλίας και Αιγαίου, καθώς και στη Γενική Διεύθυνση Τελωνείων και Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης (ΕΦΚ) του Υπουργείου Οικονομικών, οι απολύτως αναγκαίες ποσότητες, αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Η διάθεση γίνεται από την κατά τόπο αρμόδια εισαγγελική αρχή, ύστερα από αίτημα του προϊσταμένου των παραπάνω διωκτικών υπηρεσιών κατά περίπτωση ή της οριζόμενης από τον Υπουργό Οικονομικών τελωνειακής αρχής που έχει τη διαχείριση των εκπαιδευτικών δειγμάτων ναρκωτικών ουσιών. Οι όροι φύλαξης και ορθής χρησιμοποίησης αυτών, η κατά περιόδους υποχρεωτική επιστροφή ή αντικατάστασή τους, καθώς και κάθε θέμα σχετικό με τη διαχείρισή τους καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, του Υπουργού Ναυτιλίας και Αιγαίου ή του Υπουργού Οικονομικών κατά περίπτωση που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου εφαρμόζονται και για τη διάθεση των προαναφερόμενων ναρκωτικών ουσιών προς εκπαίδευση των αστυνομικών σκύλων και των σκύλων ανιχνευτών των τελωνειακών αρχών, του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής και του Σ.Δ.Ο.Ε. και των εκπαιδευτών και συνοδών αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΑ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΑΠΟ ΝΑΡΚΩΤΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ

Άρθρο 48

Διυπουργική Επιτροπή για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά των Ναρκωτικών

1. Συνιστάται Διυπουργική Επιτροπή για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά των Ναρκωτικών, στην οποία προεδρεύει ο Πρωθυπουργός και αποτελείται από τους: α) Υπουργό Εξωτερικών, β) Υπουργό Οικονομικών, γ) Υπουργό Εθνικής Άμυνας, δ) Υπουργό Εσωτερικών, ε) Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, στ) Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ζ) Υπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, η) Υπουργό Υγείας, θ) Υπουργό Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, ι) Υπουργό Ναυτιλίας και Αιγαίου, ια) τον Πρόεδρο της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων της Βουλής.
2. Σε περίπτωση κωλύματος ή απουσίας μέλους της Επιτροπής αυτό αναπληρώνεται από τον κατά σειρά αρμόδιο Αναπληρωτή Υπουργό, Υφυπουργούς ή τον Γενικό Γραμματέα ή τον αρμόδιο Ειδικό Γραμματέα του αντίστοιχου Υπουργείου.
3. Στην Διυπουργική Επιτροπή παρίσταται ο κατά το άρθρο 49 Εθνικός Συντονιστής για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών, μπορούν δε να καλούνται από τον Πρόεδρό της και να μετέχουν χωρίς δικαίωμα ψήφου, ανάλογα με το εξεταζόμενο θέμα, οι άλλοι αρμόδιοι κατά περίπτωση Υπουργοί ή Γενικοί Γραμματείς ή Ειδικοί Γραμματείς. Επίσης, μπορούν να καλούνται εκπρόσωποι Υπουργείων και νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου.
4. Για την ενεργό συμμετοχή του κοινωνικού συνόλου στην καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών και την προστασία των νέων, καθώς και την υποβοήθηση του έργου της Διυπουργικής Επιτροπής για την έγκριση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά των Ναρκωτικών, ο Πρωθυπουργός μπορεί να καλεί εκπροσώπους της τοπικής αυτοδιοίκησης, της Εκκλησίας, επιστημονικών, κοινωνικών, εκπαιδευτικών, επαγγελματικών και άλλων φορέων ή άλλων ομάδων της δημόσιας ζωής προκειμένου να καταθέσουν τις απόψεις τους πριν την έγκριση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά των Ναρκωτικών.
5. Η Διυπουργική Επιτροπή ως έργο της έχει: α) την έγκριση του εθνικού σχεδίου δράσης, το οποίο αποτελεί τη συνολική πολιτική καταπολέμησης του προβλήματος των ναρκωτικών, και στο οποίο θα προβλέπονται και θα καθορίζονται με σαφήνεια οι αρχές, οι στόχοι, οι δράσεις, οι ενέργειες και τα μέτρα, το χρονοδιάγραμμα, η διαθεσιμότητα των πόρων για την κάλυψη αυτών και κάθε άλλο σχετικό με την επίτευξη και ολοκλήρωση του σχεδίου, β) το συντονισμό των αρμόδιων υπηρεσιών και την παρακολούθηση της εφαρμογής του σχεδίου δράσης σε όλα τα Υπουργεία και σε όλα τα επίπεδα, γ) την ανάθεση της αξιολόγησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης σε εθνικό ή διεθνή φορέα ή επιτροπή, που δεν συμμετέχει στην υλοποίησή του.
6. Οι υπηρεσίες και οι φορείς του δημοσίου τομέα οφείλουν να παρέχουν στη Διυπουργική Επιτροπή κάθε αναγκαία συνδρομή και ιδίως τις πληροφορίες και τα στοιχεία που ζητούνται από αυτήν για την εκπλήρωση του έργου της.
7. Η γραμματειακή και τεχνική υποστήριξη της Διυπουργικής Επιτροπής εξασφαλίζεται από τη Γενική Γραμματεία του Πρωθυπουργού. Καθήκοντα γραμματέα της Επιτροπής ασκεί υπάλληλος της Γενικής Γραμματείας του Πρωθυπουργού με βαθμό Α΄ της Π.Ε. κατηγορίας που ορίζεται με απόφαση του Πρωθυπουργού. Με την ίδια απόφαση ορίζεται ως αναπληρωτής του γραμματέα, υπάλληλος με τα ίδια τυπικά προσόντα.

Άρθρο 49

Εθνικός Συντονιστής για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών

Ο Εθνικός Συντονιστής για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών ορίζεται από τον Πρωθυπουργό, με θητεία 5 ετών και είναι εξειδικευμένος επιστήμονας εγνωσμένου κύρους από το χώρο των επιστημών υγείας ή των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών. Προεδρεύει στην, κατά το άρθρο 50, Εθνική Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών, εκπροσωπεί τη χώρα σε διεθνή όργανα με συναφές αντικείμενο και δεν μπορεί να είναι ταυτόχρονα πρόεδρος – διοικητής ή διευθυντής οργανισμού που συμμετέχει στην ανωτέρω Επιτροπή. Η διοικητική του υποστήριξη ορίζεται με απόφαση του Πρωθυπουργού.

Άρθρο 50

Εθνική Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών

1. Στο Υπουργείο Υγείας συνιστάται Εθνική Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών. Η επιτροπή συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού και αποτελείται από είκοσι μέλη. Πρόεδρος της Επιτροπής ορίζεται ο Εθνικός Συντονιστής για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών και μέλη της οι προϊστάμενοι και οι οριζόμενοι από αυτούς ειδικοί επιστήμονες των αρμόδιων Διευθύνσεων των Υπουργείων, τα οποία μετέχουν στη Διυπουργική Επιτροπή, καθώς και ο Πρόεδρος ή οι εκπρόσωποι του Οργανισμού κατά των Ναρκωτικών (Ο.ΚΑ.ΝΑ.), του Κέντρου Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (Κ.Ε.Θ.Ε.Α.), του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αθηνών (Ψ.Ν.Α.), του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης (Ψ.Ν.Θ.), του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (Ε.Κ.Τ.Ε.Π.Ν.) και του Δικτύου των Κέντρων Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας, που συνιστάται με την παράγραφο 4. Η Επιτροπή συνέρχεται τουλάχιστον μία φορά το μήνα.

2. Αρμοδιότητα της Επιτροπής είναι η εκπόνηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Ναρκωτικά, ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη των διεθνών συνεργασιών της χώρας, ο συντονισμός και η προώθηση των αναγκαίων μέτρων, προγραμμάτων και δράσεων εκ μέρους των συναρμόδιων Υπουργείων στα πλαίσια του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, καθώς και η παρακολούθηση εφαρμογής τους. Οι ανωτέρω φορείς που συμμετέχουν στην Επιτροπή εφαρμόζουν το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά των Ναρκωτικών μετά την έγκρισή του. Η Επιτροπή, συντάσσει κάθε χρόνο έκθεση σχετικά με την εφαρμογή και την αξιολόγηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Ναρκωτικά, την οποία υποβάλλει στην αρμόδια επιτροπή της Βουλής των Ελλήνων. Την έκθεση παρουσιάζει στην ως άνω Επιτροπή ο Εθνικός Συντονιστής σε σχετική ειδική επί του θέματος συνεδρίασή της, κατά τα οριζόμενα στον Κανονισμό της Βουλής.

3. Στα μέλη της Επιτροπής δεν καταβάλλεται αποζημίωση οποιασδήποτε μορφής.

4. Συνιστάται Δίκτυο Κέντρων Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας αποτελούμενο από τις αστικές εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που λειτουργούν Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας του άρθρου 61 του ν. 3459/2006, καθώς και από τους εγκεκριμένους οργανισμούς ή φορείς που υλοποιούν το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά και καταρτίζουν προγράμματα πρόληψης. Το Δίκτυο εκπροσωπείται από συντονιστική επιτροπή η οποία συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Υγείας στην οποία μετέχουν από ένας εκπρόσωπος του Υπουργείου Υγείας, του Υπουργείου Εσωτερικών, του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, του Οργανισμού Κατά των Ναρκωτικών (Ο.ΚΑ.ΝΑ.), της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (Κ.Ε.Δ.Ε.), της Ένωσης Περιφερειών

Ελλάδας (ΕΝ.ΠΕ.), του Σωματείου των Εργαζομένων στα Κέντρα Πρόληψης, καθώς και των εγκεκριμένων οργανισμών ή φορέων που υλοποιούν το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Ναρκωτικά και καταρτίζουν προγράμματα πρόληψης. Αρμοδιότητα της συντονιστικής επιτροπής είναι η εκπροσώπηση του Δικτύου των Κέντρων Πρόληψης στην Εθνική Επιτροπή της παραγράφου 1 και σε οποιαδήποτε άλλη αρχή. Με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Υγείας και Εσωτερικών μπορεί να καθορίζονται ειδικότερα θέματα που αφορούν στη λειτουργία και το έργο της συντονιστικής επιτροπής. Στα μέλη της επιτροπής δεν καταβάλλεται αποζημίωση οποιασδήποτε μορφής.

Άρθρο 51

Εγκεκριμένοι Οργανισμοί θεραπείας στο πλαίσιο του ποινικού συστήματος

Εγκεκριμένοι οργανισμοί ή φορείς για την υλοποίηση των δράσεων που μνημονεύονται στα άρθρα 30–35 είναι οι εξής:

- 1) Οργανισμός κατά των Ναρκωτικών (Ο.ΚΑ.ΝΑ.)
- 2) Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕ.Θ.Ε.Α.)
- 3) Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αθηνών (Ψ.Ν.Α.)
- 4) Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης (Ψ.Ν.Θ.).

Άρθρο 52

Διοίκηση του Ο.ΚΑ.ΝΑ.

1. Ο Ο.ΚΑ.ΝΑ., νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με έδρα την Αθήνα που τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας, διοικείται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο (Δ.Σ.) που διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Υγείας και αποτελείται από καταξιωμένα και αναγνωρισμένα πρόσωπα του οικονομικού και επιστημονικού χώρου του ιδιωτικού τομέα ή της δημόσιας διοίκησης που μπορούν με τις γνώσεις και την πείρα τους να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην επίτευξη των σκοπών του Οργανισμού. Στο επταμελές διοικητικό συμβούλιο υποχρεωτικά μετέχουν ο επικεφαλής του συντονιστικού οργάνου δίωξης ναρκωτικών και ο Πρόεδρος της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (Κ.Ε.Δ.Ε.) ή οι αναπληρωτές τους. Από τα υπόλοιπα μέλη πρέπει να είναι ένας πτυχιούχος σχολών επιστημών υγείας, ένας ανθρωπιστικών επιστημών (ψυχολόγος, κοινωνιολόγος) και ένας επιστημών νομικής με αναγνωρισμένο έργο στον οικείο τομέα. Στο Δ.Σ. του Ο.ΚΑ.ΝΑ., μπορεί να συμμετέχουν και μέλη Δ.Ε.Π. των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, ειδικοτήτων σχετικών με τη δράση και τους σκοπούς του Οργανισμού, εφαρμοζομένων των διατάξεων του άρθρου 14 του ν. 2530/1997 (Α' 218) και των άρθρων 5 παρ. 11β και 14 του ν. 2703/1999 (Α' 72).

2. Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. είναι εξειδικευμένος επιστήμονας εγνωσμένου κύρους από το χώρο των επιστημών υγείας ή των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών και ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Υγείας ύστερα από γνώμη της αρμόδιας Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων της Βουλής και είναι πλήρους απασχόλησης, ενώ ο Αντιπρόεδρος του Δ.Σ. είναι πλήρους ή μερικής απασχόλησης. Με την απόφαση διορισμού του Προέδρου και του Αντιπροέδρου του Ο.ΚΑ.ΝΑ. ορίζεται και το καθεστώς πλήρους ή μερικής απασχόλησης του Αντιπροέδρου στον Οργανισμό. Η θητεία του Προέδρου, του Αντιπροέδρου και των μελών του Δ.Σ. είναι τριετής. Ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος και τα μέλη του Δ.Σ. είναι ελευθέρως ανακλητά και η αντικατάστασή τους, για το υπόλοιπο της θητείας, γίνεται με την ίδια διαδικασία.

3. Οι αμοιβές και οι κάθε είδους αποζημιώσεις του Προέδρου, του Αντιπροέδρου και των λοιπών μελών του Δ.Σ. ορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Υγείας.

Οι αποδοχές του Προέδρου και του Αντιπροέδρου του Δ.Σ. δεν μπορούν να υπερβαίνουν τις αποδοχές που κάθε φορά λαμβάνουν οι Διοικητές των Διοικήσεων Υγειονομικών Περιφερειών (Δ.Υ.ΠΕ.).

4. Το Δ.Σ. βρίσκεται σε απαρτία όταν τα παρόντα μέλη είναι περισσότερα από τα απόντα. Μεταξύ των παρόντων πρέπει υποχρεωτικά να είναι και ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος. Ο διορισμός νέου μέλους, κατά τη διάρκεια της θητείας του Δ.Σ., λόγω κενώσεως θέσεως από οποιαδήποτε αιτία, γίνεται για το χρόνο μέχρι τη λήξη της θητείας των λοιπών μελών. Σε περίπτωση που κενωθούν θέσεις μελών και μέχρι να διορισθούν νέα μέλη, το Δ.Σ. εξακολουθεί να λειτουργεί νόμιμα για τρεις (3) μήνες, εφόσον παραμένουν τουλάχιστον τέσσερα (4) από τα ορισθέντα μέλη του, συμπεριλαμβανομένων σε αυτά του Προέδρου ή του Αντιπροέδρου.

5. Οι περιορισμοί του άρθρου 31 του ν. 4024/2011 εξακολουθούν να ισχύουν σε κάθε περίπτωση. Όλες οι κατά τα ανωτέρω αμοιβές ή αποζημιώσεις δεν δύναται να καθορίζονται σε υψηλότερα επίπεδα από τις ισχύουσες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος.

Άρθρο 53

Σκοπός του Ο.ΚΑ.ΝΑ.

Σκοπός του Οργανισμού είναι: α) η συμβολή στο σχεδιασμό, την προώθηση, την εφαρμογή εθνικής πολιτικής και προγραμμάτων σχετικά με την πρόληψη της χρήσης και διάδοσης των ναρκωτικών και τη θεραπεία, την επαγγελματική κατάρτιση και κοινωνική επανένταξη των εξαρτημένων από φαρμακευτικές ουσίες ατόμων, β) η συμβολή στη μελέτη σε εθνικό επίπεδο του όλου προβλήματος των ναρκωτικών για τον εντοπισμό των συγκεκριμένων αιτίων που οδηγούν τα άτομα και ιδίως τους νέους, στη λήψη ναρκωτικών, καθώς επίσης και η συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Πληροφόρησης – Τράπεζας Πληροφοριών ως προς την εκάστοτε κατάσταση και έκταση του προβλήματος των ναρκωτικών στη χώρα, γ) η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, κατά τρόπο ενιαίο και επιστημονικά υπεύθυνο, για τις συνέπειες από τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών, καθώς και η ενθάρρυνση, ο συντονισμός και η εποπτεία κάθε ιδιωτικής πρωτοβουλίας που έχει σκοπό τη συμμετοχή στην προσπάθεια για την αντιμετώπιση του προβλήματος των ναρκωτικών, δ) η πρόταση και προώθηση αναγκαίων νομοθετικών, κοινωνικών και άλλων μέτρων για την πρόληψη και καταστολή του προβλήματος των ναρκωτικών, ε) η συνεργασία με αντίστοιχους συντονιστικούς ή ερευνητικούς φορείς σε οργανισμούς και υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλους διεθνείς οργανισμούς, σχετικούς με την αντιμετώπιση του όλου θέματος, η μεταξύ τους ανταλλαγή πληροφοριών και η ενεργός συμμετοχή στις συναντήσεις που αυτοί οργανώνουν, με στόχο την εναρμόνιση της εθνικής πολιτικής προς εκείνη των κοινοτικών και διεθνών φορέων και στ) η σύνταξη εκθέσεων για την κατάσταση του προβλήματος σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και για την πορεία των σχετικών εθνικών ερευνών και η κατάρτιση στατιστικών πινάκων με ανάλυση και αξιολόγηση αυτών και η υποβολή τους στο Υπουργείο Υγείας μαζί με προτάσεις για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων.

Άρθρο 54

Πόροι του Ο.ΚΑ.ΝΑ.

1. Πόρους του Ο.ΚΑ.ΝΑ. αποτελούν: α) Ετήσια επιχορήγηση του Κράτους που εγγράφεται στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Υγείας. β) Δωρεές, κληρονομίες, κληροδοτήματα, εισφορές και επιχορηγήσεις από τρίτους και έσοδα από κάθε είδους δραστηριότητα ή πρόσοδοι από την κινητή και ακίνητη περιουσία αυτού. γ) Επιχορηγήσεις από Ο.Τ.Α., οργανισμούς και νομικά πρόσωπα που τελούν υπό την εποπτεία του κράτους, το ύψος των οποίων καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών που τους εποπτεύουν και Υγείας.

Η διαχείριση των πόρων του Ο.ΚΑ.ΝΑ. ελέγχεται απολογιστικά, κατασταλτικά από το Υπουργείο Υγείας. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας ρυθμίζονται οι λεπτομέρειες εφαρμογής της διάταξης αυτής και ειδικότερα ο τρόπος και τα όργανα άσκησης του ως άνω διαχειριστικού ελέγχου.

Άρθρο 55

Προσωπικό του Ο.ΚΑ.ΝΑ.

1. Στον Ο.ΚΑ.ΝΑ. συνιστάται μία θέση Γενικού Διευθυντή, με τριετή θητεία. Η θέση αυτή πληρώνεται με δημόσια προκήρυξη. Η επιλογή του καταλληλότερου υποψηφίου γίνεται με αιτιολογημένη απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται και οι μηνιαίες αποδοχές του. Οι αποδοχές αυτές δεν είναι δυνατόν να καθορίζονται σε υψηλότερα επίπεδα από τις ισχύουσες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, ούτε δύνανται να υπερβαίνουν τις εκάστοτε ισχύουσες για προϊσταμένους Γενικής Διεύθυνσης του Δημοσίου. Απαραίτητα προσόντα για την κατάληψη της θέσης είναι: α) η κατοχή πτυχίου ανώτατης σχολής ημεδαπής ή αλλοδαπής και μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, β) η ευδόκιμη υπηρεσία σε υψηλόβαθμες θέσεις του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα και γ) πείρα στο αντικείμενο με το οποίο ασχολείται ο Οργανισμός ή εμπειρία στη διοίκηση μεγάλων μονάδων, οργανισμών ή επιχειρήσεων. Ο Γενικός Διευθυντής είναι πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης. Ο Γενικός Διευθυντής προϊστάται όλων των υπηρεσιών του Οργανισμού και συντονίζει τη δράση τόσο των κεντρικών υπηρεσιών, όσο και των επί μέρους μονάδων της αρμοδιότητας του Ο.ΚΑ.ΝΑ..

2. Το προσωπικό του Ο.ΚΑ.ΝΑ. είναι επιστημονικό, διοικητικό, βοηθητικό και εθελοντικό. Με απόφαση του Υπουργού Υγείας και γνώμη του Δ.Σ. του Ο.ΚΑ.ΝΑ. μπορεί να αποσπώνται σε αυτόν ιατροί του Ε.Σ.Υ. ή και άλλο προσωπικό των νοσοκομείων του Ε.Σ.Υ., μετά γνώμη του οικείου υπηρεσιακού συμβουλίου. Η χρονική διάρκεια της απόσπασης ορίζεται σε ένα (1) έτος και μπορεί να ανανεωθεί για ένα (1) ακόμη έτος, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου. Μετά την παρέλευση της διετίας, είναι δυνατή η μετάταξη, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου και γνώμη του κατά περίπτωση αρμόδιου υπηρεσιακού συμβουλίου και του Δ.Σ. του Ο.ΚΑ.ΝΑ.. Ο χρόνος της απόσπασης θεωρείται πραγματική υπηρεσία και ισχύουν και για αυτούς οι διατάξεις του άρθρου 79 παρ. 2 του ν. 2071/1992 (Α' 123).

3. Με απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Εσωτερικών, Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Υγείας, μετά γνώμη του διοικητικού συμβουλίου του Ο.ΚΑ.ΝΑ., καθορίζονται ο κανονισμός εσωτερικής λειτουργίας, ο τρόπος διοίκησης, οργάνωσης, διαχείρισης, τα θέματα που αφορούν το προσωπικό του Οργανισμού κατά των Ναρκωτικών και κάθε άλλο συναφές θέμα, εκτός των μισθολογικών, έστω και με παρέκκλιση από τις ισχύουσες διατάξεις. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Υγείας και του συναρμόδιου Υπουργού, ύστερα από γνώμη του Δ.Σ. του Ο.ΚΑ.ΝΑ., κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων, μπορεί να αποσπώνται στον Ο.ΚΑ.ΝΑ. υπάλληλοι του Δημοσίου, καθώς και στελέχη των Κέντρων Πρόληψης, ύστερα από αίτησή τους, για τη στελέχωση του Οργανισμού. Ο χρόνος της απόσπασης θεωρείται πραγματική υπηρεσία που έχει διανυθεί στην υπηρεσία που ανήκει ο αποσπώμενος υπάλληλος και σχετικά με τις αποδοχές των αποσπασμένων εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 25 του ν. 4024/2011.

Άρθρο 56

Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων (ΚΕ.Θ.Ε.Α.)

1. Το ΚΕ.Θ.Ε.Α. είναι αυτοδιοικούμενο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με έδρα τη Θεσσαλονίκη και τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας. Διοικείται από ενδεκαμελές διοικητικό συμβούλιο, το οποίο έχει διετή θητεία. Ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος

και επτά (7) τακτικά μέλη εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση του ΚΕ.Θ.Ε.Α., η οποία εκλέγει και τρία (3) αναπληρωματικά μέλη. Τα υπόλοιπα δύο (2) μέλη είναι ο Πρόεδρος ή μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Δημόσιας Υγείας (Ε.ΣΥ.Δ.Υ.) που προτείνεται από το Ε.ΣΥ.Δ.Υ. και ο Πρόεδρος ή μέλος του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.), που προτείνεται από το Ι.Ε.Π.. Στη Γενική Συνέλευση συμμετέχουν με δικαίωμα ψήφου οι εργαζόμενοι στο ΚΕ.Θ.Ε.Α. με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, τα μέλη των θεραπευτικών του προγραμμάτων που βρίσκονται στο στάδιο της κοινωνικής επανένταξης, τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων των συλλόγων γονέων και φίλων των θεραπευτικών προγραμμάτων του ΚΕ.Θ.Ε.Α. και τα επίτιμα μέλη του Δ.Σ. του ΚΕ.Θ.Ε.Α..

2. Σκοπός του ΚΕ.Θ.Ε.Α. είναι η πρόληψη, η θεραπεία, η επαγγελματική κατάρτιση και κοινωνική ένταξη των εξαρτημένων από φαρμακευτικές ουσίες ατόμων, η έρευνα και η δημιουργία και συνεχής εκπαίδευση στελεχών στις αντίστοιχες σύγχρονες θεραπευτικές τεχνικές. Για την υλοποίηση του σκοπού του το ΚΕ.Θ.Ε.Α. ιδρύει συμβουλευτικούς σταθμούς, κέντρα σωματικής αποτοξίνωσης, θεραπευτικές κοινότητες, κέντρα κοινωνικής επανένταξης και άλλες ανάλογες μονάδες. Δημιουργεί αυτοδιαχειριζόμενους συνεταιρισμούς και επιχειρήσεις, αναπτύσσει διεθνείς συνεργασίες και στηρίζει κάθε είδους δραστηριότητα που συντελεί στην ευόδωση των σκοπών του ή κρίνεται απαραίτητη για τη βοήθεια των εξαρτημένων από φαρμακευτικές ουσίες ατόμων.

3. Πόροι του ΚΕ.Θ.Ε.Α. είναι η ετήσια επιχορήγηση του Κράτους που εγγράφεται στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Υγείας, δωρεές, κληροδοσίες και επιχορηγήσεις από τρίτους και έσοδα από κάθε είδους επιχειρήσεις και δραστηριότητές του. Το ΚΕ.Θ.Ε.Α. συντάσσει και γνωστοποιεί στον Υπουργό Υγείας, μέχρι το μήνα Μάιο κάθε έτους, ετήσιο επιχειρησιακό πρόγραμμα δράσης και προϋπολογισμό για το επόμενο έτος. Το επιχειρησιακό πρόγραμμα πρέπει να είναι εναρμονισμένο με τα εθνικά σχέδια και προγράμματα δράσης κατά των ναρκωτικών. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας και Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, που εκδίδεται μετά από γνώμη του Διοικητικού του Συμβουλίου του Κ.Ε.Θ.Ε.Α., εγκρίνεται ο κανονισμός προμηθειών του Κ.Ε.Θ.Ε.Α., έστω και με παρέκκλιση από τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 9 του ν. 3580/2007 (Α'134), σύμφωνα με το άρθρο 5 του ν. 2286/1995 (Α'19) όπως ισχύει σήμερα, χωρίς τους περιορισμούς του ν. 4013/2011 (Α'204). Ο ισολογισμός – απολογισμός κάθε έτους, η διαχείριση των πόρων του και η εφαρμογή του επιχειρησιακού σχεδίου ελέγχεται από το Υπουργείο Υγείας.

4. Ιατροί του Ε.Σ.Υ., όχι περισσότεροι από πέντε (5), μπορεί να αποσπώνται στο ΚΕ.Θ.Ε.Α. από τα νοσοκομεία στα οποία υπηρετούν. Η απόσπαση γίνεται με απόφαση του Υπουργού Υγείας ύστερα από αίτησή τους και σύμφωνη γνώμη του διευθυντή του ΚΕ.Θ.Ε.Α.. Η χρονική διάρκεια της απόσπασης είναι διετής, με δυνατότητα παράτασης δύο επιπλέον ετών. Η απόσπαση διακόπτεται είτε με όμοια υπουργική απόφαση, είτε ύστερα από αίτηση του ιατρού ή πρόταση του διευθυντή του ΚΕ.Θ.Ε.Α..

5. Με τη διαδικασία της παραγράφου 4 είναι δυνατή η απόσπαση στο ΚΕ.Θ.Ε.Α. και άλλων υπαλλήλων του δημόσιου τομέα.

Άρθρο 57

Ειδικά προγράμματα απεξάρτησης στα Ψυχιατρικά Νοσοκομεία Αττικής και Θεσσαλονίκης

Στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής και στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης υλοποιούνται προγράμματα πρόληψης, θεραπείας και κοινωνικής επανένταξης ατόμων εξαρτημένων από τα ναρκωτικά και τον αλκοολισμό. Η σύσταση νέων θέσεων προσωπικού, η κατανομή τους και κάθε άλλο θέμα σχετικό με τη λειτουργία και ανάπτυξή τους

ρυθμίζονται με προεδρικό διάταγμα που προτείνεται από τους Υπουργούς Οικονομικών, Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Υγείας. Η σύσταση νέων θέσεων κατά τα ανωτέρω επιτρέπεται μόνο εφόσον καταργούνται ισάριθμες κενές οργανικές θέσεις άλλων ειδικοτήτων.

Άρθρο 58

Ανάπτυξη, εποπτεία και έλεγχος συμβουλευτικών σταθμών και θεραπευτικών κέντρων

1. Ο προγραμματισμός για την αντιμετώπιση της εξάρτησης από ουσίες κατά την έννοια του άρθρου 1 διακρίνεται σε τρεις βαθμίδες:

- α) πρόληψη – ενημέρωση
- β) θεραπευτική αποκατάσταση
- γ) κοινωνική επανένταξη.

2. Αρμόδιο για την ίδρυση, εποπτεία και ανάκληση άδειας λειτουργίας Συμβουλευτικών Σταθμών, Κέντρων και Θεραπευτηρίων σωματικής και ψυχικής απεξάρτησης και κοινωνικής επανένταξης ή άλλων σχετικών μονάδων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, πέραν των ήδη αναγνωρισμένων με το άρθρο 51, είναι το Υπουργείο Υγείας μετά από εισήγηση της Εθνικής Επιτροπής Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Υγείας, εγκρίνονται τα προγράμματα, που εφαρμόζονται στα καταστήματα κράτησης. Με την ίδια κοινή απόφαση καθορίζονται οι προϋποθέσεις και ο τρόπος επιλογής των ατόμων που εισάγονται στα ως άνω προγράμματα.

3. Με την ίδια διαδικασία και με τους ίδιους όρους μπορούν να ιδρύουν αντίστοιχες μονάδες που προβλέπονται στο πρώτο εδάφιο της προηγούμενης παραγράφου, και:

- α) Δήμοι και Περιφέρειες,
- β) κοινωφελή ιδρύματα, εφόσον τούτο προβλέπεται από τις καταστατικές τους διατάξεις,
- γ) εκκλησιαστικοί φορείς, τη λειτουργία των οποίων αποφασίζει η Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος,
- δ) Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα,
- ε) νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που επιδιώκουν αποκλειστικά τους αναφερόμενους στην παράγραφο 1 σκοπούς.

Άρθρο 59

Κέντρα Απεξάρτησης Κρατουμένων

Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Υγείας, Οικονομικών, Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δύναται να ιδρύονται θεραπευτικά καταστήματα κράτησης ή τμήματα καταστημάτων κράτησης για σωματική ή ψυχολογική απεξάρτηση κρατουμένων και να συνιστώνται θέσεις για τη στελέχωσή τους.

Άρθρο 60

Προγράμματα πρόληψης

1. Οι εγκεκριμένοι οργανισμοί ή φορείς για την υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά των Ναρκωτικών καταρτίζουν προγράμματα για την πρόληψη της διάδοσης και της χρήσης των ναρκωτικών στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης και τα υποβάλλουν για έγκριση στον Υπουργό Υγείας. Όμοια προγράμματα μπορεί να καταρτίζουν και η Εκκλησία

της Ελλάδος, οι Ο.Τ.Α., οι συνδικαλιστικοί φορείς, καθώς και οποιοσδήποτε κρατικός ή ιδιωτικός μη κερδοσκοπικός φορέας. Τα προγράμματα αυτά υποβάλλονται για επεξεργασία στην Εθνική Επιτροπή Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών και εγκρίνονται με απόφαση του Υπουργού Υγείας. Προγράμματα πρόληψης, που αφορούν μονάδες αρμοδιότητας άλλων Υπουργείων, εφαρμόζονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Υγείας και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού.

2. Με εισήγηση της Εθνικής Επιτροπής Σχεδιασμού και Συντονισμού για την Αντιμετώπιση των Ναρκωτικών προς το Υπουργείο Υγείας παρέχονται οι γενικές κατευθύνσεις για τη σύνταξη των προγραμμάτων και προσδιορίζονται οι στόχοι, η λειτουργία και οι διαδικασίες εποπτείας και αξιολόγησής τους.

3. Η εφαρμογή προγραμμάτων για την πρόληψη της διάδοσης και χρήσης ναρκωτικών από οποιονδήποτε φορέα χωρίς την τήρηση της διαδικασίας που προβλέπεται στην παράγραφο 1 αποτελεί λόγο ανάκλησης της άδειας λειτουργίας του φορέα ή διάλυσης του σωματίου κατά άρθρο 105 του Αστικού Κώδικα.

4. Τα Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας του άρθρου 61 του ν. 3459/2006 είναι εγκεκριμένοι οργανισμοί για την υλοποίηση προγραμμάτων πρόληψης στα πλαίσια του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά των Ναρκωτικών.

[Τα άρθρα 61-96 δεν αφορούν τον νόμο περί ναρκωτικών και παραλείπονται]

Άρθρο 97

Μεταβατικές διατάξεις Α΄ Μέρους

1. Οι διατάξεις του άρθρου 32 παράγραφος 2 στοιχείο γ΄ καταλαμβάνουν και τις έως τη θέση σε ισχύ του παρόντος τελεσθείσες πράξεις.

2. Μέχρι την έκδοση των κοινών υπουργικών αποφάσεων που προβλέπονται στα εδάφια δεύτερο και τρίτο της παραγράφου 2 του άρθρου 58, τα κάθε είδους συμβουλευτικά ή θεραπευτικά προγράμματα απεξάρτησης που λειτουργούν στα σωφρονιστικά καταστήματα κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, εξακολουθούν να λειτουργούν σύμφωνα με το νομοθετικό και κανονιστικό καθεστώς που διέπει τη λειτουργία τους και οι βεβαιώσεις παρακολούθησης που εκδίδουν αποτελούν πλήρη απόδειξη για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος και για κάθε νόμιμη χρήση. Όσοι κρατούμενοι παρακολουθούν κατά τη θέση σε ισχύ του παρόντος ειδικά συμβουλευτικά προγράμματα ή προγράμματα απεξάρτησης δεν απαιτείται να παρακολουθήσουν προγράμματα σωματικής αποτοξίνωσης.

3. Αναστέλλεται η εκτέλεση των καταδικαστικών αποφάσεων για πράξεις που προβλέπονται στο άρθρο 32 παράγραφος 1 του παρόντος, ακόμα και αμετακλήτων, στις περιπτώσεις που αφορούν καταδικασθέντες που έχουν ολοκληρώσει με επιτυχία θεραπευτικό πρόγραμμα απεξάρτησης, εφόσον οι πράξεις αυτές τελέστηκαν πριν την εισαγωγή τους στο πρόγραμμα απεξάρτησης.

Η αναστολή χορηγείται με διάταξη του εισαγγελέα του δικαστηρίου που εξέδωσε την καταδικαστική απόφαση, για χρονικό διάστημα τριών ετών και υπό όρους αντίστοιχους με τους προβλεπόμενους στο άρθρο 33 παράγραφος 1α.

4. Όσοι κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου έχουν καταδικαστεί τελεσίδικα ή αμετάκλητα σε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης για εγκλήματα που προβλέπονται στον παρόντα Κώδικα απολύονται υφ΄ όρον αν έχουν συμπληρώσει το 1/3 πραγματικής έκτισης της ποινής που τους επιβλήθηκε. Την απόλυσή τους διατάσσει ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής.

Άρθρο 99**Διατηρούμενες διατάξεις**

Διατηρούνται σε ισχύ:

α) Οι διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3459/2006 (Α' 103) και των υπουργικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3459/2006.

β) Οι διατάξεις των άρθρων 58 και 61 του ν. 3459/2006.

Άρθρο 100**Καταργούμενες διατάξεις**

1. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργείται:

α) Ο ν. 3459/2006 (Α' 103), εκτός από τις διατάξεις αυτού που αναφέρονται στο προηγούμενο άρθρο.

[...]

γ) Κάθε άλλη διάταξη γενική ή ειδική που αντίκειται στις ρυθμίσεις του παρόντος ή αφορά θέματα ρυθμιζόμενα από τον παρόντα νόμο.

Άρθρο 104**Έναρξη ισχύος**

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στις επιμέρους διατάξεις.

ΝΟΜΟΣ 3459 / 2006

(Φ.Ε.Κ. Α' 103 / 25 Μαΐου 2006)

Κώδικας Νόμων για τα Ναρκωτικά (Κ.Ν.Ν.)*[παρατίθενται οι διατάξεις που παραμένουν σε ισχύ βάσει του άρθρου 99 του Ν.4139/2013]***Άρθρο 1****Ορισμός ναρκωτικών****ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α****ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΔΡΟΜΕΣ ΟΥΣΙΕΣ**

2. Οι ουσίες που υπάγονται στα ναρκωτικά περιλαμβάνονται ιδίως στους παρακάτω τέσσερις πίνακες Α', Β', Γ' και Δ'

Οι πίνακες ναρκωτικών ουσιών είναι διαθέσιμοι στον ιστότοπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης:

<http://www.ministryofjustice.gr/site/kodikis/%CE%95%CF%85%CF%81%CE%B5%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF/%CE%9A%CE%A9%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%A9%CE%9D%CE%93%CE%99%CE%91%CE%A4%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A1%CE%9A%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%91/tabid/337/language/en-US/Default.aspx>

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Δικαιοσύνης, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη της Επιτροπής Ναρκωτικών και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να προστίθενται ή να αφαιρούνται ουσίες στις κατηγορίες του άρθρου αυτού ή να μεταφέρονται από τη μια κατηγορία στην άλλη ή να μεταβάλλονται οι όροι και οι προϋποθέσεις της διάθεσης τους, ιδίως σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις.

Άρθρο 58**Κέντρα Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων**

1. Ιδρύονται δύο (2) Ειδικά Θεραπευτικά Καταστήματα με τίτλο: α) «Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων» με έδρα το Δημοτικό Διαμέρισμα Ελαιώνα του Δήμου Θηβαίων και β) «Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων» με έδρα το Δήμο Κασσάνδρας Χαλκιδικής. Σκοπός των καταστημάτων αυτών είναι η θεραπευτική μεταχείριση τοξικομανών κρατουμένων για τη σωματική και ψυχική τους απεξάρτηση.

2. Για τη στελέχωση του πρώτου (Κέντρου Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων με έδρα το Δημοτικό Διαμέρισμα Ελαιώνα του Δήμου Θηβαίων):

Α) Συνιστώνται:

α) 3 θέσεις κατηγορίας ΤΕ - κλάδου Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών,

β) 1 θέση κατηγορίας ΤΕ - κλάδου Ηλεκτρονικών,

γ) 1 θέση κατηγορίας ΔΕ - κλάδου Ηλεκτρονικών,

δ) 1 θέση κατηγορίας ΤΕ - κλάδου Τεχνολόγων Δομικών Έργων,

ε) 10 θέσεις κατηγορίας ΤΕ - κλάδου Ψυχολόγων.

Β) Αυξάνονται οι υφιστάμενες οργανικές θέσεις των καταστημάτων κράτησης ως κατωτέρω:

α) Κλάδου ΠΕ Ιατρών Ψυχιάτρων κατά 8, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 27 και κλάδου ΠΕ Ψυχολόγων κατά 6, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 16,

β) Κλάδου ΤΕ Υγείας και Πρόνοιας ειδικότητας Κοινωνικής Εργασίας κατά 24, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 124,

γ) Κλάδου ΠΕ Ιατρών ειδικότητας Παθολόγου κατά 4, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 32,

δ) Κλάδου Π Ε Ιατρών ειδικότητας Μικροβιολογίας κατά 2, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 3,

ε) Κλάδου ΠΕ Φαρμακοποιών κατά 2, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 3,

στ) Κλάδου ΤΕ Τεχνολογίας Γεωπονίας κατά 1, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 6,

ζ) Κλάδου ΤΕ Προσωπικού Υγείας Πρόνοιας ειδικότητας Νοσηλευτικής κατά 12, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 33,

η) Κλάδου ΤΕ Διοικητικού - Λογιστικού κατά 24, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 29,

θ) Κλάδου ΔΕ Διοικητικού - Λογιστικού κατά 12, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 212,

ι) Κλάδου ΔΕ Τεχνικού κατά 12, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 28,

ια) Κλάδου ΔΕ Βοηθών Νοσοκόμων κατά 10, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 35,

ιβ) Κλάδου ΥΕ Βοηθητικού Προσωπικού κατά 8, οριζόμενου του συνολικού αριθμού αυτών σε 11.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Δικαιοσύνης καθορίζονται οι αναγκαίες θέσεις για την έναρξη της λειτουργίας του ειδικού θεραπευτικού καταστήματος. Για την πλήρωση των θέσεων κατά την πρώτη εφαρμογή του άρθρου αυτού εφαρμόζονται οι διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 21 του ν. 2446/1996 (ΦΕΚ276Α').

Άρθρο 61

1. Οι αστικές εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τις οποίες έχουν συστήσει ή συστήνουν οι Ο.Τ.Α. Α' και Β' βαθμού ή μετέχουν σε αυτές, με αποκλειστικό σκοπό τη, σε συνεργασία με τον ΟΚΑΝΑ, λειτουργία Κέντρων Πρόληψης της Χρήσης Εξαρτησιογόνων Ουσιών, διέπονται από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα και τις ρυθμίσεις του παρόντος. Στις ανωτέρω αστικές εταιρείες μπορεί να μετέχουν και μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα τοπικοί κοινωνικοί φορείς που οι σκοποί τους σχετίζονται με την πρόληψη των εξαρτήσεων και την προαγωγή της ψυχοκοινωνικής υγείας. Τα ανωτέρω Κέντρα επεκτείνουν τη

δραστηριότητά τους πέραν της πρόληψης της χρήσης των εξαρτησιογόνων ουσιών στην πρόληψη των εν γένει εξαρτήσεων (διαδίκτυο, τζόγος κ.λπ.) που, μέσα από τις ενδεδειγμένες κατά περίπτωση δράσεις, έχει ως σκοπό, αποτέλεσμα και συνέπεια την περαιτέρω ισχυροποίηση της προαγωγής της ψυχοκοινωνικής υγείας και μετονομάζονται σε «Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας». Τα Κέντρα Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας, από άποψη ουσιαστική, συμβάλλουν και συντελούν με τη λειτουργία τους και την παροχή των υπηρεσιών τους στην υλοποίηση και στην επίτευξη των ιδρυτικών σκοπών του ΟΚΑΝΑ που αφορούν και στην πρόληψη των εξαρτήσεων που, μέσα από τις ενδεδειγμένες κατά περίπτωση δράσεις, έχει ως σκοπό, αποτέλεσμα και συνέπεια την περαιτέρω ισχυροποίηση της προαγωγής της ψυχοκοινωνικής υγείας. Τα Κέντρα Πρόληψης που λειτουργούν με τη μορφή διαδημοτικής επιχείρησης του π.δ. 410/1995 μετατρέπονται, σε ό,τι αφορά την πρόληψη της χρήσης των εξαρτησιογόνων ουσιών και μόνο, σε αστικές εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με τους ίδιους εταίρους και με σκοπό την πρόληψη των εξαρτήσεων που, μέσα από τις ενδεδειγμένες κατά περίπτωση δράσεις, έχει ως σκοπό, αποτέλεσμα και συνέπεια την περαιτέρω ισχυροποίηση της προαγωγής της ψυχοκοινωνικής υγείας. Οι εργαζόμενοι που απασχολούνται για την εξυπηρέτηση αυτού του σκοπού, μεταφέρονται αυτοδίκαια από τη διαδημοτική επιχείρηση στην εν λόγω αστική εταιρεία με την ίδια σχέση εργασίας και σε αντίστοιχη ειδικότητα, ύστερα από διαπιστωτική απόφαση του διοικούντος αυτήν οργάνου.

2. Δυνατότητα συμμετοχής στις εν λόγω αστικές εταιρείες έχουν οι δήμοι, οι περιφέρειες και τοπικοί κοινωνικοί φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Διοικούνται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο, μέλος του οποίου είναι υποχρεωτικά ο αιρετός εκπρόσωπος των εργαζομένων σε κάθε Κέντρο Πρόληψης.

3. Για τη σύσταση νέου Κέντρου ή τη λύση υφιστάμενου Κέντρου απαιτείται προηγούμενη σύμφωνη γνώμη του ΟΚΑΝΑ και, σε περίπτωση που μετέχουν δήμοι ή και περιφέρειες, σύμφωνη γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας ή και της Ένωσης Περιφερειών, αντίστοιχα.

4. Η χρηματοδότηση της λειτουργίας των Κέντρων αυτών πραγματοποιείται από τα Υπουργεία Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ισόποσα και ταυτόχρονα. Η χρηματοδότηση του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης προέρχεται από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους και καταβάλλεται μέσω της Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε., μετά από πρόταση της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας. Η χρηματοδότηση του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης πραγματοποιείται με πίστωση που αναγράφεται στον τακτικό προϋπολογισμό του, σε ειδικό κωδικό, και καταβάλλεται μέσω του ΟΚΑΝΑ. Το Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης χρηματοδοτεί τα Κέντρα αυτά μόνο εφόσον μετέχουν σε αυτά δήμοι ή και περιφέρειες.

5. Το πάσης φύσεως προσωπικό, το οποίο κατά τη δημοσίευση του παρόντος εργάζεται στα εν λόγω Κέντρα με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, εξακολουθεί να εργάζεται σε αυτά με την ίδια σχέση εργασίας και σε αντίστοιχη ειδικότητα.

6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που εκδίδεται μετά από πρόταση του διοικητικού συμβουλίου του ΟΚΑΝΑ, καταρτίζεται Ενιαίος Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας των Κέντρων Πρόληψης των Εξαρτήσεων και Προαγωγής της Ψυχοκοινωνικής Υγείας. Στον Ενιαίο Εσωτερικό Κανονισμό ρυθμίζονται ιδίως: α) οι όροι και ο τρόπος οργάνωσης, διοίκησης, διαχείρισης και λειτουργίας των ως άνω Κέντρων, β) ο τρόπος άσκησης της επιστημονικής παρακολούθησης, εποπτείας και ελέγχου τους από τον ΟΚΑΝΑ, γ) ο αριθμός των θέσεων, τα προσόντα και οι αρμοδιότητες του προσλαμβανόμενου προσωπικού, δ) ο τρόπος κατάρτισης και εκπαίδευσης του προσωπικού των ως άνω Κέντρων, ε) ο τρόπος άσκησης του οικονομικού - διαχειριστικού ελέγχου των εν λόγω Κέντρων, στ) η διαδικασία και τα κριτήρια αξιολόγησης και πιστοποίησης της λειτουργίας του επιτελούμενου έργου, καθώς και των εργαζομένων των Κέντρων, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.»